

MACHIAVELLISTA POLITIZÁLÁS BUDAPESTEN

Ami Budapesten folyik a politikában, az leginkább a címben foglalt módon jellemezhető. Az itáliai, közelebbről firenzei szerző a 16. század végén írta „A fejedelem” c. művét, amelyben gyakorlati politikai tapasztalatait összegezte a városállam majdani fejedelmeinek figyelmébe ajánlva. Azóta sem ismert a politológiai szakirodalomban hasonló nagyhatású munka. A klasszikus írás a hatalomgyakorlás taktikai elemeit gyűjtötte csokorba. Megelőzve korát, kifejtette nézeteit – mai szavakkal szólva – a tömegkommunikációról, a hatáskeltésről, a tanácsadók alkalmazásának lehetséges módszereiről és egyebekről. Machiavellit csak a hatalom megszerzésének illetve megtartásának technikája érdekelte. Nem foglalkozott programkészítéssel, sem a politika szerepével a társadalomban, s nem készített koncepciót hazája- városa jövőjéről sem. Nézetéből ma is elfogadható elem, hogy helyesen ragadta meg a politika központi kategóriáját, a hatalom kérdését, de annak lényegi vonatkozásai helyett csupán felszíni problémáival, a tömegek, az emberek megnyerésének eszközeivel, a cselszövésssel, a tekintély megszerzésének és megőrzésének problémájával, s – nem utolsósorban – az erőszak alkalmazásának lehetőségeivel foglalkozott. Érthető, hogy javaslatai, s neve összefonódott a politika, a politizálás negatív elemeivel. A machiavellizmus ezért napjainkban pejoratív kicsengésű, olyan elvtelen, sőt könyörtelen politizálást jelent, amely nem számol a társadalom, az emberek igazi érdekeivel, csak a hatalom, s a segítségével elérhető gazdagság és befolyásszerzés foglalkoztatja. Kiindulópontja az emberek gyengesége, befolyásolhatósága, ami lehetővé teszi manipulálásukat.

Magyarország politikai válságba került, s ezért – a hatalomból való részesedésének megfelelően – a politikai elit mindegyik csoportja felelős. Elsősorban természetesen a hat éve kormányzó szocialista-szabad demokrata koalíció, amely két év múltán, 2004-ben rájött, hogy rossz úton halad, s miniszterelnök-cserére határozva el magát, megpróbált a kitapintható válságjelenségeken úrrá lenni. Nem nézett azonban őszintén szembe a problémákkal, sőt takargatta azokat a választópolgárok előtt, mert közeledtek a következő választások, amelyeken újabb négyéves ciklusra kívánt kormányzati megbízatást kapni. A gazdaság és a társadalom helyzetét, a politikai korrektség minimumát megsértve, olyan hamis színbe állította, ami köszönő viszonyban sem volt a valósággal.

A hamis propaganda mellett, ma még nem tudható pontosan, hogy kormányzati hibák, vagy ami még rosszabb, tudatos cselekvés révén, nem teljesítette költségvetési terveit s a büdzsé hiánya szó

szerint az „egekbe”, 10 % fölé emelkedett, az EU-ban megengedett 3 %, több, mint háromszorosára! A Gyurcsány-kormány közvetlenül a választások előtt adót csökkentett, de intézkedését a választási győzelem után azonnal visszavonta. Alig fél évvel a politikai győzelem után nyilvánosságra került a kormányfő elhíresült *Őszi beszéde*, s ország- világ előtt nyilvánvalóvá vált, hogy a reformnak nevezett intézkedéssorozat nem stratégiai-politikai célokat szolgált, hanem szinte kizárólag az elszabadult költségvetés megabálázását kívánták vele elérni, szokatlanul nagy terhet róva a lakosságra.

A kormány fiaskót fiaskóra halmozott, már fél évvel a parlamenti választási győzelem után súlyos vereséget szenvedett az önkormányzati megméretésen, majd a népszavazáson. Befuccsolt az egészségügy átalakítása, az euró bevezetése dátum nélküli távolságba tolódott ki, a külpolitika vonalvezetése követhetetlené vált, mert szavakban ugyan Amerika- és Európabarát a kormány, ám lehetővé tette az orosz befolyás növekedését. A kormányzati felelősség a bekövetkezett helyzetért a többségi szocialisták mellett aránytalanul nagy részben a koalíciós szabad demokrata politikusokat terheli, akik visszaélve zsarolási pozíciójukkal, hiszen nélkülük nincs parlamenti többség, belehajszolták az ígéretésre, populizmusra különben is hajló kormányfőt a reformdemagógiába.

Már az év elejétől érezhető volt, ki fognak szállni a kormányból, ellenzékieknek minősítik magukat, hogy a két év múlva esedékes parlamenti választásokon újra Parlamentbe kerülhessenek. Szó sincs a magát liberálisnak nevező, de ténylegesen radikális politikát folytató párt ellenzékiiségéről. Kilóg a lóláb, hogy a hatalomért, a fennmaradásért küdenek. Helyzetüket súlyosbítja, hogy fény derült arra, hogy tavalyi elnökválasztásukon Kóka János, áprilisban lemondott gazdasági miniszter, aki 2006-ban még dinamikus Pannon Pumának nevezte hazáját, választási csalással került pozícióba. A látszat-ellenzékbé meneküléssel nemcsak pártját, hanem a saját karrierjét is menteni próbálja.

A Magyar Demokrata Fórumtól sem idegen a machiavellizmus. Dávid Ibolya, aki nagy tehetséggel és még nagyobb szerencsével bent tartotta a Parlamentben pártját, elvtelenül a mérleg nyelve pozíció megszerzésére tör a két nagy párt közé nyomulva. Szívesen átvinné az SZDSZ szerepét. Ha az Országgyűlésben eddig nem is volt szüksége a koalíciónak a balra fordult állítólagos konzervatívok szavazataira, annál inkább segítették az egyre dráguló metróépítésbe és tömegközlekedési káoszba fulladó fővárosi koalíció túlélését, pedig az a budapesti polgárok túlnyomó többségének már régen

A kedves Bécsre emlékezve

elveszítette a támogatását. Hasonlóan a koalícióhoz. A közvélemény-kutatási eredmények új eleme, hogy a pártot választók körében a FIDESZ – MPP már két és félszer annyi támogatót tudhat maga mögött, mint a Magyar Szocialista Párt.

Éppen ezért érthetetlen az ellenzék politikája, bár egyelőre nincs alkotmányos lehetősége kikényszeríteni a kormány lemondását és rendkívüli választásokat kiírni. Parttalan, éles kormánybírálat, negativizmusa, konstruktív ellenprogram nyilvánosságra hozása nélkül, az egész ország nemzetközi megítélését veszélyezteti. Vajon, ha összeomlik a mostani kormány, s hatalomra juthat, képes lehet-e a teljesen tönkretett országimázst feljavítani? Az nem vitás, hogy a rendszerváltozás óta az Orbán-kormány tevékenysége volt a legsikeresebb, de az esetleges ismétléshez az eddiginél sokkal több munícióra lenne szükség. Az egykor tavaszian fiatalos pártban nincsenek új arcok. Orbán Viktor mellett talán csak a debreceni csoda levelezénylője, Kósa Lajos polgármester és Navracsics Tibor frakcióvezető tekinthető igazi alternatívának.

A FIDESZ-nek és szatellit-pártjának, a Kereszténydemokrata Néppártnak a hatalom megszerzésén túl, ami a kialakult csődhelyzetben nem lesz valami nagy teljesítmény, az eddigieknél jóval többet

kellene tennie, s főleg vigyáznia arra, hogy a kormány és a mögötte álló pártok mellett nehegy Magyarország is nehezen befolytozható léket kapjon. Bár az ellenzék és médiája arról harsog, hogy az összes posztkommunista ország élénk került a gazdaság és a politika terén, erről szó sincs. Ők tulajdonképpen most élik át azokat a változásokat, amelyeket 6–10 éve az Orbán-kormány olyan emlékezetesen levezényelt. Az életszínvonal, az infrastruktúrák, a közellátás tekintetében Magyarországgal legfeljebb Csehország versenyezhet. (Szlovénia valójában mindig közel állt a Nyugathoz!)

A budapesti parlamentben nincsenek jelen Vadim Tudorhoz, Jan Sztolához hasonló politikusok, s a pártstruktúra is kiegyensúlyozott. A polgárok körülbelül azok közül a politikai opciók közül választhatnak, mint Nyugat-Európában. Egyelőre működik a politikai váltógazdálkodás, hiszen minden jel arra mutat, hogy a súlyos hibákat elkövető, népszerűségét veszített baloldali alternatíva helyett, a másik oldal készen áll az ország regenerálására. A hatalom akarásán és megragadásán túl azonban ehhez az eddiginél láthatóbb, érthetőbb, perspektivikus programra van szükség, s el kell kerülni az öngerjesztő, machiavellista politizálásnak még a látszatát is.

SZABÓ A. FERENC

Választások után Szerbiában - elhúzódó válság

Úgy tűnik, nem oldotta meg a Szerbiát egy éve megbénító kormányzati válságot a május 11-én tartott, előre hozott országos és vajdasági parlamenti, illetve országos helyhatósági választás, melytől pedig sokan új kezdetet reméltek a nyugat-balkáni országban.

(Munkatársunktól) Azért kellett a választást előre hozni, mert a legutóbbi, 2007 januárjában tartott törvényhozási voksolás eredményeként megalakult koalíciós kormány két legerősebb tömörülése – Boris Tadic államfő Nyugat-barát Demokrata Pártja és Vojislav Kostunica miniszterelnök nacionalista Szerbiai Demokrata Pártja – képtelennek bizonyult az együttműködésre. Kiderült, hogy túl nagy a különbség közöttük céljait, nézetrendszerüket illetően, s nincs is rá esély, hogy azokat egyeztessék.

A fő különbség a két párt között a Szerbiából egyoldalúan kivált és függetlenségét kinyilvánító, túlnyomórészt albánok lakta Koszovó kérdésében és az Európai Unió iránti viszonyban mutatkozott meg. Ugyan mindkét párt Koszovó Szerbia kebelében való megtartása (illetve visszaszerzése) mellett tett hitet, ám míg a demokraták ezt az EU-hoz közeledve remélik elérni, addig a nacionalisták elutasítanak minden közösséget a koszovói függetlenséget elismerő, „Szerbiát megcsonkító” Unióval (annak ellenére, hogy Koszovó kérdésében az EU-ban sincs egyetértés).

Lényegében az egész választási kampányt e két kérdés – Koszovó és az EU-hoz való viszony – határozta meg. Az Unió a maga részéről mindent megtett avégett, hogy Tadic demokratáit győzelemhez segítse. Nem sokkal a választások előtt megkötötte az EU-csatlakozás folyamatának első állomását jelentő stabili-

zációs és társulási szerződést, és távlatilag kilátásba helyezte, hogy megszünteti a vízumkényszert az unióba utazó szerbiai állampolgárok számára.

A Demokrata Párt meg is nyerte a választást, de erősen kétséges, hogy képes lesz-e kormányt is alakítani. Tadic pártja ugyanis 102 mandátumot szerzett a 250 tagú belgrádi parlamentben, a második helyen végzett Szerb Radikális Pártnak – melynek elnöke, Vojislav Šešelj a hágai Nemzetközi Törvényszék börtönében ül, eljárás folyik ellene háborús bűnök elkövetésének vádjával, s a pártot jelenleg az alelnök, Tomislav Nikolic irányítja - 78 képviselője lesz, míg Kostunica pártja 30 helyet kap a Skupstinában. Negyedik helyen végzett a Szerbiai Szocialista Párt vezette koalíció 20 mandátummal, ezt követi a Liberális Demokrata Párt 13 mandátummal, s végül a kisebbségi pártok közül a Magyar Koalíció 4, a Bosnyák Lista az Európai Szandzsákiért 2 és a dél-szerbiai, Presevo-völgyi albánok pártja 1 képviselőt küldhet a parlamentbe.

Ez azt jelenti, hogy a Szerbiai Szocialista Párt – a néhai Slobodan Milošević szerb és jugoszláv elnök pártja – a mérleg nyelvécé lépett elő: nélküle egyik tábor sem képes kormányt alakítani. Emellett fontos szerepük lehet a nemzeti kisebbségek – köztük a magyarok – pártjainak, hiszen minden egyes mandátum aranyat ér.

A demokraták hajlandóak lennének a Milošević halála óta jelentősen megváltozott, „európaizálódott” szocialistákkal kormányalakításról tárgyalni, amit az utóbbiak sem zárnak ki, ám az Ivica Dacic vezette szocialisták először mégis a radikálisokkal és Kostunica nacionalista pártjával kezdtek tárgya-

lásokat. Dacic azt is közölte, hogy pártja csak akkor fordul a Tadic-féle demokraták felé, ha a radikálisokkal és a nacionalistákkal folyó tárgyalások kudarcra l végződnenek. A radikális-nacionalista-szocialista tábornak már sikerült is megállapodnia a kormányzás alapelveiben.

Bonyolítja a kormányalakítási tárgyalásokat, hogy a parlamentbe bejutott nyolc tömörülés közül hat pártszövetség, csak két, saját jogán bejutott párt van: a Szerb Radikális Párt és a presevói albánok pártja. Pillanatnyilag nem tudni, hogy a pártszövetségeket alkotó pártok nem fordítanak-e hátat saját koalíciójuknak, s nem lépnek-e szövetségre a másik táborral.

Egyelőre azonban úgy látszik, hogy a a szocialistákkal kiegészült radikálisoknak és a nacionalistáknak nagyobb az esélyük a kormányalakításra. Annál is inkább, mert a jelek szerint a belgrádi városi közgyűlésben sikerül szövetségre lépniük, és közös polgármestert választaniuk. Ennek pedig az egész országra kiható következményei lehetnek.

Szépen szerepeltek a magyarok a választásokon, bár a három párt alkotta Magyar Koalíciónak nem sikerült elérnie fő célját, azt, hogy a vajdasági magyarság központja, Szabadka városi közgyűlésében abszolút többsége legyen. Ugyanez sikerült viszont Topolyán és Magyarkanizsán, a magyaroknak lesz a legnagyobb frakciójuk a zentai, a kishegyési és az óbectsei önkormányzatokban, Csókán és Adán pedig az övek a második legnagyobb frakció. A 120 tagú vajdasági tartományi parlamentben az első fordulóban a magyaroknak 5 mandátumot sikerült szerezniük, s kilencjelöltjük van versenyben a második fordulóban.

A Magyar Koalíció fő ereje, a Vajdasági Magyar

Szövetség már leszögezte, hogy kizárólag a Tadic vezette demokratákkal hajlandó kormánykoalícióra lépni. A VMSZ-nek két tagja lesz a belgrádi törvényhozásban, míg két további mandátumot a koalícióban részes két másik magyar párt kap.

A dél-szerbiai bosnyákok pártja viszont hajlandó tárgyalni mind Tadic demokratáival, mind Kostunica pártjával, viszont határozottan elutasítja a koalíciót a szerb radikálisokkal.

Amennyiben mégis a radikális-nacionalista tábor alakítana kormányt a szocialistákkal kiegészülve, Szerbia várhatólag visszalép a kilencvenes évek károsnak bizonyult politikájához. Ez mindenképpen zsákutca lesz, megakasztja az ország európai integrációját, ehelyett Szerbia Oroszország felé fordul, mélyítve az orosz függőséget politikai és gazdasági területen.

A demokraták május 16-án éles hangon keltek ki egy esetleges radikális-nacionalista-szocialista koalíció ellen. Közleményük szerint a nép megvonta a bizalmat az eddigi miniszterelnöktől, Kostunica nem léphet koalícióra a további hatalmon maradás érdekében a demokráciaellenes erőkkal. A demokraták szerint csak ők alakíthatnak kormányt Szerbiában.

A demokratákkal szövetséges Liberális Demokrata Párt elnöke, Cedimir Jovanovic pedig kilátásba helyezte, hogy amennyiben nem Európa-barát kormány alakul Belgrádban, pártja „párhuzamos kormányt” hoz létre, mely állandó nyomást gyakorol a hatalomra egy újabb választás kikényszerítése végett. A liberálisok tüntetésekkel is fenyegetőznek, ha Belgrádban létrejönne a városi koalíció a radikálisok, nacionalisták és szocialisták között.

Határok nélkül

Multikulturális község a világ végén

A rendszerváltás előtt *Wolfsthal* szó szerint a világ végén volt. Az alsó-ausztriai község határában húzódó szögesdrót mögött ijesztően me-redeztek a Pozsony-ligetfalusi emeletes szürke blokkok, mintegy jelezve, hogy itt kezdődik a kilátástalanság és a bezártság reménytelen betonsivataga. Az 1989-es év novembere azonban nem csak a pozsonyiak, de az osztrák–szlovák határ mentén élő lakosok életében is óriási változást hozott. Eleinte a szlovákok bevásárolni jártak át Wolfsthalba, Kittseebe vagy Hainburgba. Rövidesen a tehetősebbek a gyerekeiket küldték át az itteni iskolákba német nyelvet tanulni. Körülbelül tíz évvel ezelőtt pedig az első „bátrak” elkezdtek telkeket és házakat vásárolni. Ami akkoriban hihetetlenül merész vállalkozásnak tűnt, ma szinte hétköznapi jelenség-gé nőtte ki magát: jelenleg több mint 50 betelepült tartanak nyilván a 750 lakosú (2005) faluban. A Duna csodálatos ártéri erdői mentén megbúvó kis falvakban és városokban magától értetődő módon keveredik az itteni osztrák dialektus a pozsonyiak elnyújtott magánhangzóival, a magyarral, angollal, törökkel, kínaival...

Wolfgang Schöder, Wolfsthal hihetetlenül dinamikus polgármestere egy személyben testesíti meg mindazokat a változásokat, melyek a régióban az utóbbi két évtizedben végbementek. A tősgyökeres wolfsthal-i családból származó jóképű egykori határőr szolgálat közben ismerkedett meg párkányi feleségével. A többnyelvű- és kultúrájú asszony teljesen természetesen vette, hogy ezt a hagyományt új családjában is folytatja. A Schöder csemeték szüleinek köszönhetően háromnyelvűek, és a papájuk is időközben megtanult mind szlovákul, mind magyarul. A nemrégiben CENTROPA-díjjal kitüntetett polgármester annak ékes bizonyítéka, ha akarunk, mindannyian össze tudunk barátkozni és együtt tudunk élni más nyelvű és kultúrájú szomszédainkkal.

Késő délután érkezünk Wolfsthalba, és körbesétálunk a falu utcáin. Kíváncsiak vagyunk, kialakult-e a községben „szlovák negyed”. Wolfgang Schöder azonban megerősíti feltevésünket, hogy az új jövevények Wolfsthal egész területén berendezkedtek már. Ugyanúgy, mint Magyarországon, itt is a szlovák mobilhálózatok elérhetőségi határáig költöznek be a szlovák fővárosból és közvetlen környékéről származó lakosok. A sajtóban elterjedt nézetet, miszerint a szlovákokat elsősorban a pozsonyini lényegesebben olcsóbb ingatlanárak vonzzák ide, a polgármester megcáfolja: „Különösen előnyös számukra, hogy kecsival tíz perc alatt Pozsony belvárosában lehetnek. Az sem elhanyagolható szempont, hogy új szomszédaink nagyra tartják a szolgáltatások minőségét. Pluszként

hat, hogy az új és a régi lakosok pozitívan viszonyulnak egymáshoz. Wolfsthal időközben széles körben ismertté vált (ami nagy részben a rendkívül aktív és agilis polgármester érdeme – *a szerk. megj.*), itt lakni „imidzs” kérdése. A község fekvése csodálatos, több hektárnyi erdő veszi körül. Pozsonyon kívül Bécs is könnyen elérhető, hiszen itt van a bécsi S-Bahn (helyi érdekeltségű vasút) végállomása.

A békés együttélés alapfeltétele, hogy a szlovák betelepülők ugyanazon feltételek mellett jutnak hozzá az ingatlanokhoz, mint a wolfsthal-iak, és ugyanazokat a juttatásokat és adókat fizetik be a községnek. Különösen kelendők a nagyobb építési telkek, hiszen az új lakosok zömét fiatal családok teszik ki, akik a tehetősebb és műveltebb középosztályból származnak. Ennek köszönhetően ugyanúgy, mint Rajkán, fiatalodik a falu lakossága. Hol szabható meg azonban a határ? Meddig tarthat a szlovákok beköltözése? „A tervek szerint, ha 2022-ig eléri a község lakossága az 1500-as nagyságrendű lélekszámot, több új beköltözőt már nem fogadhatunk be.”

Eleinte persze nem volt ilyen békés a kép, hiszen az évtizedek óta a „világ végén” elhelyezkedő Wolfsthal nem szokott hozzá idegen honból jött betelepülőkhöz. „Képzeljék el, milyen az, mikor egy alig néhány száz lélekszámú falu közösségének egyszeriben szembesülnie kell félmillió nagyváros összes problémájával. Nagymértékű beleérző képességre van szükség ahhoz, hogy az ellentéteket összeegyeztessük. Ez időbe kerül, személyi kapcsolatokat kell kiépíteni, hogy szépen, lassan eltávolítsuk az előítéleteket.” A Magyarországra betelepülők beilleszkedését elméletileg a szlovák–magyar együttélést meghatározó történelmi eredetű konfliktusok nehezíthetik meg. Ausztriában pedig elvileg az osztrák lakosság egy részének idegenek elleni előítéletei okozhatnak problémát. Hogyan sikerült Wolfgang Schödernek megbirkóznia ezzel a jelenséggel? „Számolni kellett azzal, hogy az idegennel szembeni előítéletek esetében egyfajta védekezési reakció lép fel. A személyes találkozás az új szomszédokkal azonban zömében rögtön eloszlatja a kétségeket. Hiszen pl. egyetemi végzettséggel rendelkező kultivált szomszéd senki számára nem jelenthet hátrányt.”

A kapcsolatok sokféle, és nagyon természetes, magától érthető módon alakulnak ki. Aki teheti, részt vesz a falu életében, ennek következtében a wolfsthal-i kórust szlovák vezeti. Az osztrák és a szlovák gyerekek együtt játszanak a játszótéren, a határ két oldaláról származó hölgyek pedig együtt izzadnak az edzőteremben. Sokat segít az a tény, hogy a szlovákok egy ré-

sze már idejövételük előtt beszélt a németet, illetve intenzív érdeklődést mutat a nyelv elsajátítása iránt. Persze, az osztrákok is lelkesen tanulják új szomszédaik nyelvét. A községben többszintű szlovák nyelvtanfolyamok működnek, melyeket a polgármester felesége vezet, lelkesen és nagy örömmel.

A nyelvi és mentális akadályok leküzdésének természetes következménye, hogy megélnékült a forgalom Wolfsthal és Pozsony között. Nem csak a szlovákok vállalnak munkát Ausztriában, hanem az osztrákok is szívesen dolgoznak a szlovák fővárosban. A wolfsthal-i fiatalok pedig előszeretettel látogatják a közeli nagyváros számos bevásárlóközpontját, szórakozó helyeit. Mind őket, mind Wolfgang Schödert lenyűgözte a pozsonyiak „szabadsága és nyitottsága”. Ez persze magyarázható a vidéki „zártabb” és a nagyvárosi „nyíltabb” gondolkozás különbözőségével is. Mégis, a wolfsthal-i polgármester külön kiemeli, hogy a „szlovák fiatalok sokkal céltudatosabbak, erősebb bennük az érvényesülési vágy. Ez gondot jelenthet már most osztrák kortársaik számára, hiszen e tulajdonságok hiányában sokkal nehezebb érvényesülni a munkaerőpiacon.”

A polgármester igyekezetének kézzel fogható eredménye, hogy a márciusi alsó-ausztriai tartományi választásokon a szavazatok hatvanhárom százalékával sikerült eddigi pozícióját megtartania. Azonban azt elismeri, hogy a wolfsthal-i példa egyelőre modellértékű: „Számos osztrák község polgármestere szívesen osztogna az én gondoljaimon.”

Az osztrák, magyar és a szlovák sajtó hónapok óta szenzáció erejével ható eseményként kezeli a szlovákok határmenti vándorlását. Véleményünk szerint azonban olyan folyamat indult be, ami évszázadokon át teljesen természetes volt a régióban. A két világháború után erőszakkal és logikátlanul megszabott határok együttéléseket, együttműködéseket szakítottak meg. Teljesen természetes, hogy a mesterséges akadályok megszüntével a valaha közös államalakulatban élő lakosok utódai újra elkezdtek érdeklődni egymás iránt. És az is magától értetődő, hogy ott próbálnak boldogulni és letelepülni az emberek, ahol jól érzik magukat, vagy ahol különböző előnyök származhatnak a betelepülésükből. A wolfsthal-i rajkai, és más osztrák és magyar községek példája jól mutatja, hogy a nyílt, előítéletektől mentes gondolkodásból több hasznunk, mint hátrányunk származhat. Amin ma csodálkozva csóváljuk a fejünket, az pár év elteltével a hétköznapi normalitásába fog beépülni.

És ez így van jól.

FUNDAREK ANNA

Magyar Fiatalok Határok Nélkül Alapítvány felhívása

Burgenlandi Ifjúsági Találkozó:

„Tudomány és kultúra
az Osztrák–Magyar Monarchiában”

Alapítványunk megalakulásától, 2000-től kezdve tevékenykedik a magyarországi és határon túli fiatalság szolgálatában a kultúra, az oktatás és a tudomány területén. Évenként ifjúsági találkozót szervezünk valamely határon túli régióban, hogy a résztvevő, a Kárpát-medencéből és Nyugat-Európából érkező magyar anyanyelvű fiataloknak bemutassuk az adott tájegység kultúráját, történelmét és a helyi kisebbség életét.

2008-ban eddigi legnagyobb rendezvényünk, a „Tudomány és kultúra az Osztrák–Magyar Monarchiában” címmel meghirdetett burgenlandi nyári egyetemre szeretnénk mind több egyetemista fiatalat meg-

hívni Ausztriából, Magyarországról és a többi szomszédos országból. A július 9–16. között Pinkafőn megrendezendő Burgenlandi Ifjúsági Találkozó ideje alatt sor kerül neves egyetemi professzorok és tudósok előadásai keretében a múlt századforduló tudományos és kulturális eredményeinek bemutatására, és az azt követő műhelybeszélgetésekre, vetélkedőkre. Burgenland és Bécs nevezetességeivel, valamint a helyi kisebbségek képviselőivel is megismerkedhetnek a résztvevők. Ehhez várjuk fiatal jelentkezők minimum öt oldal terjedelmű pályaműveit a következő témában: „Szülőföldem híres személyisége, aki az Osztrák–Magyar Monarchiában élt és alkotott”. További információt honlapunkon találhattok. www.mfhnapl.org e-mail: mfhn@freemail.hu Magyar Fiatalok Határok Nélkül Alapítvány 1126 Budapest, Böszörményi út 28.

A Napló postája

Tisztelt Pomogáts Úr!

Érdeklődéssel olvastam a Bécsi Napló 2008. márc.-áprilisi számában a *“Van-e kiút a válságból”* című írását. Sajnos a feltett kérdésre nem ad választ! Igaz, a cikk utolsó mondata így hangzik: *“Ha tehát ki akarunk emelkedni a szociális, politikai és morális válságból, ennek az értelmiségnek kellene fel-emelnie a fejét és a szavát”*. Gondolom saját magát is ehhez az értelmiséghez sorolja?! Kérdés: hogyan lehet ezt megvalósítani?

Elemzésében a következő hiányosságokat állapítottam meg:

1./az értelmiség passzív. Megoldás: Új Nyugat folyóiratban kellene ennek az *“aktív értelmiségnek”* felelni a nemzet lelkismeretét.

2./A kormányzati munka zavaros, kapkodó. Megoldás: olyan Alkotmány kell, amelyek lehetővé teszi az ilyen kormány időközi leváltását.

3./Magyarország a pártok országa. Sajnos a szakszervezeteknek, a munkásoknak nincsen a Parlamentben képviselője. Megoldás: *“egy igazi szociáldemokrata pártot”* kellene létrehozni. (tudomásom szerint most 4 van!!!)

4./A politikai élet bipoláris rendszere alakult ki. Megoldás: egy igazi szociáldemokrata párt léte ezen is változtatna.

5./Néhány nagyon gazdag, de sok szegény él Magyarországon. Megoldás: új adórendszert és szolidáris társadalmi rendet kell kialakítani.

Megjegyzés: tudom, Magyarországon ilyen nyugatról jövő megjegyzéssel nem szoktak foglalkozni. Remélem, Pomogáts Úr most kivételt tesz és válaszol soraimra. (Itt távolban is magyarnak érzem magam).

Üdvözlettel:

KISS TIBOR

CH 6314 Unterägeri Alte Landstr. 29.

Nyílt levél Radda Istvánnak

(„Közöttünk élnek” – Bécsi Napló, 2008. márc.–ápr. sz., 8. oldal)

Innsbruck, 2008. IV. 29.

Kedves Sipi!

Öregsziunk, és az emlékezőtehetségünk gyengül. Ezért okosabb, mielőtt mások tyúkszemére lépünk, állításainkat kontrollálni, hogy megfelelnek-e a valóságnak. Az akkori protokollok és az általunk rendszeresen kiadott tájékoztatók rendelkezésre álltak volna.

Három helytelen állításodat szeretném korrigálni:

1. 1992-től 1999 júliusáig én vezettem a diákothont. Az egyetemen tanuló diákok száma ezekben az években 14 és 20 között mozgott. Kétgyás szobákban laktak, egyágyas csak végzőknek állt rendelkezésére. 1995 óta diáklányok is lakhattak az otthonban. Volt olyan szemeszter, hogy helyszűke miatt nem tudtunk minden jelentkezőt felvenni.

2. 1992 és 1999 között az akkori egyesületi vezetőség (a Diákothont és Kulturcentrum Egyesület elnöke Szirmák András volt) is már sokat renovált a házon, megkezdte a falak kiszárítását, a földszintet komplett renováltatta, külön irodát és könyvtárat rendezett be, külön traktust létesített lányok számára. Fölújított szobákat (melyek hét év alatt persze ismét megrongálódtak) és szanitér berendezéseket. A pincét a defektes nyomócső kicserélése után (a víz mindig elfolyt) lebetonoztat-ta és vendégszoba traktust létesített az itteni klinikán gyakorló post graduate orvosok számára. A pince részlegben kicseréltette a villanyvezetékeket, ablakokat festetett stb.

3. Állítod, hogy most is tagja vagy a vezetőségnek. Ez nem stimmel.

Kedves Sipi, „nichts für ungut”, de maradjunk az igazságnál, ami igen fontos, főleg ha nagyobb olvasóközönséghez szólunk.

Baráti üdvözlettel:

Bea (Hanák Beatrix)

Helyreigazítás

Szlovák–magyar kapcsolatok. Sütő László Indokolt-e a bocsánatkérés c. cikkében (Bécsi Napló 2008/ 2. sz. 7. old.) több szedési hiba csúszott bele, amiért sajnálatunkat fejezzük ki:

Hitler Magyarországa helyett Horthy Magyarországa; ... a politikusok inkább használnak már érveket helyett más érveket... Eduard Beneš emlékiratainak címe hollandul: Herinneringen. (Szerk.)

“Integration on tour” vándorkiállítás

A vándorkiállítás ismerteti a bevándorlás legfontosabb tényezőit és számadatait Ausztriában, mint pl. a külföldiek arányát és számbeli fejlődését, származásukat, vallásukat valamint a város szerepét.

május 26., Bécs 10., Columbusplatz
május 27., Bécs 15., Stadthalle
május 28., Bécs 16., Brunnenmarkt (Brunnengasse 68)
május 29., Bécs 22., Donauzentrum
Infonapló: www.integration.at (Integrationsplattform)

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat, a Bécsi Napló 2008/ 2. számában közzétett 39.132,26 Euro összeg 2008. május 21-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

Dr. BOHUS Márton	100,—	MOLNÁR Ottó	180,—
CSOKNYAI Vilma	20,—	PERLAKY Mária	10,—
DOMBI Csaba	20,—	POGÁNY Géza	20,—
KISS György	20,—	összesen:	370,—

A támogatások eddig befolyt teljes összege 39.502,26 Euro.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, amely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett egyben a „Bécsi Magyar Iskolának” is otthonul szolgál.

Deák Ernő elnök, Radda István főtítkár, Kántás János pénztáros
További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Coch-Paltz 1., Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, kontószám 7255731. Bankleitzahl/ Bankirányítószám 60000, IBAN: AT 556 000000007255731 BIC: OPSKAT WW

Béla Bartók Musikkverein

www.belabartok.at

Egyesületünk önt is meghívja tagjai közé: vegyen részt és támogassa munkánkat.

Címünk: Béla Bartók Internationaler Musikverein
A-1060Wien, Girardigasse 1/10.
E-Mail: office@belabartok.at
Kontonummer:
Béla Bartók Internationaler Musikverein
Bank Austria Creditanstalt Kontonummer:
50024 017 897. Bankleitzahl: 12000
Egyesületünk Bartók és munkássága nyomán szervez koncerteket, előadásokat, ifjúsági fesztivált, tanulmányi napokat.

++

A MAGYAR KÜLPOLITIKÁRÓL – 2008

A „rendszerváltoztatáskor” a különböző politikai erők alapvetően egyetértettek abban, hogy a magyar külpolitika számára új irányokat kell kijelölni és meg kell fogalmazni a magyar külpolitikai elképzeléseket.

Az alapkoncepció sajátos hármas egységre épült fel: euróatlanti irányultság (NATO Európai Unió csatlakozással), a határon túl élő magyarokra való nagyobb odafigyelés, határok megváltoztatása nélküli integrációjuk a magyar nemzetbe (gondoljunk csak az első örömet és egyben vihart kiváltó üzenetre: „Lélekben 15 millió magyar miniszterelnökének érzem magam” Antall József) és a szomszédos államokkal való viszony új alapokra helyezése. (A sokat vitatott, de a többség által elfogadott alapszerződések kérdése.) Az erre a hármas egységre épülő külpolitikai koncepció alapvetően sikeresnek volt mondható, jól lehet a szomszédos országokkal való együttműködés és partneri viszony kialakítása során nem kevés (belpolitikai) vitára is sor került.

A Magyarország szomszédságában zajló fegyveres konfliktusok – a „délsláv háborúk” –, új és részben új államok létrejötte a magyar külpolitikai vezetésnek számos nehézséget okozott, de alapvetően sikerrel oldották meg azokat, a mindenkori külügyminiszterek személyétől függetlenül erős kormányfők. Ugyanakkor ez volt az az időszak, amikor egyes pártok a konszenzuson alapulónak tekinthető külpolitikai célok ellenére a megjelenő konfliktusokat belpolitikai célokra igyekeztek kihasználni. Talán ezek a történetek voltak az első olyan események, amelyek gyengítették a közös elképzelések megvalósítását.

Az évek folyamán azt tapasztalhattuk, hogy a különböző kormányok külpolitikai „sikerei” egyre inkább belpolitikai célokat szolgáltak és a mindenkor hatalmon lévők azokat saját céljaik eléréséhez igyekeztek felhasználni, illetve az elért eredményeket saját sikerként könyvelték el.

Jelentős csorbát – hatása napjainkig érezhető – ejtett a konszenzus hiánya a magyar–magyar kapcsolatokon a 2004. december 5-ei népszavazás, amikor is a külhoni magyarok állampolgárságának kérdéséről vitázva a különböző politikai erők képtelenek voltak egységes álláspontra helyezkedni.

Az egykori elképzelések és a napjainkban megvalósuló gyakorlat között is számos esetben jelentős ellentmondás érzékelhető. A „jósomszédi viszonyt” – enyhé kifejezéssel – rendre beárnyékolják a szomszédos országok magyar kisebbségeikkel szembeni fellépései, illetve sajátos félelmük a magyar kisebbség esetleges – az európai joggyakorlatban (nem egy esetben ugyancsak elméleti) természetesnek tűnő különböző szintű és irányú – autonómia törekvései.

A legtöbb szomszédos állam, melyeknek 1918 utá-

ni létrejött és/vagy területi bővülése a „trianoni békediktátum” (1920. június 4.) következménye, a jelzett „szerződés” aláírása után több mint nyolc és fél évtizeddel sem hiszi el, hogy a határok megváltoztatása nem célja a magyar külpolitikának. Célja kell(ene), hogy legyen viszont a kisebbségbe került magyarok – nemzettársaink – politikai, kulturális, gazdasági helyzetének a javítása olyan mértékben és formában, hogy előbbiek lehetőségei ne legyenek rosszabbak, mint a többségi nemzethez tartozóké. A magyar külpolitikának ez kellene, hogy legyen az egyik alapvető célkitűzése.

Be kell látnunk, hogy Magyarország lélekszámánál, politikai és gazdasági súlyánál, geopolitikai helyzeténél fogva nem a világpolitika alakító tényezője, sokkal inkább annak „elszenvedője”, az események „lekövetője”. Így van ez még akkor is, ha sokan úgy vélik, valamikori múltunk és egykori „nagyságunk” többre predesztinálna bennünket.

A világ átalakult. A kis nemzetek, országok lehetőségei korlátozottak. Hatást csak akkor érhetnek el, ha a jelenlegi európai közösségen belül képesek megfelelő szövetségeket találni, akik egy-egy kérdés ügyében melléjük állnak. Ugyanakkor sajátos a közösségi és az „egyéni” érdekek érvényesítésének ellentmondása.

Egyes esetekben kritikátlanul követjük, a számunkra érdemben nem meghatározó történetek külpolitikai vonatkozásait – lásd iraki és afganisztáni szerepvállalásunk, amely jelentős katonai és pénzügyi terheket ró az országra érdemi eredmények nélkül (a szerény vállvergetést legfeljebb egy-egy politikus tekintti egyéni sikernek) –, míg más esetekben önállóan kívánunk lépéseket tenni apró engedményekért – pl. az USA-ba irányuló vízummentes utazás (hány tízezer magyar beutazót érint?) –, közben a saját céljainkat elősegítő lépéseket nem minden esetben tesszük meg.

Különböző megfontolások nélkül tesszük magunkévá a közösségi elgondolásokat, miközben más, nagyobb politikai és gazdasági erővel rendelkező, az Európai Unión belül jelentősebb súlyl bíró országok nem egy esetben a közös külpolitikai elképzelések elé helyezik egyéni érdekeiket. Gondoljunk csak Németország, Franciaország, Nagy-Britannia Oroszország politikájára. Utóbbi esetben megfontolandó lenne a különböző magyar politikai erők egyeztetések utáni egyéni fellépése a „keleti irányba”, hiszen történelmi okoknál fogva még mindig lehetőségünk lehetne az egykoron elvesztett és leépített kapcsolatok felújítására, más alapokon történő újjáépítésére.

Ugyanez mondható el a balkáni térséggel kapcsolatban is, amely területen Magyarország valamikor

„szakértő” országnak számított. Elég, ha ennek illusztrálására csak Kállay Béni vagy Thallóczy Lajos nevét említjük a múltból.

A múlt ismerete és az egykori tapasztalatok pedig megfelelő alapokul szolgálhatnak új elképzelések kidolgozásához. Mert új külpolitikai elképzelések kidolgozása elengedhetetlen.

Van-e a valamikori – „rendszerváltoztatáskori” – kezdeményezések közül olyan, amely érdemben is jelenthetne valamit a hosszú távú külpolitikai célok elérése érdekében?

A jelenleg haladó, „visegrádi négyek” elképzeléseinek valós tartalommal történő megtöltése fontos lenne. A kérdés jelenleg azonban az, hogy a „visegrádi négyek” igazán érdekelték-e a közös fellépésben, együttműködésben?

Lengyelország, Csehország, Szlovákia és Magyarország az Európai Unión belül olyan együttműködő csoportot alakíthatna – főleg abban az esetben, ha új „Közép-Európa” értelmezés kapcsán bővülne az együttműködők „tábora” Ausztriával, Szlovéniával, Romániával és a majdani EU-s Horvátországgal –, amely politikai és gazdasági értelemben is figyelmet érdemlő lenne. A partikuláris érdekek azonban sokszor más irányt szabnak az elképzeléseknek. Ezek feloldása, a közös célok megfogalmazása elemi érdeke lenne valamennyi országnak.

A történelem folyamán mindig is meghatározó német–magyar, illetve osztrák–magyar kapcsolatok szorosabbra fűzése, a kölcsönös előnyökre épülő együttműködés Ausztriával és Németországgal alapvető érdeke Magyarországnak. Ezen országok számára még akár érdemi partnerek is lehetünk, míg az USA, Franciaország, Nagy-Britannia számára csak alkalmi partnerek. Olyan alkalmi partnerség, amely ezen országok mindenkori érdekének megfelelően kerülhet képbe.

Sokszor és sok formában megfogalmazódott az a vélemény, mely szerint a politika a lehetőségek művészete („Politik ist die Kunst des Möglichen” – Bismarck). Még inkább igaz ez a külpolitikára. Ahhoz, hogy a lehetőségekkel élni lehessen, a múlt tapasztalatait is célszerű felhasználni. Ami követhető és hasznosítható a XX. századi tapasztalatokból, azt követni és hasznosítani is kell(ene).

Ma nincsenek Kánya Kálmánok, Teleki Pálok, Hory Andrások, Ullein-Reviczky Antalok a magyar külpolitika alakításának színterén, de azt kell mondanunk, hogy a „rendszerváltoztatás” utáni időszak magyar külpolitikájában elismertnek tekinthető Antall József kvalitású politikusok sem tűnnek fel a Külügyminisztérium környékén.

A külpolitika sem sikerágazata a magyar politiká-

Bajnok

nak, pedig annak kellene lennie! A sikerhez azonban szükség lenne valamire, ami ma szintén hiánycikk a magyar politikában: konszenzus. Ez lehetővé tenné a közösen kimunkált, politikai konszenzuson alapuló külpolitikai koncepció megfogalmazását és annak a következetes végrehajtását.

A belpolitikai ellentétéktől mentes, az egymás teljes elutasítását kizáró egyetértésre lenne szükség. Egy nemzet életében ugyanis vannak olyan alapkérdések, melyek nem pártpolitikai megfontolásokból kell, hogy megszülethessenek. Ilyenek: a külpolitika, a honvédelmi politika és a magunkfajta országok esetében a határokon kívülre került kisebbségek ügyének a mindenkori belpolitikai erőviszonyoktól független támogatása.

Egykoron, a két világháború közötti Magyarországon nem volt politikai támogatottsága annak a politikai erőnek, amely a revíziót nem tekintette politikája alapkövének s ebben a kérdésben mindenki egyetértett, legfeljebb a mikéntben és a mértékben voltak eltérések.

Vajon napjainkban vannak-e olyan kérdések, amelyekben csak a „miként” és a „mérték” képezhetné a vita tárgyát? Úgy tűnik nem igazán. A nemzeti érdekek háttérbe szorulása, a partikuláris párt- és egyéni érdekekkel szemben látványos. Talán a külpolitika lehetne az első olyan terület, ahol meg kellene kísérelni az egyetértésre jutást. Valahogyan túl kellene lépni a „ha a kormány javasol, azért utasítom el, ha az ellenzék javasol, azért utasítom el” gyermekded játékon. Többről van szó: egy ország, egy nemzet jövőjéről.

SAKÁLY SÁNDOR

A Magyar Koalíció Pártjának szétforgácsolódása

(Felvidék.ma, 2008.05.15.) **Kölcsönösen egymást gyalázza a Magyar Koalíció Pártjának régi és új pártelitje. Csáky Pál és Bugár Béla hatalmi harca a párt szétesésével fenyeget. A régi szlovák koalíciós partnerek is elfordultak az MKP-tól.**

Bugár Béla május 15-én a SME című szlovák lap online kiadásának úgy nyilatkozott, hogy Csáky Pál elnöki tevékenysége a Magyar Koalíció Pártja végét jelentheti. Az MKP-t megosztó belső viták a szétesés szélére sodorták a szervezetet.

Az MKP-t 1998-2007 között Bugár Béla irányította. A kereszténydemokrata politikus vite be a magyar pártot Mikuláš Dzurinda jobb-közép-kormányai. A 2006-os választásokon elbukott a jobb-közép koalíció és a következő évben Bugár elvesztette pártelnöki tisztségét is. Helyére a párt belső ellenzékéhez tartozó Csáky Pált választották pártelnöknek. (Csáky a 90-es évek elején Bugárral együtt a Magyar Keresztény Demokrata Mozgalomban politizált.) A két politikus és híveik közti feszültség évek óta lappangott a pártban, ám most eddig nem látott erővel törtek felszínre a konfliktusok. Kölcsönösen korrupcióval vádolják egymást a felek, és Csáky javaslatára a párt etikai bizottsága Bugár egyik befolyásos szövetségeseinek kizárását kezdeményezte. Bugár szerint a kizárás lavinát indíthat el.

Az újabb konfliktus azzal kezdődött, hogy az MKP megmentette a magyarellenes Szlovák Nemzeti Pártot is magában foglaló kormány nemzetközi tekintélyét. Az EU jövőjét meghatározó Lisszaboni Szerződést ugyanis a jobboldali (korábban az MKP-val 9 évig együtt kormányzó) ellenzék nem volt hajlandó meg-szavazni, tiltakozásul a sajtószabadságot erősen korlátozó új médiatörvény ellen. Ha Szlovákia nem fogadta volna el a Lisszaboni Szerződést, akkor nagyon kínos helyzetbe kerülhetett volna a kormány, az egész európai politikai elit lobbizni kezdett volna náluk, hogy en-

gedjenek a médiatörvény ügyében, csak legyen meg a ratifikáció. Fico még lemondását is kilátásba helyezte a ratifikáció leszavazásának esetére, így az ellenzék azt remélte, hogy akár még a kormányt is megbuktathatja.

Az MKP nem tartva magát az ellenzéki megállapodáshoz megszavazta a Lisszaboni Szerződést. Csáky Pál MKP-elnök szerint ezzel a párt európai elkötelezettségét akarták megmutatni. A szlovák sajtó titkos háttéralkut sejtett. Először arról cikkeztek, hogy az MKP a magyar iskolák békén hagyását kérte a Lisszaboni Szerződés támogatásáért cserébe. Erre magyar oktatáspolitikus is utalt. Az ezt feltételezőket azonban elbizonytalanította, hogy néhány nap múlva a kormány csökkentette a magyar-, és emelte a szlovákórák számát a magyar általános iskolák felső tagozatán.

Közben újabb magyarázat is napvilágot látott, amit Bugár és MKP-s szövetségesei kezdtek terjeszteni: Csáky Pál titokban találkozott a Lisszaboni Szerződés megszavazása előtt Robert Fico miniszterelnökkel, és egymillió koronás rendkívüli támogatást kért tőle a Madách Kiadó számára. A felvidéki magyar cég adta ki Csáky Pál legutóbbi kötetét.

A találkozót Csáky azóta is tagadja. A kiadó vezetője azt mondta, hogy levélben tényleg kért (és kapott is) támogatást a kormánytól, és Csákyt kérte meg a közvetítésre, de a titkos háttéralkut ő is tagadta. Csáky pártbeli ellenfelei viszont korrupcióról és a párt lejáratásáról kezdtek beszélni. Csáky azzal védekezett, hogy az egész Madách-ügy rágalom, és csak a hatalomba visszakívánczó Bugár terjeszti rosszindulatúan. A Csáky-ellenes hadjáratban élen járó Simon Zsolt (korábbi szlovák földművelésügyi miniszter) viszont azt mondta, hogy a kormány-párttól, Fico közeléből tud a titkos találkozó-ról. Simon lemondásra szólította fel Csákyt.

A párt elnöksége végül kiállt Csáky mellett, akit megerősítettek elnöki tisztségében. Az ülés után pedig Csáky kezdeményezte, hogy a párt

etikai bizottsága indítson eljárást Simon ellen. A bizottság Simon kizárását javasolta, ám a döntést még meg kell erősítenie az Országos Tanácsnak is. Simon már jelezte, hogy az etikai bizottság eljárása hemzseg a formai hibáktól, így azt nem fogadja el. Bugár Béla is kiállt Simon mellett, azt állítva, hogy a kizárás lavinát indíthat el a pártban, és újabb politikusok kizárása következhet. A Bumm.sk felvidéki online lap megkérdezte Simont, hogy elképzelhető-e, hogy új pártot alapítanak a Csáky-ellenes magyar politikusok, ám ő úgy válaszolt, hogy „ezt nem tartom most fontos kérdésnek”. Két nappal korábban Csáky visszavágott Bugárnak és Simonnak, és a korábban őt korrupcióval vádolókat keverte korrupciós gyanúba. Azt állította, hogy Simon (és társai) trójai falovak a pártban, akik egy gazdasági érdekcsoport emberei. Szerinte amióta átvette a hatalmat az MKP-ben, azóta ez a csoport szeretne visszatérni a hatalomba, és ez a csoport irányítja az Új Szó című pozsonyi magyar napilapot is, ami rendre nagy teret ad Csáky pártbeli kritikusaiknak.

Csáky szerint ennek a csoportnak az élén Világi Oszkár áll. Világít a nyilvánosságot általában kerülő, elképesztően befolyásos és dűsgazdag emberként jellemzik szlovákiai magyar újságírók. Világi az utolsó csehszlovák parlament elnöke volt, majd a két ország szétválása után ő írta a szlovák kárpótlási törvényt. Volt MKP-képviselő is, majd Pozsony egyik legelőkelőbb ügyvédi irodáját nyitotta meg. Megbírói között volt a Szlovákiában terjeszkedő OTP és a MOL is. Jelenleg a MOL tulajdonában lévő Slovnaft olajfinomító vezetője.

A hangnëm eldurvulására jellemzően Bugár úgy minősítette Csáky vélekedését, hogy “az emberek különféle ökörségeket tudnak mondani, de ekkora ökörségekre csak Csáky úr képes.” Világi Oszkár pedig huzamosabb vidéki tartózkodást javasolt Csáky-nak. Csáky megjegyzéseiből úgy tűnik, hogy a Világi-Bugár

maffia ellen harcol, míg Bugárék szerint Csáky antidemokratikus intézkedésekkel tönkreteszi a pártot és titkos alkukkal gyanús állami pénzekért lobbizik.

A botrányosorozat a többi szlovák pártot is felizgatta. A Lisszaboni Szerződés megszavazása után a másik két szlovák ellenzéki párt megszakította a kapcsolatot az MKP-val. Mikuláš Dzurinda (az MKP-t is magába foglaló 1998-2006 közti kormányok miniszterelnöke) azt nyilatkozta, hogy a Lisszaboni Szerződés megszavazása mögött a Smer és az MKP közös üzletei állhatnak. (A Smer a mostani kormánykoalíció legerősebb pártja.) Dzurinda szerint autópálya-építési megrendelések és EU-pénzek felosztása állhat a háttérben. Dzurinda Bugárt és a mögötte álló gazdasági érdekcsoportot nevezte meg a fő felelősnek. Kijelentése azért érdekes, mert ugyanebben az ügyben Bugárék Csákyt vádolták titkos alkukkal, míg Csáky más összefüggésben Dzurindához hasonlóan Bugár mögött álló érdekcsoport előrenyomulásától beszélt.

Dzurinda a most kizárási ügye miatt fősze-replővé vált Simon Zsoltot is megvádolta. Utalásokat tett arra vonatkozóan, hogy Simont a kormány megsarolhatta, miszerint kitergetik a még miniszterként a Szlovák Földalap körül elkövetett gyanús üzleimeit.

A kavardást tovább bonyolítja, hogy Csáky kiállt a Dzurinda által megvádolt pártbeli ellenfelei mellett, és perrel fenyegette meg a volt miniszterelnököt.

Időközben az Európai Szocialista Párt frakcióvezető-helyettese is hozzájárult az MKP körüli bonyodalmak felerősödéséhez. Lapértesülések szerint arról kezdte el győzködni a Smer, hogy az Európában vállalhatatlan Slota-féle SNS-t cserélje fel az MKP-re a koalícióban. A lehetséges Smer-MKP szövetséget egyelőre mindkét párt vezetői cáfolták, ám azt Csáky sohasem tagadta, hogy szeretné kissé balra tolni a magyar pártot.

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

Le Monde.fr (FR)

Európát a világ főszereplőjévé akarja tenni Sarkozy

A 21. századot a politikai hatalmak több pólusúsága jellemzi, melyben az egyes országoknak mit Kína, Brazília és Oroszország csak viszonylagos hatalmuk lesz. Ebben a politikai környezetben akarja Nikolas Sarkozy francia államfő Európát a világpolitika főszereplőjévé tenni.

Egy „hathatós európai védelmirendszer” véleménye szerint „stratégiai szükségszerűség”. Ennek érdekében az EU a NATO-val együtt kell működjön és itt békéltető diplomáciát kell folytatnia.

Az unión belül jelentősen megváltozott Franciaország helyzete.

A német–francia együttműködésen kívül Párizs az Unióhoz újonnan csatlakozott közép-európai országok mellé állt és szoros kapcsolatokat alakít ki úgy a komisszióval mint a Földközi-tengeri országokkal.

Július 1-jén Sarkozy átveszi az Európai Unió állam- és kormányfői tanácsának elnökségét. A féléves időtartam alatt elsősorban az energia ellátás biztosítása, mezőgazdasági reformok és a klímavédelem lesznek az EU politika legjelentősebb pontjai.

Ezenkívül a tagállamoknak szükségszerűen meg kell állapodniuk a bevándorlás és a menekült politika fontos kérdéseiben. Ezt a kérdést Európaszerte szükségszerűen egybehangzó rendeletekkel kell szabályozni.

Der Landbote (CH)

Svájcban a legdrágább a munkaerő

Még mindig jelentős a kelet-európai országokkal szembeni árkülönbség.

Európa szerte Svájcban a legmagasabbak a munkaerő költségek. Az átlag munkáltatónak 53,90 svájci frankot azaz 33,60 eurót kellett 2006-ban egy munkóráért fizetnie. A legtöbbre a bankban és az oktatásban dolgozók kerülnek.

A telephelyekért folytatott versenyben a munkaerő költség jelentős szerepet játszik. Egy vállalat a produkció meghosszabbításáról hozandó döntésében is fontos szerep jut e tényezőnek. Igaz, hogy messze nem ez az egyetlen meghatározó, mert a vásárlóerő, a képzettségi fok és az adó ugyanolyan arányban szerepelnek a döntésben mint a munkaerőköltség.

Sehol Európában nem kerül a munka olyan sokba mint Svájcban. A sorban Svédország (32,16), Luxemburg (31,98), Franciaország (30,31) követik egymást. Németország (27,79) euróval már lényegesen olcsóbb.

A lényeges a különbség a kelet-európai országokhoz viszonyítva. A legkisebbek a költségek Bulgáriában (1,55) és Romániában (2,68) ezekhez viszonyítva jelentős az ugrás Lettországbán (3,41), Litvániában (4,21) valamint Észtországban (5,50) euró. De ezekben az államokban új vállalatok telepítése kifizetődő.

2002 óta Nyugat-európa déli részén jelentősen emelkedtek a munkaerőköltségek; Máltán 10%-kal, Spanyolországban 15,7%-kal Portugáliában viszont 29,6 %kal. A legjelentősebb emelkedés az elmúlt 5 évben Romániában történt 60,5%.

A költségek emelkedése természetesen magával vonja az új vállalatok telepítésének rohamos csökkenését.

Magániskolát nyitna a Csemadok Nagykaposon

A mintegy négy száz tagot számláló Nagykaposi Alapszervezet magán-alapiskolát szeretne nyitni a településen. A kezdeményezés megvalósításához még meg kell szerezni a helyi önkormányzat jóváhagyását.

Az áprilisi vezetőségi ülésen született meg az egyhangú határozat a magyar oktatási nyelvű magán tanintézményről. A szlovák oktatásiügyi minisztériumhoz 2008. június 30-ig kell beadni az akkreditálási kérelmet. Addig még meg kell kapniuk a helyi önkormányzattól a jóváhagyást. A testület már napirendre tűzte a kérdést, de döntés még nem született. Egy magán alapiskola jelentősen emelné a város oktatási színvonalát.

A református egyház által néhány évvel ezelőtt tervezett magyar oktatási nyelvű iskolája szervezésekor közel háromszáz szülő jelezte, igényét. Akkor a kezdeményezést nem koronázta siker. A megvalósulásnak most nagyobb a valószínűsége. A tervek szerint az első nagykaposi magániskola a 2008-2009-es tanévben nyílna meg kapuit.

Az Ung-vidéken jelenleg a vajai egyházi alapiskola az egyetlen magyar oktatási nyelvű magániskola.

A szórványsors az egyetemes magyarság gondja

A szövány magyarok Alsó-bodokon rendezett konferenciáján felszólalt Szabó Vilmos, a Magyar Országgyűlés Külügyi és a Határon Túli Magyarok Bizottságának alelnöke is.

Véleménye szerint a szórványsors az egyetemes magyarság problémája.

A „nyugati magyarság” léte jelentős veszélyben van. Az elmúlt 20 év Kárpát-medencei eseményei mégis bizakodásra adnak okot, mert a magyarság békés úton történő egyesítése, az országhatárok megváltoztatása nélkül, jó úton halad. A magyaroknak az Európai Unió keretei között kell építkezniük. A délvideki és kárpát-aljai magyarok még nem vehetnek ebben részt. A magyarság belső viszályai nagyon nehezítik a szórványsors elleni küzdelmet. E viszályok vesztesei a szórványsorsban élő magyarok.

Gazdátlan cigaretták az ukrán–magyar határon

Az ukrán–magyar határ ukrainai oldalán, a Tisza-újlak-tiszabecsi határátkelő térségében 58 láda gazdátlan cigarettát találtak a határőrök

Lakossági bejelentés alapján értesültek a határőrök arról, hogy ismeretlen személyek jelentős mennyiségű dohányáru Magyarországra csempészésére készülnek. A megjelölt helyen a tiszaújlaki határőrök 58 láda ukrán zárjeggyel ellátott Priluki cigarettát találtak. A dohányárut átadták a váмhatóságoknak.

A csempészek valószínűleg tudomást szereztek az akcióról, mert a határőrök senkit sem tudtak a csempészéssel kapcsolatba hozni.

Ez évben eddig 1 millió 234 ezer doboz illegális cigarettát foglaltak le, ebből 340 ezret az ukrán–magyar határszakaszon.

Bécs és Pozsony legyen-e a Technológiai Intézet székhelye

Célegyenese ért a verseny a tervezett EU-kutatóhálózat (EIT) igazgatási központjáért. Ezért Johannes Hahn az osztrák tanulmányügyi miniszter és Ján Mikolaj szlovák miniszterelnök helyettes a küldöttek között szimpatizánsokat verbuvált Bécs és „ikerváros” Pozsony érdekeinek alátámasztására.

Május végéig meg kell egyezniük az EU gazdasági minisztereinek a leendő központ színhelyét illetően.

Az adminisztráció és a pénzügyi ellenőrzés Szlovákiába kerülne, a végrehajtó bizottság és az igazgatás Ausztriába. A két város közelsége miatt Hannes Swoboda szerint a felosztás egyáltalán nem okoz problémát. Ha „politikai mérlegelésre” is sor kerül, akkor Wrocław és Budapest is konkurrálhat a Bécs-Pozsony megoldással.

A 2004-ben az EU-hoz csatlakozott országokat is el kell látni EU-ügynökségekkel. A bécsi törekvések nem sok sikerrel kecsegtetnek. A lengyelek esélye is egy kicsit kevesebb a magyarokénál, mert Varsóban székel a Frontex az EU határvédelmi ügynöksége. A spanyol Sant Cugat del Valles és a német Jena is szóba kerülhet. A versengés oka, hogy az EIT-igazgatási központja európai szuperegységnek számít majd.

Budapest testvérvárosa lett Firenze

Demszky Gábor Firenzében aláírta a vendéglátó olasz város és Budapest testvérvárosi megállapodását. A két városnak többbéves gazdasági és kulturális kapcsolata van. E szerződéssel a két város történelmi kapcsolata az eddigieknél is szorosabbá válik.

Firenze már a 15. században jelentős hatást tett Budapestre, hiszen a humanizmus és a reneszánsz Európaszerte első követői Magyarországon voltak. Az irodalom és a képzőművészet rendkívül gyors magyarországi virágzása Firenzének köszönhető épp úgy, mint a polgár város eszményeinek létrejötte.

Demszky kiemelte, hogy a testvérvárosi megállapodás megkötésével már a közeljövőben növekszik a Firenze és Budapest közötti tapasztalat- és információcsere.

A két város a közigazgatás több területén működőképes modelleket vehet át egymástól.

A dokumentum aláírásával a városok vállalták, hogy a gazdasági, tudományos és technológiai kapcsolatok elmélyítése mellett, egymás gazdag kulturális örökségének színvonalas bemutatásával támogatni fogják a két város közötti turizmus fejlődését.

Demszky látogatása alkalmával az 56-os magyar forradalom emlékére utcát neveztek el Firenzében.

Térinformatikai rendszer létesítése

A Miniszterelnöki Hivatal Kisebbség- és Nemzetpolitikáért Felelős Szakállamtitkárságán. **A Rendszer fejlesztését** múlt évben kezdték a Nemzetpolitikai Ügyek Főosztályán. Ennek lényege **strukturált adatbázis**, mely országoké, illetve megyei és település szinten tartalmazza az egyes térségek fontosabb adatait. A rendszer létrehozásának alap gondolata: *Nem a régiókat kell etnicizálni, hanem az etnikumot regionalizálni!* Ennek jegyében az egymás fele forduló régiók, a „*Varramentes Európa*” reálizálásához, illetve a térség abszorpciós képességének növeléséhez kíván hozzájárulni az Régiós Interaktív Térinformatikai Rendszer (RITR).

Az oldal elérhetősége: www.regions.hu. Használata e-mail címmel történő regisztrációhoz kötött, a további információkat a főoldalon olvashatja a látogató.

Budapest, 2008. április 14. Dr. Törzsök Erika főigazgató

(MTI, Budapest, 2008. április 9.) RITR-t, illetve strukturált adatbázist hozott létre a **Miniszterelnöki Hivatal** (MeH) Szakállamtitkársága - jelentette be április 9-i sajtótájékoztatóján **Gémesi Ferenc**, a MeH kisebbség- és nemzetpolitikáért felelős szakállamtitkára.

A régiós interaktív térinformatikai rendszer adatbázisa áttekintést nyújt a Kárpát-medence gazdasági, infrastrukturális és demográfiai adatairól országoként, régióként és településként különös tekintettel az itt élő magyar közösségekre. Célja, hogy segítse a területtel foglalkozó, támogatásért és fejlesztésért felelős politikusok, döntéshozók valamint a tudományos kutatók tájékozódását, de az adatbázis természetesen rendelkezésre áll minden érdeklődőnek.

A rendszer országokénti, régiós és település szinten tartalmazza az egyes térségek fontosabb adatait: az ott élő magyarság lélekszámát, korcsoportos megoszlását, a munkanélküliségi rátát, az infrastrukturális adatokat, a területen működő fontosabb magyar intézményeket, illetve a térségbe érkező külföldi és adott országbeli támogatások összegét és főbb forrásait. A Rendszer áttekintést nyújt a Kárpát-medence gazdasági és infrastrukturális mutatóiról, a főbb demográfiai adatokról.

A Kárpát-medencei Magyar Autonómia Tanács Zárónyilatkozata

A Kárpát-medencei Magyar Autonómia Tanács (KMAT) megalakulása óta az anyaország határain túl élő magyar nemzeti közösségek autonómiatörekvéseinek egyeztető, összehangoló és közös képviselői fóruma. Tudatában van annak, hogy a közösségi autonómiák törvényi kereteinek megteremtése az utódállamok törvényhozásainak feladata. A társult tagszervezetek ez irányú törekvéseit elsősorban a nemzetközi integrációs fórumokon – kiemelten az Európai Unió intézményeiben – kívánja aktív külpolitikai tevékenységével segíteni.

Az ülésen részt vevő társult szervezetek képviselői meglegedéssel állapították meg, hogy Tőkés László püspök, EP-képviselő elnökké választásával új korszak kezdődött a tanács tevékenységében. A KMAT a legutóbbi ülésén hozott határozatainak végrehajtását áttekintve:

- Sikeresen könyvelti el a NATO bukaresti csúcstalálkozója alkalmából a tagországok vezetőihez intézett nyílt levélre érkezett pozitív visszajelzéseket, és hasonlóan a szervezetek az autonómia biztonságpoli érdekesítésére
- Értékeli a magyar kormány pozitív hozzáállását az európai kisebbségi rendszerek kidolgozásához, és támogatja az Európai Parlament kisebbségi Intergroup munkáját, amelynek célja az európai pábesz kidolgozására irányuló kezdeményezések
- Példaértékűnek tekinti a magyar kormány és rendszerváltás utáni magyarországi kisebbségi szervezetek közötti együttműködés, és a magyarországi kisebbségi szervezetek közötti együttműködés

A kétnapos tanácskozás záróhatározatában a KMAT a következőket határozta meg:

- Módosítja alapszabályait, amelyekben teret nyit az európai kisebbségi szervezetek közötti együttműködés, és a magyarországi kisebbségi szervezetek közötti együttműködés
- Felveszi tagjai sorába az Európai Unió Magyarországi Kisebbségi Szövetségét.

Az információs bázis adataival hatékonyabban hozhatók meg a támogatás- és kisebbségpolitikai döntések. - hangsúlyozta az államtitkár.

Törzsök Erika, a szakállamtitkárság nemzetpolitikai ügyek főosztályának főigazgatója a rendszerről elmondta: segítségével megkereshető az adott területen élő magyarság lélekszáma, korcsoportonkénti megoszlása, a munkanélküliségi ráta, a területen működő fontosabb magyar intézmények, továbbá egyéb oktatási, képzési és foglalkoztatási információk.

A csaknem 7300, magyarok lakta település adatait tartalmazó rendszer egyik legnagyobb újdonsága, hogy a térségekről keresett információk térképre vetítve is láthatók a Google Earth műholdas világtérkép használatával.

A rendszerhez az egyes országok *Statisztikai Hivatalainak*, az *MTA Földrajztudományi Intézetének*, és a *Központi Támogatás Nyilvántartó Rendszer* adatai szolgálnak alapul. A bemutatott változat a továbbiakban folyamatosan fog bővülni, többek között az Államtitkárság által működtetett információs irodák ill. a Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt. Vállalkozásfejlesztési Központjainak segítségével.

Az internetes adatbázisról a legkülönbözőbb fontos tartalmakat lehet kijelölni, lekérdezéseket lehet végezni, illetve egymásra rétegezni, és egymás mellé rendezni. A kijelölt tartalmakat a Google Earth műholdas világtérkép segítségével lehet megjeleníteni.

Az informatikai fejlesztést Borsódi Donát és dr. Makai Géza, a Greymatter Kft. munkatársai, a tartalmak feltöltését a Nemzetpolitikai Főosztály munkatársai Takács Viktória, Szitáné Kazai Ágnes, Moravcsik Andrea, Kuzmányi István, Gál Mária, Czabán Sára, és a Szülőföld Alap Iroda részéről Némedi-Gyürki Ildikó végezték el.

Törzsök Erika összegzése szerint a régiós térinformatikai rendszer segítségével könnyen rá lehet majd világítani a hibás fejlesztéspolitikai lépésekre, ugyanakkor nagyban megkönnyíti például a magyarországi és a velük szomszédos országban lévő megyék közös pályázását.

Az adatbázis a www.regions.hu honlapról érhető el.

- Az európai népcsoportok alapvető jogairól szóló *Bolzanoi tervezetből* kiindulva a kisebbségvédelmi alapelvek és közösségi autonómiák sarokpontjait tartalmazó dokumentumot állít össze, és ezt eljuttatja az illetékes nemzetközi intézményekhez.
- Megbízta Tőkés László elnök urat, hogy az Európai Parlamentben képviselje a KMAT álláspontját az európai kisebbségvédelmi rendszer kidolgozását célzó erőfeszítések rendjén.
- Munkacsoportot hoz létre a fontosabb kisebbségvédelmi alapiratokot tartalmazó dokumentumtár megteremtésére, illetve egy többnyelvű honlap létrehozására és működtetésére.
- Elfogadja a KMAT ez évi eseménynaptárát, elfogadja Tőkés László EP-képviselő meghívását az Európai Szabad Szövetség Romániában tartandó kihelyezett frakciógyűlése alkalmából tartandó konferenciára, illetve egy brüsszeli nyilvános közmeghallgatásra.
- Kisebbségvédelmi irodát létesít berni központtal Svájcban.
- Az EU *lisszaboni szerződésében* foglaltak alapján európai állampolgári kezdeményezést indít az Unió kisebbségvédelmi rendszere jogi kereteinek megteremtésére.
- Megbízta Tőkés László elnök urat, hogy Horvátország EU-csatlakozásának folyamatában kövesse figyelemmel a kisebbségi jogok érvényesítését.

Az ülésen kiemelt napirendi pontként szerepelt a vajdasági magyar pártok közös autonómia koncepciója. A KMAT megbízta Tőkés László elnök urat, hogy az Európai Parlament Dél-Kelet-Európa országaival fenntartott kapcsolatokért felelős interparlamentáris küldöttsége tagjaként képviselje ezt az autonómia dokumentumot, és törekedjen annak érvényesítésére Szerbia Európai Unióhoz való csatlakozási folyamatának tárgyalása során.

Privát nyelvtanár magyar nyelvet tanít, nemcsak gyerekeknek.
Puskás Gyöngyi, tel.: 0035 1/ 789 8547 ++

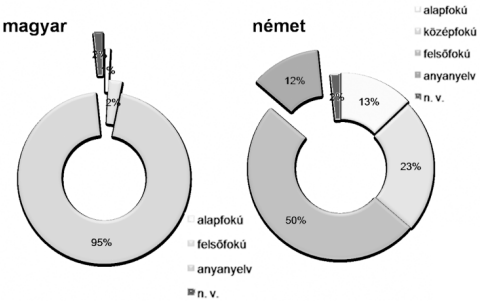
Újabb felmérés ausztriai magyarokról

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének kezdeményezésére először 1994-ben indult széles körű kutatás az ausztriai magyarok demográfiai struktúrájának, intézményekhez való viszonyulására és önazonosságuk – identitásuk – felmérésére. Tekintettel az alapvető strukturális változásokra, nemcsak az EU-val kapcsolatosan, hanem az országon és a magyar népcsoporton belüli helyzeten illetően is, újabb véleménykutatás vált szükségessé. A kutatási munkát és a kiértékelést Cserján Károly, Rumpler Diána és Jávorszky Károly végzik. Célja az ausztriai magyarok véleményeinek, elvárásainak feltárása és nem utolsósorban az önazonosságuk meghatározása volt. Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége felkérte az összes egyesületet a kérdőívek kitöltésére a burgenlandiak kivételével. A „Dachverband” elzárkózott a megkérdezésen való közreműködés elől.

2007-ben, március és november között az 540 szétosztott kérdőívből 124-et töltöttek ki és küldtek vissza az egyes egyesületek valamint egyénileg résztvevő személyek. A válaszarány 23% volt, és ez 9%-kal magasabb, mint az 1994-es felmérés keretében volt. Így arra lehet következtetni, hogy az érdeklődés és a részvételi hajlandóság növekedett. A spontán, gyorsan válaszolóknak többsége nő volt, míg a későbbben beérkező kérdőíveket többnyire férfiak töltötték ki. A legtöbb kérdőívet a lakhely szerint a bécsiek (35,5%), a felső-ausztriaiak (25,0%), a Salzburg tartományban (12,9%) valamint Stájerországban élők (8,9%) juttatták el kiértékelésre. A válaszok megoszlása egyesületek szerint a következő arányokat mutatta: 29% nem sorolható be, 17% Felső-Ausztriai Magyarok Kultúregyesülete, 14% Salzburgi Magyar Kör, 12% Kaláka Club (Bécs), 10% Linzi Magyar Római Katolikus Egyházközség, 9% Collegium Hungaricum (Bécs), valamint a Gráci Magyar Egyetemisták és Öreg-diákok Klubja. A „fűtetlen véleménynyilvánítás” (29%) bizonyára fontos tényezőt képezett. A tartományok válaszára nézve a befolyásolta az eredményeket. A nemek aránya – 57% nő, 43% férfi – és az életkorra való felosztás viszont megfelel az osztrák országos demográfiai struktúrának. A családi állapotra vonatkozó adatok azonban eltérnek az osztrák átlagtól. A megkérdezetteknek 60%-a házas, 37%-a egyedül él (hazadón/nőlen, elvált, özvegy) és csak 2% döntött új együttélési (élettársi) formák mellett.

A válaszadók iskolai végzettsége nagyon magas: 50%-uk egyetemet végzett, 42%-uk érettségivel rendelkezik és csak 8%-nak van alapközpont vagy szakmai végzettsége. Ezzel ellentétben az életkort a jelenlegi foglalkozással összevetve sok 1956 (menekültstátus) után bevándorló magyar, főként Magyarország EU-belépése előtt, nem tudta elismertetni végzettségét és ezáltal képzettségének és képességeinek megfelelően elhelyezkedni. 34% munkás vagy szakmunkásként dolgozik, 23% beosztott – legalább érettségizett – vagy vezető beosztásban van, 3% vállalkozó, továbbá 31%-ot tesznek ki a nyugdíjasok (túlnyomó többségük képzettségének megfelelő állásban volt); 7%-ra tehető a diákok / egyetemisták / képzésben lévő fiatalok száma. A hiányzó 2% nem válaszolt a munkahelyére vonatkozó kérdésre. A válaszoló képzettségének és képességeinek nem megfelelő munkavállalás, szociális környezet / beilleszkedés, lakóhely, rendelkezésre álló támogatások, a fejlődőképesség, valamint a versenyképesség megőrzése vagy kiépítése érdekében megített kísérletek megakadályozták a német nyelv magas fokú elsajátítását. 13% alapközpontú, 23% középfokú német nyelvtudást adott meg a nyelvismereti kérdésre, többségük az aktív munkavállalók korosztályába sorolható. Felsőfokú nyelvtudást (50%) az 1956-os generáción kívül nagyrészt csak a közelmúltban bevándorlók mutatnak. A legfiatalabb korosztály (20-29 éves) anyanyelvi szinten beszéli a német nyelvet, helyesebben és pontosabban kifejezve kétnyelvű. Ez azt mutatja, hogy már nemcsak a befogadó ország nyelvének elsajátítása áll előtérben, hanem a kisebbségi nyelv, a magyar nyelv megőrzése vagy elsajátítása is. Említésre méltó ebben az összefüggésben az egyre csökkenő honosítások száma. Magyarország, Románia és Szlovákia EU tagsága lehetővé tette számos, főként jól képzett munkavállalónak, hogy az osztrák állampolgárság felvétele nélkül is egyenrangúan érvényesül-

jön a munkaerőpiacon. Erős tendencia észlelhető az eredeti állampolgárság megtartása valamint a kettős állampolgárság mellett, ami a fiatal munkavállalóknál (20-39 éves korosztály) ritkítja a népcsoport leendő soraait, mivel a természetes szaporulat nem elégítse a kisebbség létszámának növekedéséhez.

Az 50 éven felüli generáció ausztriai magyaroknak – helyhez kötött identitás – a fiatal, képzésben lévő személyek és a fiatal munkavállalók állampolgárságuktól függetlenül magyarnak, erélyinek vagy osztráknak vallják magukat. Teljesen új öazonosság az „európai” identitás, ami minden korcsoportban felfedezhető. A születési hely, a lakóhely, a migráció formája és a nyelvtudás a leglényesebb kritériumok az öazonosság megadásában. De szem előtt kell tartani, hogy az identitás az egész élet folyamán változik.

Arra a kérdésre, hogy van-e kapcsolata az ausztriai magyar egyesületekkel a megkérdezettek 93,5%-a igennel felelt, de majdnem 20%-uk ténylegesen nem nevezett meg egyetlen egyesületet sem. A válaszolók 36%-a egy, 19%-a kettő, 12%-a három, 10%-a négy, 3%-a öt, 1%-a pedig hat vagy több egyesületet sorolt fel. A megnevezéseknél 20,2%-al az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége vezet. A többi egyesület a következő eredményeket érte el (4%-os határérték felett): Európa-Club (19,4%), Kalálka-Club (19,4%), Felső-Ausztriai Magyarok Kultúregyesülete (18,5%), Salzburgi Magyar Kör (12,1%), Gráci Magyar Egyetemisták és Öreg-diákok Klubja (8,1%), Linzi Magyar Római Katolikus Egyházközség (8,1%), Linzi Magyar Református Egyház (6,5%), Collegium Hungaricum (5,6%), Katolikus Magyar Értelmiségi Mozgalom (5,6%), Árpád cserkészcsapat Linz (4,0%), Központi Szövetség „Bécsi Magyar Iskola”-ja (4%). A megkérdezettek a rangsorolásban 15,3%-kal első helyre sorolták a Felső-Ausztriai Magyarok Kultúregyesületét, míg a Központi Szövetséget 12,1%-kal a második helyen áll. A választ adók a tartományokban fontosabbnak ítélték meg a helyi egyesületeket, mint egy központi szervezetet. A megkérdezettek 37%-a nem tapasztalt, 49% tapasztalt válságjeleket. Erre vonatkozóan három fő okot neveztek meg: elöregedés/fiatalok hiánya (15%), széthúzás (12%), pénz gondok (5%). Az egyesületi életet 74,2% tartja változatlanul szükségesnek, de 9,7%-nak nincs véleménye e fontos kérdésben. A rendezvények és tárgykörök egyes százalékarányait lásd a táblázatot.

Evtördulók, nemzeti ünnepek	76,6%	Irodalom	67,7%
Zenés rendezvények	67,7%	Történelem	66,1%
Kötelten szórakozás	66,9%	Politika	56,5%
Kiállítások, könyvbemutatók	65,3%	Világnezet, vallás	53,2%
Kirándulások	59,7%	Úti beszámolók	46,0%
Információs csere	38,7%	Tudományok	40,3%
Vitaestek	37,9%	Néprajz	31,5%
Ismeretterjesztő rendezvények	36,3%	Tanfolyamok	28,2%
Magánjellegű összejövetelek	24,2%	Egyéb	20,2%
Szakkuriosztaltársaságok	22,6%	Színház, művészetek	56,0%

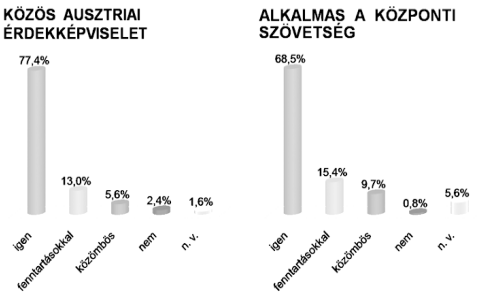
Ha az eredményeket összehasonlítjuk a legutolsó véleménykutatással a rendezvényeknél – a művészetek és a színház iránti érdeklődés nőtt, a kirándulások iránt viszont csökkent összességében nincs alapvető változás, az egyes tárgykörökre vonatkozóan azonban igen. Az irodalom megelőzte a történelmet és a politikát, a világnézet, vallás tárgykör először lett negyedik és a néprajz visszaesett két pozícióval a rangsorolásban. Ezek az összesített eredmények csak általános tendenciákat mutatnak, de részben nem mérvadóak az egyes tartományok és egyesületek szempontjából. Egyéni kiértékelések tartományok vagy egyesületek részére különböző szempontokból természetesen lehetségesek, szükségések és folyamatban vannak.

Közös ausztriai magyar érdekképviselőt létrehozását, működését a válaszadók 90,4%-

Jaj, beteg az elefántom!

a – közülük 13,0%-a fenntartásokkal – támogatja. A közös ausztriai magyar érdekképviseletet nők, a fiatal generációk és részben a vidéken élő válaszadók is inkább tartományi és helyi (városi) szinten szeretnék megvalósítani, míg a férfiak, a 60-on túli generáció valamint a magyar állampolgárok inkább országos szinten. A három irányba történő érdekképviselet gyakoribb a férfiaknál, de minden korcsoportnál támogatásra talál. A közös ausztriai magyar érdekképviselettel rendelésére vonatkozóan következő tendenciák ismerhetők fel: a fiatal (20-29) és a 60 évnél idősebbek az osztrák hatóságokkal, a magyar állammal, az ausztriai népcsoportok szervezeteivel és a határon túli magyar szervezetekkel szemben érdekeinek egységes képviseletét szeretné elérni; az aktív munkavállal-

lók (30-59) minél fiatalabbak, annál inkább az osztrák hatóságokkal, a magyar állam mel-
lőzésével kívánják érdekeik egységes képvi-
seletét elérni, míg többnyire a férfiak igény-
lik érdekeik egységes képviselését a magyar
állam felé.

Egyesületek közti viszonylatban az egyesületek közti kapcsolattartást ítélték a legfontosabbnak. Az ausztriai magyar önzonosság kialakítása csak együttesen, a kapcsolattartás és az egyesületi tevékenység egybehangolásával talált meghallgatásra. Az egyesületek önállóságát figyelembe véve, a legfontosabb feladatkörök: kultúra (80,6%), hagyományörzés, folklor (75,0%), országos jellegű rendezvények megszervezése (65,3%), oktatás (60,5%) és a kisebbségpolitika (55,6%). A felsorolt feladatkörök érdekében és a jövő fejlődését tekintve nagyon kritikus értékre csökkentek a médiaügyeek (23,4%) és főként a kutatás (16,1%) aránya.

A megkérdezetteknek 83,9%-a – közülük 15,4% fenntartással – alkalmasnak tartja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségét a közös ausztriai magyar érdekvédelem betöltésére. A Központi Szövetséget főként a fiatal és az idős generáció egyértelműen alkalmasnak minősíti, míg a legutóbb fenntartással az aktív munkavállalók (30-49) élnek. Általánosan a nők minden korosztályban szkeptikusabbak.

KEREKASZTAL BESZÉLGETÉS A NÉPCSOPORTOK HELYZETÉRŐL

(MTI, Bécs, 2008. április 4.) - Léteznek-e egységes európai normák a népcsoportokkal való bánásmódra, egyáltalán szükség van-e jogi szabályozásra ezen a területen, kell-e autonómia - ilyen és hasonló kérdésekről vitatkoztak a résztvevők pénteken Bécsben az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége által rendezett kétnyelvű kerekasztal-beszélgetésen.

A népcsoportok aktuális helyzete Közép-Európában című eszmecsere, amelyre a Bécsi Magyar Ottthonban került sor, a szövetség elnöke, Deák Ernő nyitotta meg. A vitában európai parlamenti képviselők vettek részt, köztük Gál Kinga (Magyarország), Othmar Karas (Ausztria), Hannes Swoboda (Ausztria) és Tőkés László (Románia).

Olyan kérdésekről fejtették ki a véleményüket, hogy mit kell érteni a népcsoport fogalmán; mi jellemzi a közép-európai kisebbségi sorsot és örökséget; gazdagodást vagy teherként lennének az etnikai közösségek az államok kapcsolataiban; segít-e a schengeni nyitás a kisebbségek helyzetén; szükséges-e autonómiára, és ha igen, milyen formában?

Gál Kinga a témakör szakértőjeként az egyik legnagyobb problémának a fogalmi tisztázatlanságot tekinti az EU-n belül. Úgy vélte, hogy a schengeni határok kiterjesztése önmagában nem vezet a kisebbségi szerveződések, a nemzetben való gondolkodás kiteljesedéséhez. Elmondta azt is, hogy az uniónak nincsenek ugyan kisebbségi jogi normái - a kérdés kezelését az egyes tagállamokra bizza -, de „létezik keretében egy jó gyakorlat, amelyre egyes tagországok szolgáltatnak példát”. Kifejtette, hogy tudomásá szerint az autonómia még sohasem okozott

problémákat, ellenkezőleg: ahol megvalósult, ott közös építkezést, valós együttműködést eredményezett a többségi és a kisebbségi nemzet között. Tókes László felhívórájának nevezte azt a tudatlanságot, amely a kisebbségek létét és helyzetét kíséri. „Nem elég a schengeni nyitást, nem elég a határok eltörlése - arra van szükség, hogy minden ország európaivá váljon” - húzta alá. Jelenleg a jogi szabályozást a szolidaritás, az odafigyelés és az emberi kapcsolatok pótolják, ennek ellenére az a véleménye, hogy ki kell építeni egy európai kisebbségi normarendszert. A kollektív jogok, az autonómia ismert támogatójaként leszögezte: ha a Kárpát-medence magyarsága összefogna, „jelentősen megnő az esélyünk közösségi jogaink érvényesítésére, az autonómiára támasztott követelésünk elérésére”.

Othmar Karas egyetértett vele abban, hogy a schengeni kibővítésnek nincs köze a kisebbségi kérdéshez, mert csak egyéni szinten biztosítja a szabad mozgást. Miután mondta, az EU támogatja az aktív kisebbségi politikát, de nem veszi le a felelősséget az egyes államok és a nyilvánosság válláról. A népcsoportokat egyértelműen a kulturális, nyelvi és vallási gazdagodás forrásának nevezte, rámutatva, hogy a maga részéről az európai sokféleség részének tekinti az etnikumokat. Hannes Swoboda egyebek között arról beszélt, hogy ő sokkal nagyobb hangsúlyt fektetett volna az etnikai közösségek védelmére a Lisszaboni szerződésben. Emlékeztetett arra, hogy már régóta követeli: legyen a kisebbségeknek is biztosuk az EU-ban.

SOKSZÍNŰ KAPITALIZMUS

Pályaképek a magyar tőkés fejlődés aranykorából

Nagyszerű könyvet jelentetett meg – a fenti cím alatt – a **HVG Kiadó RT. (KFKI Csoport)** a magyarországi kapitalizmus aranykorának nevezhető időszakáról, amely a 19. századi reformkortól a 20. századi első világháború végéig húzódott. Pontosabban: a magyarországi gyáralapító és ipartelepítő kapitalista generációknak a kiegyezéstől (1867) az első világháború végéig (1918), vagyis az Osztrák-Magyar Monarchia éveiben tartó, a gazdasági élet sokféle területén tevékenykedők vállalkozásainak sokszínű formáit magábanfoglaló, és akár példaértékűnek tartott, életutakról. Olyan élettörténetek ezek, amelyek híven adják vissza a monarchiabeli modernizáció és polgárosodás sajátos jellemzőit, amikor a sikeres vállalkozók története az általános kultúra része lett. Magyarországon a kiegyezéstől az első világháborúig tartott az a gyors, kapitalista fejlődés, amelynek során az ország gazdaságilag jelentősen megerősödött, Budapest Közép-Kelet Európa egyik legfejlettebb, legnagyobb városává vált és olvasztótegye lett. Hála a Monarchia befogadó, toleráns szellemének, a város őslakosai (magyarok, németek, szerbek és mások) és a bevándorlók (újonnan beköltöző magyarok, németek, szlávok, legyenek bár keresztények, zsidók vagy ateisták) nagy tömegének keveredése során létrejött a ma is oly sokszínű Budapest. E könyv, az ebben a korszakban kialakuló polgári réteg nagy sikerű, iparteremtő, a gazdaságot meghatározó vállalkozójának és üzletemberének életét mutatja be. Mi tette őket sikeressé? Több tényező, mint például: szakmai tudás, ambíció, vállalkozói kedv és kezdeményezőkézség; kitartás; támogató családi háttér; a társadalmi környezetért érzett felelősség; s nem utolsósorban a mindenkori kormányok gazdasági fejlődést elősegítő, szabályozó és törvényalkotó munkája, amely alatt kibontakozott a tehetség és teret kapott a vállalkozói kedv. Olyan kiemelkedő emberek és családok alkotó pályáját találjuk e könyvben, akik jelentősen hozzájárultak Magyarország látványos fejlődéséhez, a reformkortól a 20. századig terjedő időszakban.

A válogatott tanulmánykötetet *Sebők Marcell* szerkesztette kitűnő, modern szemléletű, a téma nyolc legjobb magyarországi szakértőinek közreműködésével:

Fehér György: Darányi Ignác (1849-1927)/A sikeres dzsentri miniszter;

Klement Judit: Ganz Ábrahám (1814-1867)/Vasöntőinasból vasipari nagyvállalkozó;

Halmos Károly: Gregersen Gudbrand (1824-1910)/Ácslegényből építési nagyvállalkozó;

Halmos Károly: Haggenmacher Henrik (1827-1917) és Károly (1835-1921) / Malomipar és serfőzés;

Halmos Károly: A Hatvany-Deutsch dinasztia/Nagyvállalkozók és befektetők nemzedékei;

Bácskai Vera: Havel Lipót (1831-1933)/Kőművessegekből építési nagyvállalkozó;

Csik Tibor: Károlyi Sándor (1831-1906)/Az ellentmondásos arisztokrata reformer;

Erdész Ádám: Kner Izidor (1860-1935)/A tapasztaltsajtótól a könyvüzemig;

Halmos Károly: Kornfeld Zsigmond (1852-1909)/Az emancipált „állambankár”;

Klement Judit: Krausz Mayer (1809-1894) és fiai/A szeszereskedelelem és malomipar felvirágzása;

Halmos Károly: Lánczy Leó (1852-1921)/Hagyomány és nonkonformizmus egy bankvezér történetében;

Halmos Károly: A Neuschloss család (Ödön, 1851-1904)/Egy építő és kereskedődinasztia rövid története;

Vörös Károly írása alapján: Wahrmann Mór (1832-1893)/A sikeres kereskedő-bankár és politikus;

Jávor Kata: A Zsolnay család (Miklós, 1800-1880)/Iparosok és művészek öt nemzedéke.

Látható, hogy a könyv sokszínű „hősei” (összesen: 14) a gazdasági élet sokféle területén tevékenykedtek mint nagyvállalkozók és menedzserek, és a gyáripari fejlődésen nyugvó gazdasági-társadalmi modernizáció fő motorjai voltak.

A könyv bővelkedik **humoros anekdótákban** is. Íme egy példa a sok közül. A történet **Wahrmann Mór**, a sikeres kereskedő-bankár és politikus körül szövődött, aki a reformkor egyik gazdasági kulcsfigurája, kiváltságolt nagykereskedő, és a kiegyezés utáni dualista korszak kapitalista nagyvállalkozója és bankárja volt. Megtestesítette a tudatos kereskedő-bankár ideáltípusát. Egyben jó példa a politikai életben is aktívan szerepet vállaló neológ zsidó előjáróra, s ezen keresztül a magyar asszimilációs törekvésekre. A cégalapításokban, a tőzsdén, és a befektetésekben érdekelte Wahrmann szerepei legalább annyira izgalmasak mint az első zsidó parlamenti képviselő, aki a Szabadelvű Párt sorában fejtette ki nézeteit, s mindeközben a pesti zsidó hitközség elnökeként és az Ipar-és Kereskedelmi Kamara vezetőjeként is tevékenykedett. Mesélték, hogy vendégeit magyaros vendéglátás várta a svábhegyi villájában, ahova, akkoriban, a szerb király szakácsát szerződtette. Mikszáth Kálmán így írta le egy alkalommal: „előnytelen külsejű, alacsony, nagy fejű, kopasz és erősen rövidlátó ember volt”. A Wahrmann körüli anekdóták, mind, az akkoriban nagyon gyakori, ma már nevetségesnek tűnő, dzsentri-körökben divatos párbajokhoz kötődnek. Wahrmannt nemcsak „belülről”, a pesti neológ zsidó hitközség részéről támadták gyakran, hanem „kívülről” is. Egyik legnagyobb ellenfele a hirhedt antiszemita képviselő, **Istóczy Győző** volt, akivel Wahrmann egy 1883-as parlamenti vita során összecsókolkozott, majd párbajra került sor közöttük. Az Ersi közelében, egy erdei tisztáson lebonyolított összecsapáson azonban a párbajsegédek – állítólag – használhatatlan pisztolyokat adtak a kezükbe, s így aztán semmi sérülés nem érte őket. Később, Wahrmann egy másik, nevezetes párbajt is lebonyolított, mégpedig **Hermann Ottóval**. Miután a párbaj eldöntetett, a felek párbajképességének az sem lehetett akadálya, hogy Hermann süket volt, mint az ágyú, Wahrmann pedig csak az orráig látott. Amikor a palotai Kiserdőben, az urak rendes párbajozási helyén, a felek felálltak, Wahrmann oda-

szólt a segédjének: Wo steht der Goj? azaz: Hol áll a goj (nem-zsidó)? Hermann látva, hogy Wahrmann beszél, tenyeréből tölcserít formált és odaüvöltött a segédjének: Lótt már a zsidó? A krónikás elmondása szerint a Kiserdőben aznap egyéb baj nem esett.

A magyar tőkés fejlődés kezdetei a reformkorba, az előfutárok korába nyúlnak vissza, amit hamarosan követett a **Gründerzeit** (az alapítások időszaka), amelyhez – a szerényebb abszolutizmus kori előzmények után – a dualizmus teremtette meg a kedvező jogi, politikai és gazdasági-társadalmi kereteket. Az a múltbeli világ, amiről e könyv egyes fejezetei színes és ismeretekben gazdag képet tárnak az olvasó elé, arról tanusodik, hogy Magyarországon is létezett egyfajta **polgárság**, és mélyen meggyökerezett a sajátos **polgári miliő**, amelyben kiemelkedő szerepe volt a **filantrópiának**, a **karitatív ténykedésnek**, valamint a **mecenatúrának**.

A könyv „hősei”, Darányi, Ganz, Haggenmacher, Hatvany, Károlyi, Kornfeld, Lánczy, Zsolnay és a többiek értékes anyagi és szellemi örökséget hagytak az országra. A nagypolgári kultúra kialakításával és ápolásával, a mecenatúra nemes hagyományának továbbvitelével az ország általános kultúráját emelték. Bárhogyan is alakult a történelem, jó érzés, hogy erős vállalkozói hagyományt tudhatunk magunk mögött, van mit mértenünk belőle, szellemileg és emberileg egyaránt.

A szerkesztő célja az volt, hogy a magyarországi kapitalizmus „aranykorának” nevezhető időszakából, a vállalkozók „előfutárai” és az „alapítók” nemzedékéből, valamint későbbi generációkból mutasson be jellegzetes életutakat, a teljesség igénye nélkül. Olyan élettörténeteket, amelyek híven adják vissza a monarchiabeli modernizáció és polgárosodás sajátos jellemzőit, az 1867-es kiegyezést megelőző és követő gazdasági életben tevékenykedők lehetőségeit, a vállalkozások különböző formáit. Megjegyzendő, hogy e könyv nem reprezentatív válogatás, hanem különböző, jellegzetesnek, mi több, példaértékűnek tartott életutak válogatott gyűjteménye. A könyvben szereplő tizennégy főhős és család mellett, még többször tizennégy történetre való pályaképet lehetne bemutatni, így például a **Chorin családról**, **Goldberger Leóról**, **Krausz Simonról**, **Richter Gedeonról**, a **Schlossberger** vagy **Wechselmann családokról** és még több más életútról. Reméljük, hogy e könyv csak a kezdet, hiszen számos más, kevésbé ismert, ám jelentős életút indokolhat egy lehetséges jövőbeni folytatást. De már így is, a könyv kitűnő alapul szolgálhat majd egy mai, többségében a letűnt Kádár-korszak volt kommunista párt-és gazdasági vezetőiből (alkalmazotti státuszból) hirtelen, nagyon rövid idő alatt (1988 és 1995 között) és felettébb homályos módon (etikusan? tisztességesen?) verbúvá-lódott új magyar kapitalista és új-gazdag réteg megítéléséhez és történelmi összehasonlításához, megmérétségéhez.

UNGER LÁSZLÓ (Genf)

Romsicsnak van igaza

A *Bécsi Napló* egyik nagy érdeme, hogy nem csak politikai kérdésekben, hanem újabbkori történelmünk egyes problémáit illetően is közöl különböző véleményeket. Ilyennek látszik Török Bálint hozzászólása a március-április számban Romsics Ignác történész interjújához.

Török „megkérdőjelezi” Romsicsnak az 1919-1921 közötti magyarországi fehérterrortól közölt adatait. Váry Albert hajdani főügyészre hivatkozik, akinek a fehérterror áldozatairól szóló jegyzéke „a Horthy-rendszer alatt nem jelenhetett meg”. Vajon miért? Csak nem azért, mert számos terrorista, aki ugyanakkor fontos tisztséget töltött be ebben a rendszerben, mai szóval „érintett” lett volna? Ezt a listát aztán az ÁVH 1948 után sem tette közzé. Nem tudjuk, miért nem, de nem ez az egyetlen tényanyag, amelynek elsikkasztásával a Rákosi- és Kádár-korszak belügye, illetve hivatalos történetészei vádolhatók.

Török úgy állítja be, mintha a fehérterror több áldozatot követelt volna, mint a vörös. Ez már csak a két megtorlás-időszak közötti különbség miatt sem igaz, hiszen a Tanácsköztársaság mindössze pár hónapig tartott, az ellenforradalom kezdeti időszaka viszont, amelyben a hirhedt tisztí különítményesek szabadon garázdálkodtak, legalább egy, ha nem másfél éves időszakra terjedt. Török akkor követi el a legsúlyosabb hibát, amikor kizárólag az ellenforradalmi bíróságok által jóváhagyott és végrehajtott halálos ítéleteket hajlandó figyelembe venni. 68 ilyen kivégzés volt, de Prónay Pál később előkerült naplója szerint egyedül az 1. számú tisztí különítmény által önkényesen elkövetett akasztások és gyilkosságok száma felülmúlta az ezret! És ezek csak a vidéken, Siófokon, Orgoványban, Kecskeméten elkövetett kivégzések voltak, amelyek egyike-másika jogos felháborodást keltett Nyugaton is. Egy ilyen rablőgyilkosságért Horthy Miklós valóban „megrota” Prónayt, de az is biztos, hogy a tisztí különítményeket mindaddig nem fékezte meg, amíg 1920-ban kormányzóvá nem választották – pontosabban még azután sem –, hiszen a két szociáldemokrata vezető, Somogyi Béla és Bacsó Béla elleni gyilkosságok értelmi szerzőjét a korabeli politikusok némelyike, így Beniczky Ödön volt belügyminiszter éppen Horthyban látta!

Teleki Pál valóban felfüggesztette az Ébrendő Magyarok Egyesületét 1920 legvégén, de a Simonyi-Semadam kormány idején, tehát néhány hónappal korábban, még 60 ezer ember volt internálva, vagy bebörtönözve és a különítményesek által elkövetett vérengzésekért a bíróság az esetek döntő többségében nem rótt ki semmiféle büntetést. Prónay Pál csak azért lett „kegyvesztett” Horthy előtt, mert 1921-ben az uralomra vágyó legitimistákkal tartott (1920 szeptemberében Horthy még előléptette alezredessé), Héjjas Iván pedig, a másik „nemzeti érzelmű” tömeggyilkos, 1926-ban még képviselő lehetett a magyar parlamentben. Ismétlem, Romsicsnak van igaza, meg annak a kitűnő angol történész volt magyarországi nagykövetnek, akit Bryan Cartledge-nek hívnak, és aki nemrégien megjelent magyar történelemkönyvében az 1919 utáni fehérterrortól ezt írta: „egészen biztosan felülmúlta a vörös elődjét az áldozatok számának és eszközei kegyetlenségének tekintetében”.

GÓMÓRI GYÖRGY (London)

SAÁRY ÉVA KIÁLLÍTÁSA SZÁZHALOMBATTÁN

2008. május 23 – június 6-ig a Művelődési Központban **Simon Jenő** magániskolája tanítványát – ahogy mesterét is – a naturalizmusba oltott impresszionista fölfogásból, formában és színvilágában is egyfajta oldottabb szemlélet vezérelhette. Ám Nyugat-Európában a modern művészetek, a 20. századi konstruktívizmus és op-art a tárgyi kötöttségektől megszabadult, szabad geometrikus/organikus formaképzést előlegezte számára. A hagyományosabb/konzervatívabb magyar drámai hangú tradíciótól elkülönülő, világos, gyakorta áttetsző szín-festészet lett festői otthonosságának a terepe. „Nem találok meg magamat a figuratív témákban” vallotta. És festészetében mellőzte a szürrealis, metafizikus és látomásos kifejezési lehetőségeket – elsősorban a magyar képzőművészet vizuális nyelverteremtő vonulatához, **Kassák Lajos** kép-architektúrájához és a **Moholy-Nagy László**, **Victor Vasarely**, **Kepes György** által átörökött képi hagyományhoz (pl. az op-art-hoz) kapcsolódók áttételesen műveivel. Ahogy képzőművészeti kifejezésbeli magáratalálásával párhuzamosan a rimés, klasszikus metrumokkal élő verselését is véglegesen a szabadverssel váltja föl. Festményei is szabadversek, egyéni szín- és formaképletekben. Az olajkompozícióit persze hasonló szellemiségű és karakterű rajzok, kisebb méretű szín-vázlatok segítik, egészítik ki. Saáry Éva festett világa, orbis pictusa keveretlen, tiszta színekből épül. Ő nem keveri palettán a tubusból kinyomott színeket, hanem a maguk valóságosságában, alla prima rakja egymás mellé őket, ahogyan sort sor alá ír. Így lesz a nagyobb-részt homogén, egy színnel alapozott tábláinak telt, ragyogó a színvilága. Ugyanakkor meghitten bensőséges, személyes karakterű is: derűs, játékos, harmóniát sugalló. SÜMEGI GYÖRGY

Kiegészítés a „Szlovák–magyar kapcsolatok”-hoz

Nagy örömmel és teljes egyetértéssel olvastam *Dr. E Beneš* (Heinningen) írását a lap előző számában. A szerző hangsúlyozza a tények ismeretének fontosságát. Ezért szeretném néhány elemmel kiegészíteni e fontos kérdéssel kapcsolatos közleményét.

Csupán egy kis korrekció: 1939 márciusában – hála Istennek – még nem került a Szovjetunió a szomszédságunkba, akkor csak a közös lengyel-magyar határ valósult meg. Kárpátalja elfoglalásával kapcsolatban meg kell jegyeznem, hogy a „lehetőséget” végül valóban a Csehszlovákia elleni hitleri agresszió teremtette meg, de a Teleki-kormány már a német „hozzájárulás” előtt, március 10-én döntött a katonai akcióról, s erről a lengyel és az olasz kormányt értesítette is. Erről *Ádám Magda* ezt írja a „*Müncheni válság és Magyarország*” című tanulmányában: „*Tény, hogy Telekinek eredetileg – tehát a német hozzájárulás előtt – az volt a terve, hogy ha Hitler elfoglalja Csehszlovákiát, vagy Szlovákia függetlenné válik, akkor még a németek ellenzése dacára is birtokba veszi Kárpátalja megmaradt részeit.*” A német „hozzájárulás” „*Telekiben vegyes érzelmeket ébresztett.*” (Századok, 1999. 4. sz. 723-724. l.)

A Beneš kérdéshez néhány adalek:

1938. március 5-én *Gratz Gusztáv* volt külügyminiszter – *Ádám Magda* közlése szerint – felkereste a csehszlovák elnököt, s figyelmeztette a várható hitleri agresszióra (Anschluss), javaslatot tett a két ország

együttműködésére. Sajnos a tárgyaló felek nem tudtak megegyezni. A beszélgetést Beneš azzal fejezte be, hogy Gratznak a német veszéllyel kapcsolatos jóslatai bekövetkezése esetén „*a cseh nép, amely már évszázadokig élt a Szent Római Birodalom gyomrában, elfogja bírní azt, ha a jövőben újból egy pár évszázadot egy másik Német Birodalom gyomrában fog élni.*” (Századok, 1999. 4. sz. 694. l.)

Dr.E. Benes (Heinningen) írása úgy értelmezhető, hogy Beneš volt államelnök eleitől kezdve harcolt a régi csehszlovák határok visszaállításáért. Smutny, a Csehszlovák Nemzeti Bizottmány titkára szerint Beneš 1940. április 5-én még így nyilatkozott: „*A magam részéről azt hiszem, hogy Szlovákiában nem kapjuk vissza egészen régi határainkat, de nem is érdekünk, hogy emiatt újból elrontsuk viszonyunkat a magyarokkal. Főleg azért nem, mert így indokolja a szlovákok viselkedése.*” (Dokumenty z historie Československej politiky 1939-1943, Praha, 1966. 101. p.)

Bár 1943-ra megváltozott a véleménye a határokról és a magyar kisebbségről, *Vámbéry Rusztem* professzornak Smutny feljegyzése szerint egészen mást mondott: „*A határok kérdésében Beneš kifejtette, hogy az ellenség leverése után először vissza kell állítani a régi határokat. Másrészt azonban Magyarország demokratikus átalakulása után a helyzet megváltozik, és az új Magyarország megértésre fog találni a Csehszlovák Köztársaságnál.*” (Dokumenty ... 330.p.)

Szórványainkról sokféleképpen

A magyar népesség történetének a 20. század második felében egyik fő jellemzője a fokozódó szórványosodás. Felelősségünk foglalkozni a kérdéssel, időről időre fölmérni a fejleményeket, és lehetőség szerint próbálni fékezni vagy megállítani a folyamatot, menteni a veszélyeztetett értékeket. Ez volt a célja a Magyar Tudományos Akadémiai Kisebbségkutató, illetőleg Néprajzi Kutató Intézetei, valamint a kolozsvári székhelyű Kríza János Néprajzi Társaság rendezésében 2006 júniusában a kalotaszegi Bánffyhunyard és Körösfő közelében fekvő Zsobokon lezajlott konferenciának.

A korábban minden nevezetességet nélkülöző néhány száz lelkes magyar község mintegy évtizede kezdett szélesebb körben ismertté válni, amikor fölépült itt a református egyház „Bethesda” nevet viselő, különben a konferenciának helyet adó alapítványi iskolája és árva-háza. Mint reménytelen helyzetben lévő, néptelenedő zsákfalura esett a választás. Köves bekötő útja sem volt, holland segítséggel épült az új intézmény szükségleteként. Ma méltó párja a dévai és a válaszüti hasonló központoknak. Nagy körzetből gyűjti össze a gyerekeket, saját zöldséges és gyümölcsös kerttel, tejgazdasággal működik, több mint ötven munkahelyet fenntartva. Talán a „reklámja” túl szerény. Ezért írunk róla néhány mondatot.

A konferencia anyaga bő egy év múlva látott napvilágot, de nem csak magyarul (Regionális identitás, közösségépítés, szórványgondozás. Szerk.: Balogh Balázs, Bodó Barna, Ilyés Zoltán. Lucidus, Budapest, 2007), hanem egy szűkebb válogatás dícséretes módon mindjárt angolul is (Perspectives of Diaspora Existence. Hungarian Diasporas in the Carpathian Basin - Historical and Current Contexts of a Specific Diaspora Interpretation and Its Aspects of Ethnic Minority Protection. Eds. Balázs Balogh, Zoltán Ilyés. Akadémiai, Budapest, 2007.) A magyar változatban 27 szerző 24 tanulmányá átdolgozott előadása szerepel, az angolban 14-en írtak 13 közleményt. Tudatosan nem említünk neveket és címeket, hiszen azok pusztá felsorolása nagy terjedelmet töltené meg.

A kötetek címe szerencsés módon kiemeli a tartalom fő elemeit. A sokfelé ágazó problémakörhöz igazodva, a rendezők eleve interdiszciplinaritásban gondolkodtak, nem néprajzi megközelítésben. A néprajzkutatók mellett a nyelvészet, történettudomány, szociológia, demográfia, teológia, pedagógia, antropológia, politológia szakemberei mondták el a véleményüket, mutatták be újabb kutatási eredményeiket. Azal a szándékkal emelünk ki a teljesség igénye

nélkül néhány általános jellemzőt, hogy egyszerűsmind a jelenlegi magyar diaszpórakutatás erősségeire és gyöngéire rámutassunk. Az egyik súlypontot az esettanulmányok képezik. Településeken, kisebb régióban szétszórta élők, vallási csoportok tagjai életéről és kultúrájáról tartalmaz tanulmányok olvashatók a kötetekben. Már eddig is nagyon sokat tudtunk a diaszpóralét mibenlétéről, típusairól, múltjáról, az asszimilációról és az integrációról, éppen ezért megdöbbentő, hogy kevés az erre a tudásra alapozó elméleti általánosítás. Korábbi és újabb, divatjamúlt vagy divatos nyugati elméletek ismerete és ismertetése eddig számottevő eredménnyel nem járt. Sajnos azonban az eredeti adaptációk vagy megállapítások hiánya az angol közlések fogadtatását bizonytalaníthatja. Nem kíván magyarázatot, hogy a tanulmányok zöme a mai Romániához kapcsolódik, egy-egy értékes kárpátaljai és vajdasági vizsgálat vagy a néhány, a politikai határokat átlépő kutatás csak kissé árnyalja a képet.

Tudjuk, hogy ma a szórványmagyarság döntő többsége városokban él, az előadások mégis falusi szórványokról szólnak. A tanulmányok egy része szemléletesen küszködik a fogalomalkotás nehézségeivel, hiányával, az értelmezések divergálásával. Az értelmezési bizonytalanságokat tükrözi néhány olyan előadás, amelynek tárgya az olvasók nagy többsége és e sorok írója szerint is, nagyon távol esik a diaszpóra-problematikától.

Két póluson helyezkednek el a szigorúan a tudományos vizsgálódás körén belül maradó szerzők, illetőleg azok, akik a szórványok megmaradásának gyakorlati, többnyire áldozatos munkáját is végzik, mint politikusok, lelkesek, művelődésszervezők vagy tanítók. Az első csoportban vannak olyanok is, akik a tudomány megsértését látják a szórványok asszimilációját értékesztés-főfogó nézetben. A második csoportban viszont akadnak a tudományos kutatás gyakorlatban hasznosítható eredményeivel elégedetlenek. Nincs terünk az ellentétes nézetek elemzésére, csupán annyit jegyzünk meg, hogy ha a közölt jelenkutatások egyik tanulsága szerint a diaszpórában élők többsége értékesztésnek fogja föl családjában a kultúraváltást és a nyelvcsere-t, miért vitatná el ezt tőle a tudomány. A kötetekben mutatkozó ellenmondások, a nézetek, kérdésközpontú és eredmények változatosága ezúttal egyáltalán nem a sokféleség öncélúságát testesíti meg. Éppen ellenkezőleg, biztató diagnózis a téma kutatásáról, amit az is nyomatékosít, hogy az előadó szerzők zömmel a harmincas-negyvenes korosztályokhoz tartoznak. KÓSA LÁSZLÓ

Róka és liba

SZÓRVÁNYKONFERENCIA ALSÓBODOKON

(Felvidék.ma 2008.05.17.) A zoboraljai Alsóbodokon a Magyar Koalíció Pártjának Stratégiai Tanácsa és a Zoboralja Közhazsnú Társaság szervezésében 2008. május 17-én megrendezett szórványkonferencia résztvevői a következő ZÁRÓNYILATKOZATOT fogadták el:

A kárpát-medencei magyar szórványokról
A Magyar Koalíció Pártja Stratégiai Tanácsa és a Zoboralja Közhazsnú Társaság szervezésében 2008. május 17-én szakmai tanácskozássra került sor a kárpát-medencei szórványmagyarságról. A konferencián részt vettek a magyar nemzet szlovákiai (Felvidék), romániai (Erdély, Partium, Bánát), szerbiai (Délvidék), szlovéniai (Muravidék), ukrainai (Kárpátalja), magyar közösségeinek és a nyugati magyarságnak a képviselői valamint magyarországi szakemberek. A tanácskozás résztvevői megállapították, hogy az elszakított magyarság őshonos településein, tájegységeiben eddig nem tapasztalt mértékben jelenik meg a szórványosodás és annak összes demográfiai, lélektani valamint kulturális következménye. Ma már nem csak a néprajzi és nyelvi peremterületek szórványosodnak, hanem a magyarság által összefüggően lakott területeken is megjelennek a szórványosodás egyes elemei.

Okát ennek elsősorban a Trianon után kialakult helyzetekben kell keresni:

- a szülőföld kényszerű elhagyásában,
- a magyar lakosság szülőföldjéről való eltelepítésében, kiűzésében vagy elmenekülésében,
- a magyar nyelvű oktatás fokozatos felszámolásában,
- a magyar közművelődés elorvasztásában,
- szinte minden, a nemzethez kötődő közösségi tér elorvasztásában,
- a magyar nyelvnek a közéletből és a napi kapcsolatokból való kiszorításában,
- a magyar településszerkezet szervezett fel-lazításában és a nemzetiségi arányoknak a magyarok kárára való megváltoztatásában,
- a szülőföld gazdasági eltartó erejének gyengítésében,
- a szervezett asszimilációban,
- a demográfiai mutatók romlásában stb.

Ugyanakkor tudatosítjuk, hogy a szórványosodás nem csupán az elszakíttóságban élő magyar közösségek sajátja, mert megjelenik az aprófalvas vagy elhanyagolt infrastruktúrájú ma-

gyarországi tájegységekben is. Csakhogy míg az elszakíttóságban ez egyértelműen nemzetfogyáshoz, Magyarországon a tájegységek elcségyenyedéséhez és elnéptelenedéséhez vezet.

A tanácskozás résztvevői egyetértettek abban, hogy

- az elszakíttóságban élő magyarság szórványkérdésével rendszeresen és rendszerezetten kell foglalkozni, és a szórványokkal törődni kell.
- A szórványok kormányzati és társadalmi segítség nélkül önmaguk nem tudják enyhíteni gondjaikat.
- A szórványokkal való rendszeres foglalkozás érdekében létre kell hozni szakpolitikusok, szakemberek és az érintett közösségek képviselőinek részvételével egy kárpát-medencei szórványtanácsot, melyet megbíznak általánosan használható szórványprogramok kidolgozásával.
- Szükségszerű az eddigi közérdekű támogatások rendszerének átalakítása a szórványok érdekében.
- Fontosnak tartják egy, az egész Kárpát-medencében fogható, a nap 24 órájában sugárzó rádió működtetését.
- A kárpát-medencei magyar szórványok, de az egész határon túli magyar közösség szempontjából az anyanyelv használata létfeltétessé váló társadalmi kérdés. Ezért szükséges, hogy azokban az országokban, ahol magyar közösségek számbeli kisebbségben élnek, a magyar nyelv hivatalosan elismert regionális nyelvvé váljon, összhangban a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájával.
- Hivatkozva a gyermek jogára el kell érni, hogy az általános iskola első négy osztályát minden gyermek saját anyanyelvén és szülőhelyén végezhesse.
- A szórványosodás megállításában fontos szerep jut a családnak, ezért különös figyelmet kell szentelni az erkölcsi nevelésnek és a család-központú nevelésnek.

A tanácskozás résztvevői azon meggyőződésüknek adnak hangot, hogy a szórványosodás ütemének lassítása vagy megállítása nem csupán humanitárius és esélyegyenlőségi kérdés, hanem társadalmi feladat és nemzeti ügy. A kárpát-medencei magyar szórványok zöme ugyanis valamikor a tömbmagyarság része volt. A szórványokkal való törődés a tömbnek a védelmét is jelenti.

Tanulmányút Dél-Tirolban

Az olaszországi Dél-Tirol, hivatalos nevén Bozen (Bolzano) Dél-Tirol Autonóm Tartomány természetileg és kultúrájában Közép-Európa egyik legszebb és legérdekesebb területei közé tartozik. A magas hegyek övezte völgyekben intenzív gyümölcs- és szőlőtermelés, a hegyi legelőkön pedig állattartás folyik. A falvak és városok épületeinek jó része az elmúlt évszázadok hangulatát tükrözi, mégis a szolgáltatások, a berendezések, az utak modernnek és jól működnek. A tartomány varázsa, kultúrája, ételei és borai évente több mint ötmillió turistát vonzanak.

A NÉMETORSZÁGI MAGYAR SZERVEZETEK SZÖVETSEGENEK (BUOD) elnöksége dr. Klement Kornél vezetésével háromnapos tanulmányutat szervezett 2008. ápr. 16.-19. között, hogy a helyszínen megismerje a dél-tiroli autonómia működését. Dr. Christoph Pan professzor, a bozeni Etnikai Csoportok Dél-Tiroli Intézetének vezetője és egyben az autonómia szakértője, kitűnő programot állított össze, amelyben tőle és a dél-tiroli politikusokkal való találkozáson megismerhettük a helyi autonómia alapelveit, működését és hétköznapijait.

Dél-Tirol az Osztrák–Magyar Monarchia bukása után 1919-ben került Olaszországhoz. Jelenleg 460 ezer lakosa van, amelynek 64%-a német, 25%-a olasz, 4%-a ladin (rétoromán) anyanyelvű. A maradék 7% főleg vendégmunkás, köztük szép számmal vannak magyarok is. A 7500 négyzetkilométer nagyságú terület háromszor akkora, mint Luxemburg. A számtalan hegy miatt csak a terület 15%-át lehet mezőgazdaságilag intenzíven művelni. Ezen koncentrálódnak a kiterjedt gyümölcs- és szőlőskertek. A fejlett idegenforgalom mellett jelentős a kis- és kézműipar, a mezőgazdasági termékek feldolgozása, valamint a népművészet. Így nem csoda, ha az egy főre eső évi GDP magas (több mint 27 ezer euró), ami meghaladja a 2004. évi bővítés előtti 15 EU-tagállam átlagát. Ez annál is figyelemreméltóbb, mert a tartomány 50 évvel ezelőtt meglehetősen szegény volt, ahonnan a lakosság inkább elvándorolt.

A hosszas tárgyalások után az 1970-es évek elején kibővült autonómia fő célja a német és ladin népcsoport védelme, anélkül, hogy az itt élő olaszokat alapvető szabadság- és emberi jogaikban korlátozná. Ehhez tartozik az egyes népcsoportok nyelvi, oktatási és fejlődési lehetőségeinek széles körű biztosítása. A tartományban két hivatalos nyelv (német, olasz) van, amelyeket mindenütt lehet használni. Harmadikként a ladin nyelvet pedig a Grödnervölgyben beszélik és használják hivatalosan. Jelentős szerepet játszik az anyanyelvi oktatás, amely kötelezővé teszi a saját nyelvnek és a többi népcsoportok nyelvének a megtanulását.

A tízévenkénti népszámlálási adatok alapján határozzák meg az egyes népcsoportokra eső hivatali helyek számát, valamint a lakás-, szociális és kulturális támogatás összegét. A kibővült autonómia bevezetése óta ezek a számarányok mindazonáltal alig változnak.

Az autonómia megvalósulása és bővítése a gazdasági felemelkedéssel járt együtt. Jelenleg Dél-Tirolban nincs munkanélküliség, s elvándorlás, viszont nem kis számban foglalkoztatnak vendégmunkásokat.

A bozeni Tartományi Parlamentben Rosa Thaler Zelger alelnök asszony az abszolút többséggel rendelkező SVP, azaz a német Dél-tiroli Néppárt képviselője fogadta a csoport és tájékoztattott a parlament munkájáról.

A bozeni városházán Luigi Spagnollival, Bozen olasz származású polgármesterével folytattak beszélgetést, aki anyanyelvi szinten tud németül. Megemlítette, hogy Sopron városával vannak kapcsolataik. Azután Elmar Pichler alpolgármester, az SVP elnöke, ismertette a tartomány autonómiájának fejlődését, valamint a hétköznapi problémák megoldásait. Nyomatékosan kihangsúlyozta, hogy az autonómiát nem lehetett volna megvalósítani, ha a német és a ladin népcsoportban nem lett volna meg a közös akarat ennek a létrehozásához, melyet Róma felé mindig egyhangúlag képviseltek. Egymással versenyző különtárgyalások Rómával, az egyetértés hiánya, civakodás kifelé csak az

autonómia ellenzői malmára hajtotta volna a vizet. Ugyanakkor sikerült meggyőzni a helybeli olaszokat arról, hogy ez nem ellenük irányul, hanem számukra is előnyöket jelenthet, amit a sikeres gazdasági fejlődés időközben be is bizonyított. Jelentős szerepe volt annak is, hogy Ausztria, mint a 2. világháború utáni párizsi szerződésben kijelölt védőhatalom – az összes osztrák parlamenti párt egyetértésével - az autonómia kivívását teljes mértékben támogatta.

Az autonómia gondolata nem a határok megváltoztatását célozta, hanem az EU-ban általánosan elfogadott szubszidiaritás elvének gyakorlati megvalósítását. A szubszidiaritás azt a felfogást jelenti, hogy amit helyben el lehet intézni, azt ne bízzuk magasabb szervre. Ez a gondolat megmutatkozik a dél-tiroli gyakorlatban,

ahogyan gazdasági, kulturális és oktatási téren számtalan feladatot oldanak meg. A szubszidiaritás elve azt is jelenti, hogy a tartomány adóbevételeinek 90%-a helyben marad, csak 10%-át kell a központi római kormányknak leadni.

A csoport meglátogatta a Meran városa melletti Dorf Tirol helységet is, amelyről a tartomány a nevét kapta, és ahol a hosszú távon fenntartható hegyi gazdálkodással ismerkedhetett meg.

Végezetül a ladinok által lakott 1300–1400 méter magasban fekvő festői szépségű Grödnervölgybe vezetett az út, ahol Wolkenstein helységben a ladinok életéről szólt a tájékoztatás. Ez a vidék a híres tiroli falfaragó népművészet központja.

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK

Az „Ilona Stüberl” tulajdonosa: Fodor Mária

Most, amikor vége a télnek és langyos tavaszi szellők futkároznak a bécsi belváros utcáin, amikor turisták hadai hömpölyögnek a Graben és a Kärntner Straße elegáns üzletei előtt, jól esik betérni a nemrég 50 éves fennállását ünneplő hangulatos magyar kisvendéglő, az Ilona Stüberl nagynyáink konyháit idéző, a töltött káposzta és a frissen sült töpörtyűs pogácsa illatával hívogató kicsiny helyiségébe. A tulajdonosnő személyesen üdvözlő, az asztalszomszédom pedig Grosics Gyula, a magyar labdarúgás legfényesebb korszakát idéző legendás kapusa, aki a Kő András által írott nagysikerű könyvének bécsi bemutatójára érkezett. Grosics Gyula, az aranycsapat kapusa! A hajdani csapathból ma már csak ketten élnek: Buzánszky Jenő és ő. Mennyi örömet és boldog pillanatot szerzett nekünk ez a csapat az 50-es évek politikai viszonyai között! A Wembley Stadionban, otthonában 90 év veretlensége után 6:3-ra, egy évre rá, 1954-ben az évszázad mérkőzésén 7:1-re győztünk az angolok ellen! Milyen büszkék voltunk, amikor az aranycsapat végigverte a világot és micsoda fájdalom és csalódás volt, amikor a világhajnokságon Bernben 3:2-re kikaptunk a németektől a döntőben! A ma 82 éves, még mindig jó kiállású Grosics Gyula látható élvezettel fogyasztja mellettem a hatalmas bécsi szeletet, utána Vilmos körte pálinkát kér, majd készségesen írja az autogramokat. A fotózáshoz még a szakácsok is előkerülnek a konyhából.

Fodor Máriával, az „Ilona” Stüberl tulajdonosával egy nyugodtabb időpontban beszélgetek.

Sok híres ember jár ide?

Sokan megfordultak már nálunk. A törzsvendégek között is akad néhány híresség. Ide jár ebédelni például Ausztria legnagyobb bankjának az igazgatója, Heinz Prüller az autóversenyek riportere, Marika Lichter, a Dancing Star győztese stb. Mindig jó jel, ha visszatér a vendég.

A vendégek többsége magyar?

Nem. Körülbelül 30 százaléka magyar, többségében osztrák, 20-30 százaléuk turista, akik véletlenül, vagy céltudatosan jönnek hozzánk. Amióta megnyíltak a határok és lényegében megszűnt a «konzerv-turizmus», otthoni magyarok is betérnek hozzám. Májusban kezdődik a turistaszezon, tart szeptemberig, november-december is még sűrű, aztán januártól csöndesebb a világ errefelé.

Mik a specialitásaik? Melyik ételek a legkedveltebbek?

A hagyományos magyar konyha ételeit főzzük és magyar borokat tartunk. Étlapunkon szerepel a magyarok «ösi» eledele a gulyásleves, jellegzetes morzsolt tésztánk, a tarhonya, mindig van frissen sültött töpörtyűs pogácsánk, kedvelt a bécsi szelet és a rakott krumpli is. Legnépszerűbb ételünk azonban a töltött káposzta, aztán a pörkölt nokedlival és a Jókai-bableves. Édességként évtizedek óta az Ilona palacsintát ajánljuk, nevelőapám első feleségének, Ilona asszonynak az emlékére. Ez a csokoládéval leöntött, baracklekvárral és túróval töltött palacsinta a hírességünk.

Ausztriában számos magyar étterem nyílt az elmúlt évtizedekben. Ideig-óráig tartották magukat, aztán bezártak. Az „Ilona” Stüberl 50 éve állja a kemény konkurenciaharcot. Mi ennek a titka?

Az étterem az életem, nem is tudom mit tennék nélküle. Azt a pályát választottam, amit szeretek csinálni. Nem a gyors meggazdagodás a célom. A jól bevált nyári és téli étlapomon alig változtatok, az árakat is csak 2-3 évente emelem, ha már túlságosan nyomasztóak a kiadásaim. Akkor vagyok boldog, ha a vendégeim elégedettek. A lakásom is ebben a házban van, a magánéletem alárendelt szerepet játszik. Ha szükség van rá, megfogom a dolog végét, én is beugrom bármilyen munkába segíteni. Azt hiszem, az alkalmazottaim is jól érzik magukat nálam.

Hány alkalmazottja van?

Hat. Két szakács, két pincér, két konyhalány. Mind magyarok. Évek óta itt dolgoznak. Persze azért ne higgye, hogy minden ilyen egyszerű. Sok munka, sok álmatlan éjszaka áll mögöttem. Amikor 1986-ban tőke nélkül átvettem a nevelőapámtól a vendéglőt, kölcsönt kellett felvennem a felújításra. Teljesítenem kellett a törvény által előírt szigorú követelményeket is. Mindent modernizáltattam, csak az éttermi részt nem.

Meghagytam a Somlai-féle berendezést. Így szokták meg az emberek. Tíz évig nyögtem a kölcsön és a kamatok terhei alatt. Ma már, hála Istennek semmilyen tartozásom sincs.

Az étterem kicsi, szinte mindig tele van. Sokan benéznek és kifordulnak, mert nem kapnak helyet. Soha nem gondolt arra, hogy bővíti?

Dehogynem! Állandóan kacérokodom a gondolattal. Jelenleg 25 fő fér el, szép időben van még pár asztalom az utcán is. Ez mindenképpen kevés, de a bérek olyan magasak Bécs belvárosában, hogy nehezen szánom rá magam a bővítésre. Az is egyik szempont, hogy szerintem még mindig hívogatóbb, ha a vendégnek várnia kell, mintha egy nagyobb étterem kong az ürességtől.

Említette a Somlai nevet. Ő volt az első tulajdonos?

Igen. Somlai Mihály és a felesége, Ilona 1945-ben hagyták el Magyarországot. Bécsben egyik dunai hajón vezettek éttermet. Menekült honfitársaik megsegítésére nyitották az «Ilona» Stüberlt 1957. november 4-én, a forradalom leverésének az évfordulóján. Évekig nagyon jól ment az üzlet, hiszen itt találkoztak a magyar emigráció. Aztán 1967-ben meghalt Ilona asszony, a magyarok is szétszéledtek, nehezebb évek következtek. Édesanyámat Somlai Mihály 1976-ban vette Budapesten feleségül. Két évig tartott, amíg nagy izgalmak közepette legálisan elhagyhattuk Magyarországot. 16 éves voltam akkor.

16 évesen hazát változtatni nem lehetett könnyű.

Nagyon-nagyon nehéz volt. Elvesztettem a barátaimat, nem tudtam németül, Bécs egyik legszigorúbb iskolájába jártam és gyötört a honvágy. Hányszor gondoltam arra, hogy akár egyedül is visszamegyek Budapestre. De hova? Rádásul a mostohaapámnak szigorú, sajátos elképzelései voltak az életről. Első feleségével nem volt gyerekük, és a második házassága révén két kamaszdó lány, én és a nővérem került a családjába. 50 évvel volt idősebb nálam, persze, hogy nem értettük meg egymást! Ma már sok mindent más szemmel látok, de akkor nem értettem, hogy miért kifogásol mindent: az öltözködésemet, a viselkedésemet, egyetlen barátom sem felelt meg az elvárásainak. 18 évesen kiköltöztem otthonról és elmentem kávéházi felszolgálónak. Sajnos ezért tudok csak keveset ennek a vendéglőnek a történetéről. Később, amikor kibékültünk, mostohaapám olyan hosszadalmasan és körülményesen mesélt a régi időről, hogy mindig csak fél fülle hallgattam történeteit. Pedig most milyen kíváncsi lennék rájuk!

Minden családi perpatvar ellenére mégis megörökölte az éttermet.

Somlai Mihály öreg korára bérbe adta az „Ilona” Stüberlt, ami nem ment valami fényesen. Mostohaapám azt ígérte, ha leteszem az érettségit és a vendéglő vezetéséhez szükséges vizsgákat, akkor rám írta az éttermet. Minden kívánságát teljesítettem, és 1986 karácsonyán megkaphattam a kulcsokat. Azóta ez a birodalmam. Hosszú évek munkájának az eredménye, hogy kétszer is ezüstérmet kaptam a kamaránktól, 2005-ben pedig megnyertük Bécs legjobb kisvendéglője címét. Ez ugyan nem járt pénzzel, de sokan kíváncsiságból is betértek hozzám, akik azóta is visszajárnak. Magyarországi újságok is írtak rólunk. A bécsi vendéglők rengetegében «valakik» lettünk!

Végezetül álljon itt a magyarok nemzeti eledeleként ismert töltött káposzta receptje, ahogyan azt az „Ilona” Stüberlben készítik:

A töltelékhez fele-fele arányban veszünk darált sertés- és marhahúst. Így lesz jó szaftos és zamatos, hozzá nyers rizs, apróra vágott vörshagyma, bors, só. A kisebb savanyított káposztaleveleknek kivágjuk a vastagabb erét, maroknyi töltelékkel teszünk rá és összetekerjük. Egyszerű leírni, nehéz megcsinálni, mert könnyen szétesik! Egy nagy lábos alját kibélelünk füstölt szalonnaszeletekkel, ráteszünk egy réteg savanyúkáposztát, középre füstölt kolbász vagy tarja darabok jönnek, majd szép sorjában a töltelékek, aztán megint savanyúkáposzta, töltelékek, amíg a lábos megtelik. A tetejére káposzta illik és annyi víz, hogy elfedje az egészet. Borssal és borsikafűvel fűszerezve lassú tűzön puhára főzzük. Két óra elteltével forrón, sok tejfőllel tálaljuk. Aki először készíti, ne felejtse: a káposzta, ellentétben a szerellemmel, igazán csak felmelegítve jó!

FERENCZY KLÁRA

Arányi-Aschner György 85 éves

A Magyarországon és Ausztriában – de mondhatjuk, Európában, sőt a tengeren túl is – ismert zeneszerző, Arányi-Aschner György március 16-án töltötte be 85. életévét.

Magyar és német nyelvű családban nőtt fel Budapesten. Édesanyja zongoratanárként működött, rokonságában több hivatásos és műkedvelő muzsikos volt. Nagybátyja – gyermekkori példaképe – Bartók egyik legkedvesebb tanítványa volt. Zongorát és zeneszerzést Kadosa Pálnál, oboát Pehl Andrásnál végzett a budapesti Zeneakadémián, s Ferencsik Jánosnál tanult vezényelni. Székesfehérváron és Budapesten tanított, ifjúsági zenekart vezetett. Vallásos katolikus szemlélete miatt a kommunisták egyre-másra zaklatták – ezért döntött úgy, hogy elhagyja a hazát. 1967-től a bécsi Raimundtheater korrepetitora lett. 1969-ben kinevezést kapott a Gráci Zeneművészeti Egyetem karmesterképző szakára, ahol zeneelméletet, partitúraolvasást és hangszerelést tanított. A kiváló muzsikust a Floridai Egyetem díszdoktorává avatta. Nyugdíjba vonulása óta a magyar határ mellett, Szentgotthárd szomszédságában, Nagyfárván (Mogersdorfbán) él és alkot.

Szerzeményeinek száma túl van az ötszázon. Öt szimfóniát, több versenyművet, fúvószenekari műveket, kamarazenét – minden elgondolható összeállításban –, kórusműveket kompo-

nált, s a zongorairodalmat is bőségesen gazdagította. Külön érdeme, hogy az ifjúság számára is értékes pedagógiai műveket írt.

Stílusát – ha nem is hagyományos értelemben – de tonálisnak mondhatjuk. Több szerzeményében észrevehetjük a magyar népzene és az osztrák gyermekdalok közeli vagy távoli hatását. Műveiben mindig felfedezhető a tematikus anyag, melynek motívumai továbbfejlesztésre alkalmasak. Harmóniavilágában különféle hangközökre épülő rendszereket használ. Formaművészete a klasszikus zenéből jól ismert feszültség-oldás, ismétlés által a beavatatlan hallgató számára is jól követhető.

„Mindig megpróbáltam a zeneszerzői hajlamomat elfojtani. Csak ha végképp nem megy, akkor ülök le a kottalaphoz. De ha a belső hang megszólal – gyakran éjszaka közepén – azonnal nekiállok. A hangjegyeket éppen csak rögzítem, mert úgy hallom, mintha diktálná valaki. Soha semmi sem öncélú: műveimben minden hangnak megvan a maga szerepe, mely szellemi elgondolás eredménye.” – mondta.

Gyuri bácsi – aki mindig kész a tréfára, s bármikor szívesen leül a zongorához – most 85 éves. Ha húszat letagadna, azt is elhihetnénk. Kíváncskunk neki jó egészséget, s hogy még sokáig leülhessen a kottalaphoz!

RADICS ÉVA

PEYER KÁROLY EMLÉKÉRE

Néhány hét óta a Budapest XIII. kerületi Tátra utca 20/b számú bérház falán fekete márványtábla őrzi Peyer Károly emlékét. Itt lakott a méltatlanul elfeledett politikus 1947. november közepéig, amikor a letartóztatás elől menekülnie kellett, hogy hátralévő éveit amerikai emigrációban élje le.

Peyer Károly a két világháború között állt a magyar szociáldemokrata párt élén és az ő érdeme volt, hogy a '19-es első kommün után a munkásmozgalom szerephez jutott a magyar politikai életben. Kiváló politikai érzéssel olyan kompromisszumot hozott létre a hatalommal, amely nem jelentett megalkuvást. Elveit soha nem adta fel és mindig ellenzéki szerepet vitt a Horthy-korszak parlamentjében. Kemény harcot folytatott a munkásság jogaiért, de elutasított minden szélsőséget. A második világháború alatt küzdött a magyar függetlenségért, s ezért 1944. március 19. után a németek Mauthausenbe hurcolták. Innen csak 1945. nyarán került haza, de közismert kommunistaellenessége miatt a pártvezetése nem kerülhetett vissza. Kezdetől fogva kiállt a Szociáldemokrata Párt önállóságáért és ellenzett minden együttműködést Rákosiékkal. Bírálta a Rákosiéknak behódoló pártvezetést és az 1947-es augusztusi választásokon pártjában már nem is vállalt képviselőjelöltséget, hanem a Radikális Párttal kötött választási szövetség révén, régi hívei szavazataival jutott be a Parlamentbe.

Ebben az időben már előrevetette árnyékát a két munkáspárt egyesülése és Peyer minden lehető módon igyekezett megakadályozni ezt. Ugyanakkor tervbe vette egy nyugati orientációjú, az angol Labor Party mintáját követő szocialista párt megalapítását. E kettős cél érdekében érintkezést keresett brit és más nyugat-európai szocialista politikusokkal, de kapcsolatot létesített az amerikai diplomáciai testület több tagjával is. Legközelebbi munkatársaival arról tanácskozott, miképpen lehetne meghíúsítani a pártfűziót. A megbeszéléseken később részt vett amerikai újságírók is, akik információkat gyűjtöttek a választási csalásokról és visszaélésekről. A Peyer-csoport tagjai felhasználták az alkalmat arra is, hogy tájékoztassák a nyugati közvéleményt a magyarországi helyzetről és meggyőzzék a Nyugatot arról, hogy a kommunisták teljes hatalomátvételre készülnek, ami a magyar demokrácia végét jelentené.

Amikor egy idő után különböző jelekből valószínűsíteni lehetett, hogy a politikai rendőrség tudomást szerzett a megbeszélésekről, Peyer két közvetlen munkatársa, Gábor Róbert és Pisky-Schmidt Frigyes bizalmas küldetéssel szeptember 27-én illegálisan nyugatra szökött, mire itthon megkezdődtek a letartóztatások. Peyert védte a képviselői mentelmi jog, de ő nem várta meg, amíg a parlament kiadja, hanem november 19-én elmenekült az országból. Az Andrássy-út 60-ban heteken át folyt tizenegy gyanúsított kihallgatása és a Népjárműügyi bizottság decemberben adta ki a vádiratot "Peyer Károly és társai ellen az államrend megdöntésére irányuló szervezkedés" büntette miatt. A "Peyer-összeesküvés" néven elhíresült koncepció pert 1948. január végén kezdte tárgyalni a Népbíróság, mely február 16-án hozott ítéletet a 14 vádlott ügyében. Peyer Károly 8 évet, Pisky-Schmidt Frigyes 10 évet, Gábor Róbert pedig halálos ítéletet kapott,

mindhármán távollétükben. A letartóztatottak közül Stirling Györgyöt 6 év kényszermunkára ítélték, a többiek 5-től 1 évig tartó büntetést kaptak. A vádlottak között szerepelt egy amerikai állampolgár is; a per kapcsán kiutasítottak az országból két amerikai sajtótudósítót. A perrel bőven foglalkozott a nemzetközi sajtó és nevetségessnek találta a Peyer-csoport ellen kovácsolt vádakokat, amelyek összeesküvésnek minősítették a tárgyalásokat, illetve az újságírók informálását.

Rákosiékat mindez a legkevésbé sem zavarta. A koncepció perrel elérték céljukat: egyrészt megtörték a szociáldemokrata párt gerincét, másrészt megszabadultak veszélyes ellenfelüktől, Peyer Károlytól, és a súlyos ítéletekkel sikerült megfélemlíteniük a pártfűziót ellenző szociáldemokratákat. A március 8-i pártkongresszuson a szociáldemokrata eszméket eláruló Marosán-féle pártvezetésnek sikerült megszavaztatnia a pártfűziót és a 128 éves történelmi múltra visszatekintő Magyar Szociáldemokrata Párt megszűnt létezni. A munkáspártok egyesítésétől már egyenes út vezetett az egypártrendszerű proletárdiktatúráig.

A magyarországi szociáldemokrácia sorsát megpecsételő 1948. február 16-i népbíróági ítélet 60. évfordulóján került sor az emléktábla felavatására, amely a Történelmi Szociáldemokrata Párt, a Társaság a Történelmi Szociáldemokráciáért és a Peyer Károly Társaság közös kezdeményezésére valósult meg és került az 1956 őszén amerikai emigrációban elhunyt politikus egykori lakóházára. Az avatóünnepségen Sztankovics Tibor, az SZDP elnöke olvasta fel az Egyesült Államokban élő Gábor Róbert írásban elküldött üzenetét, majd a megjelentek közül többen emlékeztek meg Peyer Károly érdemeiről.

A beszédek után sor került a márványtábla leleplezésére, majd a résztvevők az általuk képviselt szervezetek nevében elhelyezték koszorúikat. A kegyelet virágait tette le az emléktábla alá Stirling György is, aki Gábor Róberten kívül a Peyer-per egyedüli túlélője. (s.g.y.)

Szalay Lajos 100.

Szalay Lajos (1909-1995) rajzolóművész születésének 100. évfordulóján, 2009-ben, a *Rajzművészet évében* több kiállítás (KOGART, Petőfi Irodalmi Múzeum, Miskolci Galéria) mutatja be Salay és generációja rajzművészetét, illusztrációs tevékenységét. Szalay évtizedeket élt emigrációban (Párizs 1946, Buenos Aires 1948-1959, New York 1960-1988) így művei több ország köz- és magángyűjteményében találhatók meg, szóródtak szét.

Szalay-rajzokat, -festményeket, -plasztikai műveket, művészetével kapcsolatos dokumentumokat (levelek, írásk, illusztrált könyvek, fotók stb.) keresnek a programok szervezői. Kérik azokat, akiknek a birtokában művek és dokumentumok vannak (vagy tudnak ilyenekről): értesítsék Sümegi György művészettörténészt (e-mail: sumegi@abtl.hu , levelezési cím: 1369 Budapest, Pf.: 367. Történeti Levéltár. Telefon: 36-1-4786053, m: 30/5103031).

„Kralj Matjaž” a szlovének legendás királya

Corvin Mátyás királlyá választásának 550. évfordulója alkalmából lapunk több számában foglalkozunk a nem csupán magyar szempontból jelentős uralkodó alakjával. Előző számunkban Margarete Wagner osztrák irodalomtörténész tanulmányát közöltük Mátyás szerepéről az „osztrák” irodalomban. Sokaknak talán kevésbé ismert Mátyás király népszerűsége a szlovéneknél. Feliks J. Bister egyetemi tanár személyében szakember ismerteti a Mátyás legendát déli szomszédunknál.

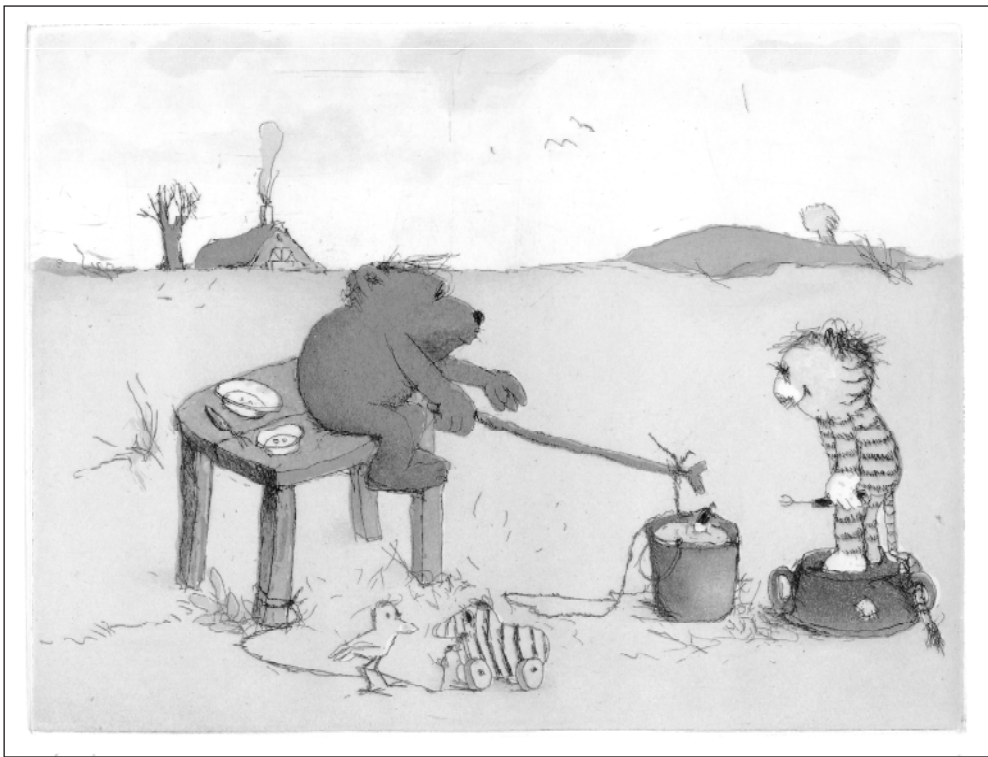
Edvard Kocbek (1904-1981), a nagy szlovén költő, akinek 100. születésnapja alkalmából a Princeton University Press *Nothing is lost* (Semmi sem veszett el) címmel angolul adta ki verseit, egyik a lipicai lovagról írt balladájában említi, hogy ezek a fürge szlovén kitenyészett állatok Mátyás király idejéig vezethetők vissza. Ennek megvilágítására öt-soros lábjegyzetben ez áll: I. Mátyás (1440-1490) Magyarország, majd a legtöbb ország, köztük Szlovénia királya is, melyek idővel az Osztrák-Magyar Monarchiát képezték, legendás uralkodó volt, és halála után néphős lett. Az egyik idevágó legenda így kezdődik: „...valójában nem halt meg ő, hanem csupán alszik sírjában, és szép ifjúként fel fog támadni, hogy felszabadítsa a nemzetet és enyhítsen a szegények szenvedésein.”

Hasonló irányba mutat számaltalan más szöveg a népdalkincsben. Ezekhez számítható azon irodalmi példák áttekinthetetlen sora, amik – ha csak mellékesen is – Mátyás király alakjával foglalkoznak. Közülük valamennyien a szlovén irodalom jeles képviselői, mint **Ivan Cankar** és **Oton •upancic**. A „Mátyás király” motívum megtalálható a népművészetben (pl. méhkasok homlokzati deszkáin) és a képzőművészetben **Maksim Gaspari**, **Hinko Smrekar** és **France Kralj** alkotásaiban. Még a zenében is fellelhető Mátyás alakja: 1932-ben **Matija Bravnicar** zeneszerző „*Mátyás király*” címet adta egyik szimfónikus prelúdiumának.

Annak ellenére, hogy a monda gyökerei továbbra sem deríthetők ki, „Mátyás király” más közép- és délkelet-európai népeknél is

kétségtelen a nemzeti és szociális eszmék misztikus jelképe. A történelmi hátteret minden bizonnyal Corvin Mátyás magyar király szolgáltatja, ugyanis a történetek és dalok keletkezési ideje a 16. század közepe, ami időbelileg nem esik távol Mátyás halálától. A történeti Corvin csak névlegesen fordul elő az anyagban. A neki tulajdonított szinte természetfeletti védőszerep – mint a jog és igazságosság őrizője – minden bizonnyal a török veszély sikeres elhárításával hozható összefüggésbe. Ehhez már csak kis lépés hiányzik a további idealizálásához: „mentő a szükségben”, egyfajta „világmegváltó”, aki egyszer majd seregével felébred hegyi álmából (Karintiában ez a Petzen/Peca hegy) és helyreállítja, visszahozza az aranykort. Mindez nem csupán a kisemberek, munkások és parasztok vigaszt keltő utópiája, hanem sokkal mélyebben gyökerező mitológiai örökség.

Jan Kos az 1991-ben megjelent *Enciklopedija Slovenije*, Szlovénia Enciklopédiájában részletes tanulmányt írt erről a kérdésről. A Mátyás-monda keletkezésének módozataival kapcsolatosan helyesen utal arra, hogy nevével és emlékezetével régi mítoszokból, mondákból és mesékből új egységes egész keletkezett: „Mátyás király történeti alakja talán a Nap istennek kereszténység előtti mitikus elképzelésével ötvöződik, de ez vitatott. Sok indítékot és idealisztikus vonást az ókori keleti, indó-európai és európai hagyományokból ruháztak rá, pl. Artúr király, Nagy Károly, Barbarossza Frigyes és II. Frigyes mondája, jelesen pedig a Krisztussal vagy az Antikrisztussal folytatott harc motívuma, de ugyanúgy a hős eltűntének

Pecázunk

motívuma seregével a hegybe, (seregével együtt a hegy rejti) a hegyben való alvásnak vagy a visszatérésnek motívuma (a hegy belsőjéből jön majd és megváltja a népet vagy az egész emberiséget).“

A pozitív tartalmak mellett persze vannak negatív változatok is, mint az isten elleni tusakodás, az istennek Mátyás király általi megbántása stb. A kortárs irodalomban egészen különböző ábrázolások találhatók nagyon komoly látásmóddal, és ez a szocialista realizmusra is vonatkozik (l. *Ferdo Kozak* idevágó munkáját 1938-ból).

Anton Ocvirk irodalomtörténész *Szlovén kulturális kérdések* c. esszéjében (Ljubljanski Zvon, 1931) foglalkozik ezzel a tárggyal, és „Mátyás királyt” a szlovén kultúra mítikus

jelképévé avatta. Kos szerint ő ezt a megváltás témára alapozta, amely egyedül talált megfelelő visszhangra a szlovén művészetben. Az elnyomott parasztság utópiájából a nemzeti és társadalmi felszabadulás jelképévé vált.

Hunyadi-Corvin Mátyás király biztosan foglalkoztatja a jövőben is a szlovén irodalmárokat és művészeket, de nem csupán őket. Az idei, uralkodása kezdetének 550. évfordulója alkalmából tudósok is kaphatnak ösztönzést arra vonatkozóan, „hogy ennek a kiváló uralkodó alakjának és legendás utóéletének szenteljenek nemzetközi tudományágat összefogó nemzetközi szimpóziumot.

FELEKS J. BISTER (Bécs)

BUDAPESTRŐL AZ ANGYAL

Szörényi Éva ünnepére*

MÁR VILLOGTAK New-York karácsonyi fényei, amikor az üszkös Budapestről családjával megérkezett. Budapestről, a meghasadt égbolt alatt vezetett az útja; s kísérté a kétség: érdemes volt-e odahagyni drága színházát, a Nemzetit, és csaknem negyedszázadon át viselt, tapos alakításait? Kevéske csomaggal utazhatott, jelmezeit se vitte magával, de mégis vele tartottak sorsos szerepei. Tünde-ként az Éj birodalmának sivár emléke kísérté; és nem szakította ki magából Melinda becsapottságának és megalázottságának tébolyos fájdalmát sem. Különös karácsony; Évaként óvó szeretettel szorította magához kicsinyeit, hogy Madách történelmi látomásából visszafelé lépkedve a Falanszterből a Londoni színbe térjen. Tátongó mélység állott Szörényi Éva lábainál, mert még nem látta a jövőndőt; didergett, mert már csak emlékében kondultak a karácsonyi harangok a Bakáts téren vagy a Bazilikában. Vacogott a lelke, mert a nemzetek nagy központjának hivatalnokai olyanformán voltak siketek Budapest szent napjairól, ahogyan Márai Sándor is írta 1956 Karácsonyán: „És kérdik, egyre többen kérdik,/Hebege, mert végképp nem értik -/Ők, akik örökségbe kapták-:/ Ilyen nagy dolog a Szabadság?...”

Igen, mindent felülmúló hatalom az ember s vele a nép szabadsága – vitte a hírt Szörényi Éva, és tanúként beszélt az évtizedes szenvedésről. Kérlelhetetlenül ellentmondott az indiai diplomatának: fokozatok nincsenek; kis és nagyobb szabadság nem létezik: csak egyet ismerünk: az igazit! A Budapest felett tizenkét napig fénylett SZABADSÁG-csillagot. Amelynek színe nincs, csak ragyogása. Mert a vörös a rabság jelvényét égette a szívünkbe.

Szörényi Éva széttekintett a bujdosásban, s kereste hivatásának értelmét. Vagyis honát a nagyvilágban. Felismerte: nyelvtudásával akár sikeres amerikai színésszé is emelkedhetne, de benne Petőfi apostoli dala visszhangzott a színeszetről. Szeretett, majd 1945-től megalázó némaságba fojtott igazgatójának, Németh Antalnak az igéje is vezette a színpad hivatásáról: „emlékezés, lelkiismeret ébresztés, nem csak irodalom-szolgálat, hanem a színházba törekvő ezer és ezer magyar lelkének önmagára eszméltetése, nemzeti önismeretünk fejlesztője”. De a szétszórátottságban elég-e hogy a küldetéses ember színpadi szerepekkel szolgálja közönségét? Az anyanyelv éltetésében minden-

képpen. Szörényi Éva játszott a new-yorki Petőfi Színpadon, többször ünnepelte a torontói és a kanadai magyarság. Ahogy Los Angelesben is, ahol a barátok és honfitársak mellett „áldott idegen”-ek is emberségének és művészetének varázskörébe kerültek. De Szörényi Éva felismerte: hivatása a színpadénál is magasabb szólítás; **égi küldetés**. Hogy szerepeknél, színpadi sikereknél, egyéni boldogulásánál heroikusabb megbízatás beteljesítésére hivatott, mert az Omlás démonával kell megküzdenie. Márai Sándor már 1950-ben, mikesei magányában halotti beszédet mondott a szétszóródott magyarság fölött: „És elszáradnak idegeink, elapad, vérünk, agyunk /Látjátok feleim, szem’tekkel mik vagyunk? /Ime, por és hamu vagyunk”. És Szörényi Éva a forradalom jóhírvéltető angyalaként ellent mondott kedves író-barátja fátumos látomásának: Berzsenyi Dániel, Petőfi Sándor, Arany János, Ady Endre, Illyés Gyula és mások műveivel, például az emigráció lélek-tüzeit éltető Tollas Tibor verseivel városokon, kontinenseken át járta a magyar közösségeket, hogy az Anyanyelv és a Szabadság igazetében megmaradás evangéliumát hirdesse.

„Aki megért és megértet / Egy népet megéltet” - írta Kányádi Sándor Játszva magyarul című versében. És Szörényi Éva évtizedeken át hatalmas színháztermekben, vagy épp kis klubokban érte és értetve mondta a megmaradás igéit, lélektől lélekig eljutva, rendületlenül teremtvé azt a csodát, ami a száműzetés annyi civódása, nemtelen acsarkodása közepette mégis egybehívta és összehangolta a lelkeket.

HONÁT, és vele Nemzetijét elhagyva megtört volna művészi élete? Desdemona köntösét, a tündérkirálynő Titánia ezüst-palástját, Melinda tépett pántlikáját előtte és utána is sokan felöltötték Thália magyar glóbuszán. De a budapesti forradalom szárnyaló nemtője csak Ő lehetett: SZÖRÉNYI ÉVA, a bujdosóként is szabad angyal. Vágyódó keserűségében a Corcertó visszhangzott benne: „Szép vagy, gyönyörű vagy, Magyarország”, s vele a nagybeteg Bartók Béla konoksága: csak akkor tér haza, ha a megszálló szovjet csapatok elhagyják az országot! Mert Tünde egykori alakítójának újkori boldogságkeresésében a „magas tündérhazát” a Szabad Magyarország jelentette, s

ebben az égi hivatásban estjeivel, jelenlétével maga köré telepítette a Márvány tenger partjára sodródott honfitársak ezreit.

Kedves ünneplő gyülekezet, drága Éva!

II. Rákóczi Ferenc fejedelem voltának sorsos fejezete, hogy párizsi és rostói bujdosásában megírta emlékiratait, s megrendítő Valomásait. Vajon, Márai Sándor Posillipo-i vagy amerikai magányában nem olyan műveket alkotott, amelyek a magyar irodalom súlyos fejezetévé emelkedtek, ám itthon aligha születnek volna meg? A színpad művésznének persze ezerszer inkább meg kell küzdeni a hiábavalóság és a múltékonyság démonával, hiszen esti jelenésével alkotása ellobban, s emlékké párolódik a közönségben. Emberi, művészi sorsok sokasága jelzi, hogy az emigrációban több színházra való társulat roppant össze; vagy feladta mesterségét, jobb esetben futamodott vissza a hazába. Egyedüli kivétel: Szörényi Éva, aki a szabad haza álmából annyit sem engedett, hogy akár csak turistaként lássa a Gellért hegyet, vagy kamaraszínházával a Petőfi utcát. Mert az öreg színházépületbe még nézőként se léphetett volna, amelyet 1956 novemberében a szovjet tankok ugyan megsebesítettek, de a Kádár-acélgörgyöri vezetés felrobbantotta 1965 márciusában. És nem a földalatti vasút építkezésének kényszerében, hanem jelképiséggel folytán. Mert 1956 forradalmának lelki és szellemi gyűanyagát, Bessenyei Ferenc, Sinkovits Imre, Szörényi Éva Nemzetije is jelentette. Elég volt a fájdalom a távolból is, mert kétszeresen is megélt drága társával, Örményi Istvánnal. Aki a Nemzeti Színház főmérnökeként igazán tudta, hogy pusztítás helyett miként lehetett volna megtartani a szent helyet. Ahol egy történelmi súlyú előadásban, 1942 decemberében Márai Sándor Kassai polgárok című darabjában Ágnes szerepében mondta Szörényi Éva: „Az útról, melyen elindulsz, nincs visszatérés”. A bujdosásban pedig Berzsenyi Dániellel folytatta: „letörlöm könnyeimet, s megyek/rendelgetésem pályafutásain,/ A jobb s nemesb lelkeknek útján”.

Szörényi Éva nem tért le az útról, megfélemlítések közepette sem. Mert „hol zsarnokság van, ott van / jelenvalóan / mindenekben”, ahogyan Illyés Gyula halhatatlan versében írta, és a zsarnokság sarkánya a nagyvilágban is figyelte, figyeltette, fenyegette a bujdosók leg-

jobbait, így Szörényi Évát is. De Ő tántoríthatatlan bárdnak mutatkozott: nem kért a lakomából, s ötszázak, milliók nevében nagy költőkkel, íróinkkal hirdette a soha fel nem adható álmot, a „világ csodát”, az 1956-os forradalom csillagát. Angyali útjának természet, hogy a szeretet fényében vált áthatóvá. Szörényi Éva ebben a világosságban szárnyalt, s ilyenképpen volt természetes, hogy a világ magyarságának képviselőjeként, a szabadságharcos szövetség kitüntetett személyeként 1988 júniusában ott állt Párizsban az emlékműavatáson és Faludy György versével Nagy Imre sorsát idézte a Pére-Lachaise temetőben. Ahonnan, angyali megbízatása beteljesedvén, a szabadság útja tovább, már a szent Hazába vezetett. 1991 szeptemberében a Nemzeti Színpadán és millióknak a képernyőn estjével igazolhatta: ahol ő járt és megszólalt a nagyvilágban harmincöt éven át, ott az **Anyanyelv és a Lélek temploma** épülvén, a nemzet szíve dobant. De azt is hirdette, és figyelmeztette, hogy a gyarmatosítókkal a zsarnokság nem távozik, mert az idősebb és fiatalabb helytartókkal a **Hazugság démona közöttünk marad, és tovább rágja, kosztítja nemzeti voltunkat, új életre tápáskodó életünket**.

KIS NÉP nagy szolgálatosának ünnepén, annyi megpróbáltatást legyőzve, egy boldog élet fényességében tűnik fel előttünk Szörényi Éva. S már fölötte a hétköznapioknak; boldogsága szentágotsoni, miszerint: „a boldog élet: az igazságba vetett öröm. Mert belőled eredő öröm ez, aki az «igazság vagy», Istenem, «világosságom, arcom üdvössége, Istenem!» Ezt a boldog életet akarja mindenki, - ezt az életet, mely az egyedüli boldog élet, mindenki akarja, az igazságba vetett örömet mindenki akarja.”

Kedves Éva!

Egykor Ady Endre magyar voltunk húsvét-talan sorsát panaszkolta. A Maga emberi és művészi életét a messziből is közeli szív-melegségben együtt ünneplem családjával, barátaival, híveivel, a Duna tévé sokmillió közönségével. A betlehemi csillag fénye alatt indult, s világozó sorsa angyali harsonákkal hirdeti: Nagypén-teket a húsvéti **feltámadás követi!** Isten áldását kérve további életére, nagy szeretettel köszönti:

*) Felköszöntő a művésznő 90. születésnapjára Los Angelesben 2008. április 20-án.

ABLONCZY LÁSZLÓ

MAGYAR OKTATÁS NÉMETORSZÁGBAN

2008. március 8-án a Magyar Köztársaság Stuttgarti Kulturális Intézete a Németországi Magyar Szervezetek Szövetségének (BUOD) oktatási előadójával együttműködve - első ízben hirdetett szakmai találkozót a Németországban működő magyar gyermek-csoportokban és iskolákban oktatók és tevékenyen közreműködők számára. A találkozón 9 városból (Augsburg, Darmstadt, Erding, Frankfurt, Hannover, Ingolstadt, Karlsruhe, Stuttgart, Ulm) 11 oktatási csoport képviseltette magát, az érdeklődőkkel együtt összesen 38 személy vett részt.

A találkozót Keresztury Tibor, a Stuttgarti Kulturális Intézet igazgatója nyitotta meg. Keresztury beszédében elmondta, hogy az eseményt két éves előkészítési munka előzte meg, s örömet fejezte ki a jelenlévők nagy száma láttán.

Németországban a „származási nyelv” terminus technikus, ismert és elismert fogalom. A származási nyelv oktatásának támogatását uniós rendelet is szabályozza. A németországi Kultuszminiszter-konferencia egyik határozata alapján az alsóbb iskolákban származási nyelvből vizsgázhatnak a tanulók, amit az adott tartomány oktatásügyi minisztériuma szabályoz. Németországban létezik még az ún. *konzulátusi modell*. **A modell azt jelenti, hogy az adott ország konzulátusa anyanyelvi tanárokat küld Németországba (avagy elismeri a már ott élő tanárok munkáját).**

Származási nyelven – a mi esetünkben – azt értjük, hogy a gyermek egyik vagy mindkét szülője magyar származású. Mivel a tanulók oktatási nyelve a német, nem beszélhetünk a német oktatási rendszer viszonylatában magyar anyanyelről. Az oktatás nyelve a német, tehát a magyar ebben az összefüggésben a második nyelv.

2008. március 8-án megszületett az elhatározás: a magyar iskolákban folyó munkát el kell ismertetni a német oktatásügyben. Ehhez mindenekelőtt a németországi magyar oktatásügy szervezett felépítésére, hálózatra van szükség. Megalakult a Magyar Oktatási Munkacsoport, amely a Németországi Magyar Egyesületek Szövetségének a tag-

szervezeteként működik. A kiépült oktatási hálózatot két támpontos összefogás segíti: a munkacsoportot, vagyis a németországi magyar oktatás rendszerét a stuttgarti Intézet Magyarországon, míg a Szövetség a német kultúrpolitikában, oktatásügyben képviseli.

Ahhoz, hogy a gyermekek valódi „kétnyelvűként” nőhessenek fel a német nyelvi környezetben, - oktatási rendszerben, s a magyar nyelvet mint második nyelvet használhassák, tudatosan oda kell figyelni az iskoláskor előtti fejlesztésre is. Erre alakultak a különböző bölcsődei, óvodai csoportok. Mivel a „magyar iskola” ezekre a csoportokra, az itt folyó munkára épít, mely során a gyermekek nyelvi készsége megközelítőleg azonossá válhat az iskolakezdésre, az Oktatási Munkacsoport egyik feladatát képezi a bölcsődei, óvodai koncepció kialakítása is.

A találkozó egyik meghívott magyarországi vendége, Gállné Gróh Ilona zenepedagógus volt, a „Ringató foglalkozások” alkotója. A Ringató foglalkozások célja, hogy a kismamák megtanuljanak könnyen énekelhető, de a kodályi elvekhez hű, zeneileg értékes dalanyagot. Ismerkedjenek meg magyar mondókákkal, mozgások, ölbeli játékokkal. A tanítás nem a kicsinyeknek szól, hanem a felnőtteknek. A gyerekek tehát semmiféle feladatot nem kapnak a foglalkozásokon. *„A gyermeket akkor tudjuk fejleszteni, ha mi is fejlődünk. Amilyen gyermeket nevelünk mi, olyan felnőtt lesz. Ha gyermekként a magyar nyelvet megtanulja, ő is meg fogja tanítani a gyerekeivel”* – tette hozzá Száva Ilona, a magyarországi „Fordulópont” című folyóirat főszerkesztője.

A találkozó végéhez közeledve a Németországi Szervezetek Szövetsége felkérte Rab Irént, a göttingeni Georg August Egyetem magyar nyelvi lektorát az Oktatási Munkacsoport szakmai vezetőjének.

Németországban tehát elkezdődött a nagy munka. Szép magyar nyelvünkért harcolunk, mely már az Európai Unió hivatalos nyelve, s mely „különleges nyelvet” még értékesebbé kívánunk tenni a kultúrák forgatagában.

ILLÉS-MOLNÁR MÁRTA

hu.se.t-ben él a göteborgi magyar

Április 12-én a kétszemélyes budapesti hétvégi wellness utazásra szóló jegy kisorsolásával véget ért a negyedik göteborgi Magyar Hét.

A rendezvény elsődleges s már a kezdéskor megfogalmazott célja, hogy egy összművészeti fesztivál keretein belül bemutassa és támogassa a svédországi magyar kultúrát: film, színház, zene, irodalom, képzőművészet és nem utolsósorban a tudomány területeit érintve.

Svédországban, a becslések szerint kb. 30.000 magyar él, s ebből 4.000 Göteborgban és környékén.

A sorozat 2005-ben kezdődött, akkor József Attila megünneplésével és emlékének adózva.

A második évben is egynapos rendezvény azonban tavaly egyhetesre nőtte ki magát s akkor már célkitűzéseink közül a legtöbb megvalósult.

A magyar hét ötlete és igénye egy korábbi vállalkozásomból született. Öt év alatt minden tavasszal és ősszel megjelentettem cd-n egy kiadványt, a *Két évszak*-ot. A művészeti kiadvány, melynek célja az volt, hogy teret biztosítson a Svédországban élő magyar alkotó- és előadóművészeknek közös megjelenésre, a sokszínűség felmutatására, hogy erősítse a svédországi magyarság azonosságtudatát, és nem utolsósorban, hogy segítse a szervezésével erősítse a svédországi magyarság és a magyarországi, illetve Kárpát-medencei magyarság közötti kapcsolatokat.

A hetet Fülöp Géza, a SMOSZ vezetőségi tagja nyitotta meg. Magyarország nevében Tóth Krisztián kulturális tanácsos köszöntötte a rendezvényt és a megjelenteket. Svédül pedig Bengt Halse, Magyarország tiszteletbeli konzulja méltatta a göteborgi Kőrösi Csoma Sándor Művelődési Kör vállalkozását.

A hét alatt 15 svédországi magyar képzőművész alkotása volt megtekinthető. Fellépett a békéscsabai *The Moon ant the night Spirit* nevű együttes; a komolyzenei koncerteken svédországi magyar zenészek öt svédországi magyar zeneszerző műveit adták elő; egy sze-

mináriumon a munkaerő-bevándorlásról volt szó; részt lehetett venni a szlovákiai Ölveczky Árpád és Kalmár Mónika alkotta páros táncházában; levetítettük *Az élet vendége* című Kőrösi Csoma Sándorról szóló filmet, s ezt követően az alkotóval, Szemző Tiborral levetített beszélgetni, valamint vendégül láttuk Vámos Miklós író.

Hagyományosan az idén is bemutatkozott műsorával a Távaszi szél nevű gyermekcsoport. Az idén meghívtuk a Nyeomszsz kulturális felőseit, gondolkodjunk együtt közös jövőnkéről, arról, mit tehet a kultúra magyarságunk megőrzése érdekében. Reményeink szerint, ezen a találkozón megtettük az első lépéseket is egy, a nyugat-európai magyar értékeket képviselő magyarországi közös kulturális bemutatkozásra.

Magyarországról hét míg Szlovákiából két vendégünk érkezett. Két svéd professzor adott elő a 2004-es EU-s bővítés utáni munkaerő-bevándorlásról. A többiek Svédországban élő és alkotó magyar művészek.

Rendezvényünkön 60 meghívott előadó lépett fel, ebből 24 göteborgi gyerek. Előadásainkat valamivel több mint 700-an látogatták.

A helyi logisztikai háttérrel és ezzel a 4. Magyar Hét zökkenőmentes lebonyolítását (szervezés, rendezés, szállások és szállítások) egy 18 fős göteborgi csapat biztosította. Összefogásuk és áldozatos munkájuk nélkül nem jöhetett volna létre ez a program. Mindannyiuknak köszönet érte!

Terveink közt szerepel, hogy már jövőre Magyar Áruház Héttel bővítsük rendezvényünket és reméljük, hogy erre a hétre egy színházi előadás is megvalósulhat.

A sors ajándéka, hogy az utazást egy svéd honfitársunk nyerte meg. Ezzel is elértük célunkat, két svéd ismerkedhet meg a magyar vendégzetettel s lesz, reményeink szerint örökre a magyar kultúra ismerőjévé, barátjává.

Sikerül-e jövőre is megszerveznünk az 5. Magyar Hetet s vajon ki nyeri majd akkor a magyarországi utazást?

SALL LÁSZLÓ

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

G. Verdi, Aida, opera – Gars, Burgruine; júl. 18 – aug. 10.
L. van Beethoven, Fidelio, opera – Reinsberg, Burgarena; júl. 31. – aug. 16.

W. A. Mozart, Don Giovanni, opera – Klosterneuburg, Stift; júl. 6 – aug. 2.

G. Gratzner, Tutanchamun, musical – Gutenstein, Theaterzelt; júl. 3 – aug. 10.

A. L. Webber, T. Rice, Joseph, musical – Staatz, Felsenbühne; júl. 18. – aug. 9.

E. John, T. Rice, Aida, musical – Amstetten, Johann Pölz Halle; júl. 23. – aug. 16.

E. Kálmán, Csárdáskirálynő, operett – Langenlois, Schloss Haindorf; júl. 24. – aug. 15.

J. Myslivecek, Der Menschensohn, oratórium – Retz, Dominikanerkloster; júl. 3–13.

A. P. Tschehov, Die Möwe, próza – Reichenau, Südbahnhof Semmering; júl. 4 – aug. 3.

S. Zweig, 24 Stunden aus dem Leben einer Frau, próza – Reichenau, Theater; júl. 7 – aug. 3.

W. Shakespeare, Der Kaufmann von Venedig, próza – Rosenberg, Schloss; júl. 4 – aug. 10.

E. Kishon, Es war die Lerche, próza – Altenburg, Stiftsbibliothek; júl. 12–27.

P. Hochgatterer, Casanova, próza – Melk, Donauarena; júl. 15 – aug. 16.

P. Limburg, Piranhas im Wasserbett, próza – Mödling, Stadttheater; júl. 24 – aug. 16.

O. Wilde, S.F.Wolf, Das Gespenst von Canterville, próza – Haag; júl. 9 – aug. 23.

J. N. Nestroy, Der Talisman, próza – Maria Enzersdorf, Burg; júl. 17 – aug. 17.

J. N. Nestroy, Umsonst, próza – Schwechat, Schlosshof Rothmühle; jún. 28 – aug. 2.

J. Herman, H. Fierstein, La Cage aux Folles, próza – Stockerau; júl. 8 – aug. 16.

R. Mohor, M.Strahl, Hallo Dienstmann, próza – Weißenkirchen, Teisenhoferhof; júl. 22 – aug. 24.

Barokk koncert, orgona – Zwettl, Stiftskirche; júl. 5.

„Sturm und Drang”, koncert – Grafenegg, Wolkenturm; júl. 26.

Szerelmi tűz, koncert – Grafenegg, Auditorium; aug. 16.

„Ámor szárnyaira” szerelem a festészetben és a képzőművészetben, kiállítás – Schloss Riegersburg; nov. 5-ig

Der Ball 08, minden a foci körül, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; jún. 29-ig

Nyílt Nap Grafenegg – Grafenegg, Schloss, Park; jún. 22.

Bécs

Dzsessz Fesztivál Bécs – Staatsoper, Rathaus, ...; jún. 27 – júl. 13.

D. Foley, Deadly Murder, próza angol nyelven – Vienna’s English Theatre; jún. 28-ig

Diletto Spirituale, csembaló koncert – Michaelerkirche, Sommerrefektorium; júl. 24.

Filmzene fesztivál – Rathausplatz; júl. 12 – aug. 31., sötétédeskor

Fairplay, kiállítás – Museum auf Abruf, Felderstraße 6-8; jún. 12–19.

A Futball, kiállítás – Künstlerhaus; júl. 6-ig

Krawutzi Kaputzi, Strengstes Jugendverbot!, kabare – Simpl; jún. 30 – szept. 27.

A „Der Dritte Mann” e film nyomaiban, vezetés Bécs csatamahálózataiban – Karlsplatz / Esperantopark; Cs.-V. 10–21 óráig minden teljes órában, okt-ig,

Burgenland

G. Verdi, La Traviata, opera – St. Margarethen, Römersteinbruch; júl. 9 – aug. 24.

R. Benatzky, Im weißen Rößl, operett – Mörbisch, Seebühne; júl. 10 – aug. 24.

J. N. Nestroy, Zu ebener Erde & im ersten Stock, próza – Kobersdorf, Schloss; júl. 1–27.

J. N. Nestroy, Lumpacivagabundus, próza – Güssing, Burg; júl. 31 – aug. 23.

On dangerous ground, koncert – Güssing, Kulturzentrum; aug. 9.

Ulrike Truger:”Szobrok”, kiállítás – Raiding, Franz Liszt-Zentrum; aug. 17-ig

Nemes vadászat, kiállítás – Forchtenstein, Burg; okt. 31-ig

A foci, király, Sunny Bunny gyermekfesztivál – Lutzmansburg, Zirkuszelt; jún. 7 – júl. 6.

Felső-Ausztria

Barokk fesztivál, A. Vivaldi, L’Olimpiade, opera és más barokk szerzők műveiből koncertek – Grein és környéke; júl. 25 – aug. 17.

Ünnepi hetek, W. A. Mozart, Die Zauberflöte, opera valamint vegyes koncertprogrammok – Aspach; júl. 25 – aug. 2.

Lehár fesztivál – Bad Ischl, Kongress- und Theaterhaus; júl. 12 – aug. 31.

W. Shakespeare, Hamlet, próza – Enns, Reithalle; júl. 2–20.

W. S. Maugham, Victoria, farce – Grein, Stadttheater; júl. 5 – aug. 31.

Attersee koncertek, klasszikus zene – Attersee, Kirche, Kulturzentrum; júl. 26 – aug. 31.

A régió története és jelenkora, tartományi kiállítás – 13 kiállítási hely; nov. 2-ig

Arthur Schnitzler, Afférok & szenvedélyek, kiállítás – Linz, Stifterhaus; jún. 19 – aug. 28.

Foci kultúra, kiállítás – Linz, Schlossmuseum; ápr. 30 – júl. 20.

Karintia

TRIGONALE klasszikus zenefesztivál – St. Veit/ Glan, St. Georgen/Längsee; jún. 20–28.

Ünnepi játékok Porcia, C. Goldoni, H.v. Hofmannsthal, A.R. Gurney, R. Freund, M. Tavakoli és A. Ladurner műveiből – Spittal/Drau, Schloss Porcia; júl. 10 – aug. 31.

Ünnepi játékok Wörthersee, vegyes program – Klagenfurt, Seebühne; júl. 3 – aug. 10.

Nemzetközi Lovagi Játékok – Seeboden/ Millstättersee, Burg Sommeregg; aug. 1–24.

Emancipáció és konfrontáció, kiállítás – Klagenfurt, Bleiburg; jún. 29 – okt. 26.

”Szinjátékok – zászlók és szurkolók”, futball kiállítás – Klagenfurt, Landesmuseum; szept. 14-ig

Salzburg

Salzburgi Ünnepi Játékok – Salzburg, Festspielhaus, Domplatz, ...; júl. 26 – aug. 31.

Dzsesszfesztivál – Saalfelden; aug. 21–24.

Les Grands Spectacles III, művészet és zene, kiállítás – Salzburg, Museum d. Moderne Mönchsberg; júl. 19 – okt. 12.

ROT RED ROUGE, kiállítás – Salzburg, Residenzgalerie; jún. 22-ig

Terülj asztalkám, barokk szalvétaművészet, kiállítás – Salzburg, Barockmuseum; júl. 2 – okt. 26.

Dressz, futballkiállítás – Salzburg, Europapark; jún. 28.-ig

Stájerország

Styriarte, stájer ünnepi játékok, opera, koncert, dalest, performance, megzenésített mese (gyermekprogram) – Graz, Helmut-List-Halle, Stefaniensaal, Schlossbergbühne, Schloss Eggenberg, ...; jún. 27.-júl. 27.

Kamara zene fesztivál – Admont, Rein, júl. 19.-szept. 7.

Diwan, határok és kongruenciák, fesztivál – Feldbach és környéke; júl. 4 – szept. 13.

Liquid Music, média művészet, fesztivál – Judenburg; júl. 3–5.

Gianni Colombo, Ambienti, kiállítás – Graz, Neue Galerie; jún. 14 – aug. 31.

Kultúra : Futball = 0:3, K. Dobida, H. Pechmann és G. Renner, kiállítás – Graz, Funkhaus-Galerie; jún. 1–28.

Tirol

Táncnyár Innsbruck – Innsbruck, Congress; jún. 15 – júl. 17.

Ünnepi Játékok Tirol, opera, koncert, dalest – Innsbruck, Congress; júl. 3–13.

E. Kálmán, Csárdáskirálynő, operett – Kufstein, Festung; aug. 1–16.

Népi Ünnepi Játékok Telfs, próza, koncert, kabaré – Telfs; júl. 24 – aug. 30.

Outreach Fesztivál, modern zene fesztivál – Schwaz; júl. 25 – aug. 10.

Ünnepi Hetek Innsbruck, renaissance és barokk zene, koncert – júl. 8 – aug. 24.

Aristophanes, Lysistrata oder Der Liebeskrieg, próza – Rattenberg, Schloss; jún. 27 – aug. 8.

Vlad Tepes: Herceg és vámpír, kiállítás – Schloss Ambras; jún. 18 – okt. 31.

Európai Fórum, motto: "Wahrnehmung und Entscheidung" – Alpbach; aug. 14–30.

Filmfesztivál – St. Anton/Arberg; aug. 28 – szept. 1.

Napforduló, tűz a hegycsúcsokon – St. Johann; jún. 20.

Sasút, kiránduló út, csúcspontok: 7. szakasz: sasfészek kilátóhely, sárkányrepülés, 12. szakasz: Alpési Állatpark, 92. szakasz: sajtóközlemény egy alpesi legelőn (Burgeralm) – Inntal; időjárástól függően őszig „La Oia08”, futball ünnepség, vegyes program – Ötz; jún. 7–29.

Vorarlberg

Schubertiade, W. A. Mozart és F. Schubert műveiből – Schwarzenberg, Angelika Kauffmann-Saal; jún. 13–22.

Arany és ezüst. Mítosz középkor, kiállítás – Bregenz, Landesmuseum; jún. 21 – okt. 5.

Futball-Event, híres osztrák focisok csapata a Svájc ellen – Altach; jún. 5.

Európa ajánlat

The Renaissance Portrait, from Pisanello to Rubens, kiállítás – Museo Nacional del Prado, Madrid, Calle Ruiz de Alarcón 23, Spanyolország; jún. 3 – szept. 7.

Válogatta HOMONNAY LEA

SZENTE IMRE

Néhány fogas kérdés a magyar nyelvben

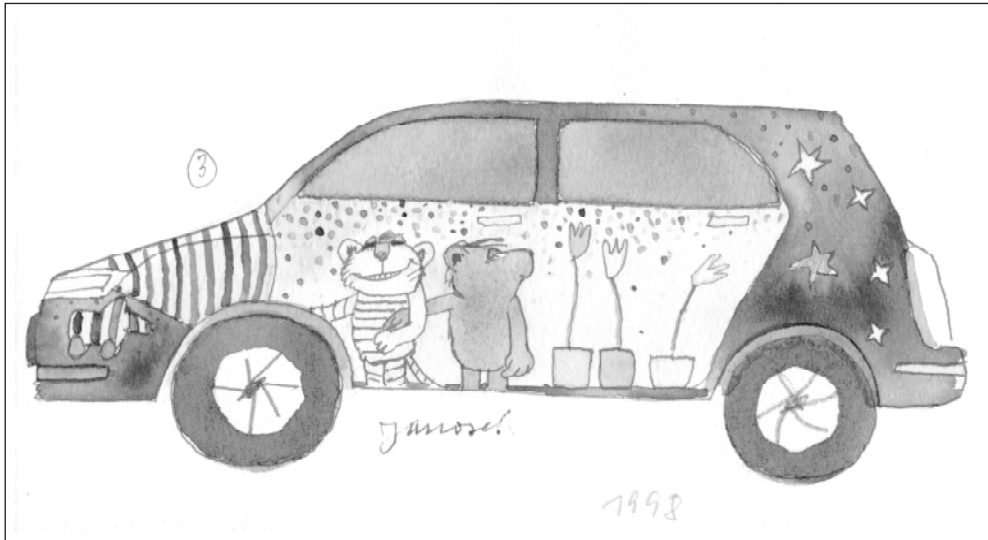
Folytatás az előző számunkból

Némelykor igazán meglepő ötlettel hozakodik elő a nyelvi fundamentálismus. Jellemzője a magabiztosság s a támadó szellem. A hatvanas évek második felében ütött rajtam teljes fegyverzetben az *Új Látó-határ* egy olvasója. Levelét nem tettem ugyan az ablakba, de egy *Nyelvtör*-cikkcskében válaszoltam rá. (Az igazat megvallva örömmel, hisz – mint főntebb említettem – ritkán kaptam olvasó-levelet, s ezúttal nem kellett töprengenem, miről írjak.) Tudvalévő, hogy nyelvünkben nincs gēnitivus, mint pl. a svédben: *faderns hus*. Persze a birtokviszonyt mi is ki tudjuk fejezni, méghozzá kétféleképpen is: az apa háza; az apának a háza. Mérges olvasómnak – ki tudja, honnan – az az ötlete támadt, hogy az utóbbi megoldás „gērmanizmus”, tehát üldözendő. Tanulmányomból, melyben az akkoriban megjelént Értelmező Nagyszótár nyelvhelyességi törekvéseiről értekeztem, ilyen mondatokat pécézték ki: „Nem befejezzük, csak abba hagyjuk az ÉrtSz nyelvhelyességi törekvéseinek vizsgálatát.” Mit keres itt a -nek rag? – kérdezte. Vagy ebben a mondatban: „Megismerhetjük ezéknak az elveinek gyakorlati alkalmazását”. Legborzalmasabbnak a következő mondatomat érezte: „Természetesen tudatában vagyunk annak, hogy ez a munkánk csupán visszája, kinyomozása a szótárszerkesztők munkájának”; továbbá ezt a részletét: „.... lélekben való átélését annak a sok gondnak, mérlegelésnek, vívódásnak, kényszerű megalkuvásnak”. (Hát Istenem! – kiáltott fél – mintha szószérínt volna néméből fordítva!) A számos -nak/-nek ragon kívül itt nyilván az nem tetszett neki, azt vélte némétésnek, hogy a birtokosjelzők a birtok után kerültek, mintha így írtam volna: a háza az apának. Pedíghát ezt is szabad az engedékény magyar nyelvben. Szokásom szērint Arany Jánost, a Toldit idéztem: „Fölkereste fészkit a réti madárnak, / szárcsa-, vadrucának, bibicnek, sirálynak” – lám, mennyi -nak/-nek rag, ráadásul a birtok után vetve! Persze jó a birtokviszony kifejezése ragtalanul is. De – fűztem hozzá intelműl – bele kell nyugodnunk, hogy nem csak egyféleképpen jó, hála Istennek. A nyelv nem kényszerzubbony, hanem kényelmes házikabát, mely hosszú évek során hozzáidomul viselőjének (csakazértis -nek raggal!) testéhez, főleg ha megbécsüli, nem tépi-cibálja, nem fészkelődik benne örökös en élégedetlenül. „Ejnye bolond! Értsd még vele-

jét a szónak!” – fejeztem be válaszomat ugyancsak Arany-idézzel (nem minden célzás nélkül).

Égy „hazai földben” termett nyelvi babonával folytatom. Annak minősíti Bencédy József az *Édēs anyanyelvünk* 1996. októberi számában azt a véleményt, hogy „a való használat a jelző-funkciójú határozós szerkezetekben idegēn”. Kár, hogy a jelēs nyelvész csak mellékesen említi ezt a téveszmét, de nem igazítja helyre. (Talán mert a „hamis tételeknek” is kijár ma már a kíméletēs agyonhallgatás a „türelēm” nevében?)

Ezēn az „idegēnnak” bēlyēgzēsēn őszintēn meglepődtem: hogy juthat ēgyáltalān ilyesmi valakinek az eszébe? Magam sēm tartom szépnek a „valós” szerkezetēk gyakori használatát; nyelvünk ēgyik kényszerzubbonyának tekintēm s lēhetőleg kerülēm, ām hogy ezt idegēnből kölcsönöztük volna, annak lēhetetlensēgēt könnyű belātni s volna remēny belátásra bírni a tévtan vallóit is. Mēlyik nyelvből vēhettük volna át? Hiszēn mindēn indoēurópai nyelv a főnév után vetheti a jelzői funkciójú határozót, de még a finn is, csak a szórēnd szabadságával joggal dicsekvő magyar kénytelen a jelzēt szó elé tēnni, ha tōrik, ha szakad! Frankfurt am Main – mondja a némēt, de mi csak Maina-vagy Odēra-Frankfurtnak nevezhetjük e városokat, és eszünkbe sēm jut „Füred a Balatonon”-nak” hívni Balatonfüredēt. Mi – ellentétben más népekkel – a családnevet is a szēmélynev elē tesszük, még büszkēk is vagyunk logikánkra. *We are waiting for the train to London* – így az angol. Magyarra fordítva nekünk mellékevesitenünk kell a „to London – Londonba” határozót, hogy a főnév elé tēhessük: a londoni vonatra várunk. Ez esetben könnyen mēnt a mellékevesítés: csak ēgy -i képzőcskēt kellett a városnévhēz ragasztanunk. Am ha másképp nem mēgy, kénytelenēk vagyunk a „való” szócskához folyamodni. Nyelvünknek ez a *mellékevesítésre való törekvése* juttatta fontos szerephēz a *való* melléknēvi igenevet – ime ebben a mondatban be is mutattam a „valós” szerkezetēt. Kényszer-ē ez, vagy csak mēgrögzött hagyomány? Miért né lēhetne így mondani: „Nyelvünknek ez a törekvése a mellékevesítésre juttatta szerephēz...”? Azonban már Magyarí István, 17. századi sárvári prédikátor ezt a címēt adta vitáiratának: „Az országokban való sok romlásoknak okairól”. Ezt nehéz is volna másképp mondani. Mikes Kelemēn, akinek szép erdélyi magyar nyelvēt máig sēm győzzük ēlēget csodálni, nyakra-főre használja a „valós” kifejezésēket. Ő már csak nem

Skoda

idegēnből vētte? Ime néhány pēlda: (A máltaí lovagok) „a házasságon kívül való életre és a szarāndokokhoz való gondviselésre kötelezēk magukat”. „A világban való élet csupa nyomorúság”. „Sēmmi valójában való betegsēgēt nem érzēt magában”. „Égy országnak a boldogsága az iffiakot való jó neveltetéséből áll” (értsd: ēgy ország boldogsága az ifjak jó neveltetése által valósul mēg). „A régi püspökök akarattól való szēgēnyssēgben éltenek” (értsd: önkéntes szēgēnyssēgben). „A sátorok alatt az egészségre való nézve jobb, mintsēm a városban” (sátrakban lakni egészségesebb, mint...). (A fejedelēm) „eltökēllē magában Franciaországba való mēnetelēt”. Mikes még „visszamēnetel” helyett is „vissza való mēnetel”-t ír, szüntelen unalom helyett pedig „szüntelen való unodalmat”. Stílusát kétségtelenül nehézkéssē teszi a „valós” szerkezet gyakorisága. Mi is jól tesszük, ha mértékkel használjuk. „Kicsapták az iskolában való fēgyelmezeten viselkedése miatt” – jobb lēne így: „.... mert fēgyelmezetlenül viselkedēt”.

A „való” szerepében olykor előfordul a „törtēnő”, múltra vonatkoztatva a „törtēnt” igenév is: „A kislepkék a jaltai konferēnciān törtēnt kiszolgáltatása...”; „.... táviratot küldtek az ENSZ főtűtkárához, kérve a politikai foglyok ügyében törtēnő közbenjárását.” Ez sēm szébb a „valós” szerkezetēknél. Jobban hangzana: „....kérve közbenjárását a politikai foglyok érdekében”.

A „való”-val tēhāt nem az a baj, hogy idegēn, hanem hogy nehézkes, ēgyike nyelvünk kényszerzubbonyainak. Oka a jelző és a jelzēt szó sorrendjének kötöttsége a magyarban. *Röslein, Röslein, Röslein rot / Röslein auf der Heide* – mi ezt nem mondhatjuk így,

csak így: „rózsa, rózsa, piros rózsa, / pusztai (pusztán nyíló) rózsa”.

A nyelvi babonák és kényszerképzetēk után lāsunk néhány valódi fogas kérdést is. Effélék olyankor szoktak fölmerülni, ha a beszélőnek vagy bētűvetőnek módja van választani két vagy több lēhetőség közt, s nem tudja, mēlyik a helyēs. Van úgy, hogy fölöslegēs az aggodalom: az *avval*, *evvel* ēppolyan jó, mint az *azzal*, *ezzel*; a *sēprő* és a *sōprű* is ugyanazt jelēnti, ha az előbbi kicsit finomabb is, és „borsēprő” jelēntésben köznyelvīnek tűnik. Én legálább sohasēm hallottam „sōprűpālínkáról”. Am a *fáradtság* és a *fáradtság* – tökéletesen ēgyformán ejtjük ki őket – íráskéjükben s jelēntésükben is különböznek. „Erőt vēt rajta a fáradtság” és „mégéri a fáradtságot” mondatokban nem ugyanaz a szó szerepēl. Hasonló lēhet a különbszē az *íjedség* és az *íjedség* között is, de elkülönítésük nem olyan egyszerű. Ennek oka, hogy bár az íjedség is állapot, akárcsak a fáradtság, rēndesen gyorsabban elműlik, mint az utóbbi. Az „íjed” ige mozzanatos, a „fárad” duratív. „Íjedségében elejtētte” mondható így is: „íjedtében elejtētte”. Viszont „korai volt az íjedség” így: „korai volt az íjedelēm”. De van rá eset, hogy nēmigen tudunk dönteni: „ēgy kis íjedséggel megúsztá” ēppúgy elfogadhatónak tűnik, mint „ēgy kis íjedséggel megúsztá”. Az *ízzadság* és az *ízzadság* közt könnyebb mēghatározni a különbsēgēt: az előbbi állapot, az utóbbi vagy a fáradtságnak, vagy a ve-rejtéknek a szinonímája.

Befejező rész következő számunkban

KECSKEMÉTI MAGYAR MÚZSA

A 140 éve alapított - de működésében többször is megszakított - Kecskeméti Lapok Kiadó 2008 márciusában Magyar Múzsá címmel indított új kulturális folyóiratot, amely kecskeméti központú szellemi műhelyből az egész világ magyar olvasóit megszólítja.

A jövőben negyedévenként megjelenő folyóirat méltó kíván lenni a magyar irodalom történetében többször felbukkant választott nevéhez: indításával „erős magyarságtudat, nyitott szellemiség, a szűkebb és tágabb közösség – városunk és a nemzet – alapvető értékeinek ővéása” az alapító, Mészáros László, a Kecskeméti Lapok ügyvezető igazgatójának célja.

Jókai Anna írónő köszöntőjében így fogalmazza meg a kecskeméti Magyar Múzsá íránt támasztott követelményeket: „Semmi sem aktuálisabb, mint magas esztétikai színvonalon fejezni ki örök igazságokat”.

„Szeretnénk, ha folyóiratunk olyan lenne, mint egy magasra nőtt fa, amely kecskeméti földben gyökerezik, lombjai azonban messze ellátszanak” – írja előszavában Lovas Dániel főszerkesztő.

A kecskeméti Magyar Múzsá megjelenését előkészítette a Kecskeméti Lapok hetilap 2007. szeptember elejétől minden hó 4. hetében megjelent 8 oldalas kulturális melléklete. Ezekben lapozgatva – www.kecskemetilapok.hu; www.magyarmuzsa.hu – jelentős tanulmányokat, elemzéseket, esszékét találunk. Fontos helyet foglalnak el a Kecskeméti város történetét, Kecskeméten született meghatározó személyiségek életét bemutató, levéltári kutatásokra épülő tanulmányok, mint pl. Ittész Mihály kecskeméti zenetörténész Kodály Zoltánról szóló munkái. Az 1956-os forradalom kecskeméti eseményeit a 2007. októberi szám idézi fel, de megtalálhatjuk emellett Marosvásárhely 1956-os történetének leírását is. Ugyancsak a történelmi emlékezéshez járul hozzá az 1943-as doni csatára emlékező, levéltári kutatások eredményeire épülő tanulmányával Szalády Sándor hadtörténész, aki írásában kecskeméti adatkra is kitér. Kósa Csaba és Szócs Géza nem csak szerkesztői, hanem Nagy Miklós Kunddal együtt – a határon túli magyar irodalom más neves alakjai mellett – állandó szerzői a Magyar Múzsának, amelynek „Marosvásárhelyi levelek” c. rovata az erdélyi magyar irodalmi és művészeti életéről tudósít.

A témák és a szerzők nevének ismeretében megál-

lapítható, hogy a Magyar Múzsá, mint szellemi műhely térben és időben nyitott, a benne megjelenő művek alkotóinak irástudói és művészi felelőssége és igényessége adja kohéziós erejét. A folyóirat jellegének meghatározására használt „kulturális” jelző tag fogalomként értelmezendő. Mint ahogyan a határon túli magyar irodalomban, itt is nagy teret kapnak a társadalomért felelősséget érző írások.

A 2008. márciusában megjelent I. évf. 1. sz. egyik „hívószava” a „szabadság” szó, mintegy előkészíti a Kecskeméti Lapok kiadásában 2008. áprilisában megjelent „Elárvult szabadság” (Szerk.: Szócs Géza és Mészáros László) c. esszégyűjtemény tematikáját. A szabadság tematika nagyhatalmú írásokban jelenik meg a Magyar Múzsában. Ezek közül való Orosz István kecskeméti születésű grafikus: Megpróbálok elképzelni ... c. esszéje. Orosz István -többek között - a „Tovarisí konyec” (1989) c. plakát alkotója és Nagy Gáspár: Kibiztosított beszéd c. verskötetének illusztrátora. Mindkét grafikája egyszerre kapcsolódik írásához is. Szócs Géza író „A nyelv, mint szabadság” c. önéletrajzi ihletésű prózái művében a nyelvi alapon történő diszkrimináció ellen emeli fel szavát. Turai Kamil: Szabadságot a sajtónak (is)! valamint Molnár Miklós: A globális kamu kora c. írásának már címe is sokat elárul az írá sok gondolati anyagáról.

A képzőművészet többféleképpen is jelen van a kötetben. Kozma Huba Páll Lajos korondi festőművésszel és költővel készített interjújában az olvasó nehézsorsú erdélyi művészt ismerhet meg, akiben a börtönévek ellenére sem „apadt el az a kicsi csermely”, a vers és akinek festészete „tartotta el” költészetét. Az interjú a kötet bemutatóján előben is elhangzott a kecskeméti Katona József Könyvtárban.

A 2008 tavaszán Kecskeméten rendezett Munkácsy kiállításon visz rendhagyó tárlatvezetésre íj. Gyergyádesz László kecskeméti művészettörténész. Ennek apropójából átfogó elemzést ad Munkácsy festészetéről sokat idézve a kortárs kritikákból. Szakolczay Lajos irodalomtörténész két kiállításhoz hívja meg az olvasót: Deim Pál szobrászművész győri tárlatára és a kecskeméti művészstanárok Kecskeméten megrendezett „A Bárka” c. gazdag anyagot – köztük pl. Zelenák Katalinnak, az itáliai reneszánszhoz való vonzódását

mutató textíliáit vagy Damó István drámai grafikáit – bemutató kiállítására.

A 104 oldalas kötet irodalomtörténeti tanulmányai közül Pomogáts Béla Reményik Sándor költészetéről írt munkáját emeljük ki, amelyben a szerző, a „Tempom és iskola” (1925) c. vers költője költészetének sajátosságait rajzolja meg átfogóan, bemutatva helyét „az erdélyi magyarság eleven hagyományai között”. Bella István költő emlékének szánja írását Szigeti Lajos irodalomtörténész „A szülőföld szerelme” címmel.

Író, költő és képzőművész tehetségek alkotásainak bemutatása is fontos küldetése egy kulturális folyóiratnak. A kötet szerkesztője Takáts Gyula, Rhédey Gábor, Bognár Péter, Ács Jenő és Turai Laura versei közül, valamint Kósa Csaba, Sneé Péter és Magyary Ágnes prózájából válogat.

Kádasi Laura kecskeméti grafikus és művészetpedagógus drámai erejű grafikái az „Elárvult szabadság” c. kötet világához illeszkednek s így egy összetartozó sorozat darabjaiként is kezelhetők. Szívesen találkozánk velük kiállításokon is. Bahget Iskander: Maszk c. fotója érdemessé teszi alkotóját arra, hogy a Kecskeméten élő szíriai fotóművész nevét – akár egyetlen, a kötetben megjelent alkotása alapján is – megismerjük.

A kötet egyik záró írását Ittész Mihály tollából olvashatjuk; a Kodály-szakirodalom új alpművének, a 2007-ben megjelent „Kodály Zoltán és tanítványai” c. kötet recenzióját. És nem maradhatott ki a Kodály születésének 125. évfordulóján Kecskeméten felállított új Kodály-emlékmű, a Psalmus Hungaricus szobor, Szemeők Zsuzsanna alkotásának fotója sem.

A kecskeméti székhelyű Magyar Múzsá alkotóműhelybe történő betekintésünk befejezéséknél újból a szerkesztőségi előszóban megfogalmazott célkitűzéséből idéznék: „Erre a gazdag hagyományra és a mai alkotóműhelyekre alapozva szeretne a Magyar Múzsá olyan tartalmat kínálni olvasóinak, amely őrzi és felmutatja az eredeti magyar kulturális hagyományt, de érzékenyen figyel a 21. század szellemi kihívásaira.” A bemutatott példák igazolják, hogy a folyóirat, a Jókai Anna által megfogalmazott követelményeknek is megfelelve, magas esztétikai színvonalon fejez ki örök igazságokat.

LIPÓCZI SAROLTA (Kecskemét)

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Április elején egyik kapualjban fedeztem fel a kiállítást meghirdető plakátot: *Janosch* – volt olvasható rajta. Rögvest betértem a közeli Augustin Galériába, hogy megismerkedhessem a német és magyar szemnek egyaránt furcsa nevű művésszel. Horst Eckert névvel 1931. március 11-én született Felső-Sziléziában, a mai német-lengyel határ közelében. 13 éves korától a kovács-lakatos mesterség kitanulásába kezdett, aztán jött a háború vége, amikor is Oldenburgba menekült családjával. Ott éppenséggel textilgyárban helyezkedett el, ahol mintarajzolás tanult. Vándorló kedvében lévén az ötvenes években Párizsban kötött ki, ahonnan Münchenbe vezetett útja. Időközben festőművészi hajlamokat vélt magában felfedezni, de sorjában zátonyra futott szándéka, ugyanis tehetség híján megbukott valamennyi vizsgán.

Janosch már gyermekkorában megtanulta, hogy nincs lehetetlen. Ezért addig kísérletezett a kibontakozás és érvényesülés mezején, míg nem „Valek ló története” c. gyermekeknek szánt kötetével sikert aratott. Második kötete, „Josa és a varázshegedű” általános sikert aratott. Ekkor javasolta neki kiadója a „Janosch” nevet. „Ó milyen szép Panama” c. kötetével 1979-ben a német Ifjúsági Könyv-díjjal tüntették ki. Azóta mintegy 300 könyv szerzőjeként, illusztrátoraként vált ismertté és világszerte elismertté; egyik másik művét 32 nyelvre fordították le.

Janosch rajzai a gyermeki lelkület csodálkozását, tréfás játékoságát tükrözik esetenként jó adag iróniával, mely derűs, nevetető természetességgel mutatja be egyes alakjait, melyek legkedvesebbje a Mackó. Ugyanakkor mély bölcsesség, mindenkifölött a szeretet hatja át egész művészetét.

Bécsi kiállítása március 14-től április 12-ig volt megtekinthető a Bécs I. kerületében lévő Augustin Galériában. A művész egyébiránt a civilizációtól távol valamelyik Csendes-óceáni szigeten éli világát.

-de-

Felsejlő otthontalanság - reflexiók

Varga Gabriella: Itthon és otthon Vencser László 60 éve. Beszélgetés. Státus Könyvkiadó, Csíkszereda 2007, 203 old. számos (színes) képpel

A könyv, mint ahogyan az élet is, elkezdődik, beindul annyira természetes egyszerűséggel, hogy önkénytelenül is felöltik a kérdés: miért kellett erről beszámolni, miért kellett megírni, hiszen Vencser László gyermekkorának világa olyan védettségéről tanúskodik, mintha nem valami Romániába kényszerült magyar-szekely faluról, magyar szülők napi küzdelmének drámaiságáról, hanem paradicsomi állapotokról szólna.

Lehet, hogy mindez így volt, vagy legalábbis a szülők oltalmazó karjai megvédték a gyermek Vencser Lászlót az egzisztenciális kihívásoktól; sohasem kellett szembesülnie a lét-nemlét kérdésével. Útja ennek megfelelően természetes egyszerűséggel vezet Gyulafehérvárra, bérmlásra: *Amikor az orgona megszólalt és Márton Áron püspök bevonult, az egész testem lúdbőrös lett! Úgy éreztem, ilyen lehet az, amikor valaki „a mennyországban jár”*. Tizennégy évesen ekkor történik vele az első rendkívüli, amit néhány évre rá követ a „megérintés“, és ennek következtében a papi pályát választja.

A beszélgetés könyvét olvasva – úgy tűnik – nem is történhetett volna ez másképpen, hiszen a szülői fészek, a vallásos környezet eleve ennek az útnak volt táptalaja. Lehetséges ez, ellenben nem egészen biztos. Egy azonban biztosra vehető: Vencser László nem szenvedett lelki sérülést, amit viszont a gyermekkor védettségének köszönhet.

Ezen az úton, ezen a mezsgyén haladva tehát nincs, mert külsőleg nem is történt vele semmi rendellenes, végső fokon egész élete mégis rendhagyó: útja töretlenül vezetett a papszentelésig, a római tanulmányokig, egészen a tanári tisztségig a gyulafehérvári Hittudományi Főiskolán. Persze voltak azért nehézségek, de ezeket minden különösebb megrázkódtatás nélkül sikerült leküzdeni; a kommunista hatalom nyomása sem törte meg a lelkeket – legalábbis látszólag – a papi szeminárium falain belül.

Vencser László pályája nem csak egyenesen ível, de törésmentes is. Valójában az ilyen személyiség képes szabadon határozni és cselekedni. Számára más, mint a saját keresztény világa elképzelhetetlen. Ennek határtalan lehatároltsága ad biztonságérzetet, félelem nélküli mozgást. A titokzatos össze-tevők viszont még csak nem is érzékelhetők a be-

szélgetésben. Mintha végérvényesen elsikkadt volna a libabörzés, ugyanis minden a maga hétköznapiságában jelenül meg, fogalmazódik meg.

Vencser László világa a racionalitás. A minden napok valóságában él és cselekszik. Római tanulmányi évei hihetetlenül tágitják látókörét; különösen a II. Vatikáni zsinat légköre hat rá annak minden részletes felvillantása nélkül. Számára egyetlen szóban sűrűsödik be mindez: reform. Visszatérve Gyulafehérvárra ezt akarja megvalósítani az ottani körülmények között. Sajátságos módon ugyan a kommunista hatalommal nem kerül összeütközésbe, ellenben a védettség falain belül jelentkezik azok a feszültségek „régí” és „új” között, amik aztán válsághelyzetet idéznek elő, habár ez valahogyan csendben meghűződik a háttérben, legfeljebb a beszélgetés végén sejlik fel az, ami egyfajta parttalanságra enged következtetni.

Mert Vencser László páratlan energiával nem csupán tanít, hanem gyűjt és épít is: nyugati segítségével szinte erdélyszerte nyomot hagy. Mintegy utolsó „hazai” tisztségeként 1994-ben az újonnan létesült érseki Pénzügyi Kamara igazgatójának nevezik ki, de két évre rá megválík ettől a tisztségtől.

Igen, a könyv egyfajta számvetés akar lenni: mit tett papként egyházáért, magyarként erdélyi véreért. A könyv mérlege meghökkentő, mire képes az, aki aggályoktól mentesen, szabadon és határozottan cselekszik. Sehol egyetlen szó siránkozás, panasza nem lehet, ez pedig fűlsüketítően szokatlan az erdélyi-romániai világban. Vencser László valóban más fából van: a szabadság fájából, lelki független ember.

Nem csoda hát, ha őt is kikezdi az értetlenség, és azt is meg kell érteni, miért határoz úgy, hogy a kibontakozó konfliktusok további kiéleződése elől kitér Ausztriába, s 1991 óta kifejlesztett ketősségi helyzetből hat tovább azok javára, akik közül kikerült.

Mégis felsötétlik valami, és ezzel meg kell küzdenie: a meghasonlás kísértése mind egyházi, mind pedig földrajzi-lelki tekintetben. Az idegenné válás szülőföldjén, a gyökértelenség élménye Ausztriában. Nagyon is központi kérdés ez; ezért is a találó cím: itthon és otthon. Hat évtizeddel mindehhez az idő is mozgásba hozza azokat a tudatbeli folyamatokat, amik előbb-utóbb a sem-sem állapotát érelik meg: vándorok vagyunk itt, a földtekén és semmi sem állandó, semmi sem végleges, így az ottho-

BENKEI Ildikó: Fekete párduc a nemzet szolgálatában. Grosics Gyulával beszélget Benkei Ildikó. Magyarnak lenni XXVI. Kötet, Kairosz Kiadó (h.n.) 2007, 127 old.; BÖRÖNDI Lajos: A Bárány vére. Versek. BmegB, Feketeerdő 2008, 59 old.; CSASZÁR Melinda – ROSTA Gergely (szerk.): Ami rejtve van s ami látható. Tanulmányok Gereben Ferenc 65. születésnapjára. Pázmány Társadalomtudomány 10, Budapest – Piliscsaba 2008, 519 old.; CSEH Károly: Gesztenyék ideje. Ötvenöt vers – az ötvenötödikre, borító rajzok Korcsó László. (h.n.) 2007, 86 old.

FELDNER Josef / STURM Marjan: Kärnten neu denken Zwei Kontrahenten im Dialog [Újra gondolni Karintiát. Párbeszédben két ellenfél]. Drava Verlag / Verlag Johannes Heyn, Klagenfurt 2007, 255 old.;

KOVÁCS István: A lengyel légio lexikona, 1848-1849. Az 1848-1849. évi magyar forradalom és szabadságharc lengyel résztvevőinek életrajzai. Historia, MTA Történettudományi Intézete, Budapest 2007, 612 old.;

KOVÁCS István: A barátság anatómiája. Első könyv. Írások a magyar-lengyel kapcsolatokról és a lengyel kultúráról. Széphalom Könyvműhely, Budapest (2008), 286 old. + képmelléklet;

JOTISCHKY László és SÁRKÖZI Mátyás (szerk.): OKTÓBERI TÜKÖR. A Magyarok Angliai Országos Szövetsége évkönyve. MAOSZ kiadása, Budapest (2007) 218 old.; SOPRONI FÜZETEK 2007 – Művészeti antológia –, szerk. Sarkady Sándor. Sopron (2007), 373 old.;

SZABÓ A. Ferenc (szerk.): Tanulmányok és emlékműzeik az 56-os forradalomról. Zrínyi Miklós Hadtudományi Alapítvány, Budapest 2007, 268 old.;

SZAKÁLY Sándor: Katonák, csendőrök, ellenállók (Tanulmányok). Örökség Kaposi Könyvtár 32, Kaposvár Megyei Jogú Város Közgylűs, Kaposvár 2007, 114 old.;

nosság vagy éppenséggel otthontalanság érzete-tudata sem, amit nagyon is jól tud Vencser László. De a vándorlás végéig még sok-sok feladat megoldása vár rá.

ÚJ KÖNYVEK

SZŐCS Géza és MÁSZÁROS László (szerk.): Elárult szabadság. A diktatúrát követő két évtized, hatvan magyar kiválóság szemével. Harmadik Évezred Sorozat, Magyar Múza Könyvek, Kecskemét 2008, 327 old.; VARGA Gabriella: itthon és otthon. Vencser László 60 éve, beszélgetés. Státus Könyvkiadó, Csíkszereda 2007, 203 old.; VISZOCKIJ Vlagyimir: A végzet dalai, fordította Cseh Károly, Dudás Sándor, Erdélyi Z. János, Katona Kálmán, Kerék Imre, Marosi Lajos, Viczai Péter és mások. U-M-K Budapest 2008, 147 old.

S. Csoma János

„*PARA*”

Hódolat a magyar költészet hódolójának, Csontos Jánosnak

*csontosodom.
hol hírem, hamvam
mert Nemzetes Magyar
maradtam.
mit tegyek hát,
ha írni s szólni
kötelesség volt
megtanulni.
ha leköpdősnek
testem az is;
bizonyosság ez,
nem parafrázis*

BÉCSI NAPLÓ

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.
Web: www.mosonvarmegye.eoldal.hu
www.fkkk.tvn.hu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49
E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (München), Gömöri György (London), K. Lengyel Zsolt (München), Monoszló Dezső (Bécs), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Sulyok Vince (Oslo), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Ferenczy Klára, Kántás János, Radics Éva, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT57201110000046793 • BIC: GIBAAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 9 Euro, Magyarországon 1200,- Ft, Németországban és a többi EU-államokban 13,60 Euro, vagy annak megfelelő összeg: Svájcban 22,- Sfr. Amerikában, Kanadában, Dél-Amerikában és Ausztráliában (légipostával) 22,- US dollár (25,- Euro).

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Szakács Ervin, 1041 Capri Isles Blv. #228, Venice, FL 34292. Tél.: 941 483 4465

Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirizoltan@hotmail.com

Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: B. Szabó Péter, Magyarház Alapítvány / Ungarnhaus Stiftung Buchmattweg 4, CH-8057 Zürich Bankszámla: UBS AG, 8098 Zürich Konto Nr. 100 100 01F EBAN: CH06 0023 0230 1001 0001F

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGiro Nr.: 756987-4.

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H.

A-1140 Wien, Sturgasse 1a

EGYENSÚLYBAN

Magyar nyelvű újságot kiadni, még hozzá rendszeresen megjelentetni, történetesen Bécsben, korántsem magától értetődő vállalkozás. Ennek megfelelő (lehet) a rácsodálkozás, bábáskodás vagy éppenséggel az előítéletektől sem mentes bírálat. 29 éve nem szűnik az időnként fel-felőlő bíráló hang: a Bécsi Napló miért nem kizárólag az „ausztriai magyarok lapja”, miért foglalkozik az egyesületi életen, sőt, az ország határain túlmenően általános magyar politikai, világnézeti, mi több kisebbségi kérdésekkel?

A szerkesztőség kezdettől fogva kevésbé deklaratív módon kívánta alakítani a lap arculatát, tartalmát, hanem a beérkezett cikkek kiválogatásával és lekölésével igyekezett és igyekszik hitet tenni a pluralisztikus demokrácia mellett. A sokszínűsége való törekvés természetesen nem jelenti a szélsőséges nézetek érvényesítését, hanem állandóan és kitartóan egyensúly keresését kimért, bizonyos értelemben távolságtartó hangnemből.

Az adott körülmények között érthető volt tehát az a szokatlan elhatározás, hogy kérdezzük meg olvasóink véleményét, tartsanak tükröt elénk: hogyan látják, ítélik meg ők a Bécsi Naplót, mit várnak el tőle, mit javasolnak a lap külső és belső (tartalmi) alakítására vonatkozóan?

Mielőtt a beérkezett válaszok ismertetésére térnénk, álljon itt két egymással szemben álló vélekedés. Egyik (volt) bécsi olvasónk így látja: *„A lap a maga teljességében idegen attól a szellemiségtől, amit én szeretnék képviselni. Az elmúlt időszakban úgy nézett ki, hogy valamiféle „pluralizmus” is helyet kap az újságban, de a két utolsó szám [2007/6, 2008/1] végleg elkeserített ebből a szempontból is. Nagy tisztelettel kérem, hogy a továbbiakban ne küldjék nekem az újságot.”*

Romániából (Erdélyből) többek között az alábbiakat írta valaki: *„Nagyon nagy örömmel vettem kézbe az idén (2007) is a Bécsi Napló minden egyes számát, sok mindent tanultam belőle magyarságtörténetből, érdekesek voltak az irodalmi és nyelvészeti vonatkozású cikkek. Ez utóbbiakat sikerrel hasznosítom a magam óráin is, a lapot magát pedig érdeklődő kollégák böngészik, majd adják tovább kézzől-kézre.”*

Válaszolóink földrajzi tekintetben a következőképpen oszlanak meg: 44,44% Ausztria, 23,81% Magyarország, 31,75% külföld (Közép- és Nyugat-Európa, tengerentúl). Ezek az arányok már önmagukban

rávilágítanak olvasóink összetételére. Ausztriai olvasóinknak jóval több mint a fele kezdettől fogva (1980) ismeri a lapot, kisebbik fele 1990 óta járta, és csak néhányan fizetnek elő újonnan 2004 óta. Magyarországon kisebb mértékben olvasták az újságot 1989 előtt, nagyobb részt 1990 óta jutnak hozzá rendszeresen. A „külföldiek” esetében köztes a helyzet, de ez inkább a lap terjesztésével hozható összefüggésbe.

A Bécsi Napló kiadását – két ausztriai olvasót kivéve – valamennyien fontosnak és helyesnek ítélik meg. Feltűnő, hogy erre a (3.) kérdésre nem érkezett „közömbös” válasz.

Minden változatossága mellett egyöntetű válaszok érkeztek a 4. kérdésre: az ausztriai, magyarországi, európai magyarság információja, információk az ausztriai, „nyugati” és a „honi” eseményekről, összefogó médium, magyarság összetartása, magyar nemzettudat ápolása, fenntartása, ismeretek bővítése, a magyarság szellemi tápláléka. Egyetlen nyugat-európai lapként a magyar diaszpóra fóruma...

Az 5. kérdésre egyetlen válasz – a B.N. csak az ausztriai magyarok lapja legyen – kivételével többen a ketős szerepvállalás mellett foglaltak állást, a túlnyomó többség viszont úgy látja: legyen a Bécsi Napló ország-határokon átnyúló, „európai irányultságú” sajtószerv. Van, aki hozzáfűzte: ne legyen egyesületi közlöny.

A lap politikai-világnézeti arculatával kapcsolatosan (6.) egyetlen (ausztriai) kivételével valamennyien pozitív választ adtak, egyes esetekben természetesen megfelelő megszorításokkal (részben, nagyrészt igen), de akadt, aki 50%-ban ért egyet. Van, aki nek nem ismerhető fel egyértelműen az arculat, aki szívesebben szeretné a lapot; egyik amerikai válaszoló bántónak véli az osztrákok majmolását.

Helyszűke miatt összevont formában a legjellegzetesebb véleményekre szorítokunk a 7-16. kérdések kivételében. Azért is választottuk ezt a módozatot, mivel a legtöbb válasz utal a korábbi kérdésekre, nem egy esetben azok hangsúlyosabb megfogalmazása. Egyfajta mérleg, következtetés megkívánja a legmarkánsabb állásfoglalások, kritikus észrevételek, javaslatok rögzítését.

A nem egy esetben túlzott elismerés mellett nem hagyható figyelmen kívül a „terelő” jószándék sem, ami viszont fokozott óvatosságra int, mert amíg egyik oldalon határozottabban nemzeti, keresztény kiállást szorgalmaznak egyesek, mások nem vennék zokon a